



Strategia rozwoju Gminy Ząbkowice Śląskie na lata 2009-2017

Opracował zespół:

dr Katarzyna Kobielska – kierownik zespołu
dr Dorota Moroń
dr Helena Dobrowolska – Kaniewska
mgr Przemysław Wojcieszak
mgr Paweł Kieruzal

Wrocław – Ząbkowice Śląskie 2009



1. DIAGNOZA.....	5
1.1 OBSZAR I ŚRODOWISKO GEOGRAFICZNE	5
1.2 LUDNOŚĆ GMINY	10
1.3 RYNEK PRACY I BEZROBOCIE	16
1. 4. GOSPODARKA MIASTA	20
1.4.1 Struktura gospodarki lokalnej	20
1.4.2. Rolnictwo, leśnictwo i zasoby naturalne.....	27
1.4.3 Handel i gastronomia	32
1.4.4. Turystyka i walory turystyczne.....	33
1.5 LOKALNA INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	52
1.5.1 Drogi i komunikacja.....	52
1.5.3 Gospodarka odpadami.....	59
1.5.5 Zaopatrzenie w gaz.....	61
1.5.6 Zaopatrzenie w energię elektryczną.....	62
1.5.7 Energetyka ciepła	62
1.6 SFERA SPOŁECZNA GMINY	63
1.6.1 Oświata i wychowanie	63
1.6.2 Ochrona zdrowia	70
1.6.3 Kultura.....	72
1.6.4 Sport i rekreacja	77
i. Pomoc społeczna	79
1.6.6. Bezpieczeństwo publiczne	83
1.6.7 Organizacje pozarządowe	86
1.7 ANALIZA FINANSOWA	88
1.7.1 Analiza prospektywna sytuacji finansowej Gminy Ząbkowice Śląskie.....	95
2. ANALIZA PROSPEKTYWNA (SWOT).....	100
3. KONSTRUKCJA STRATEGII ROZWOJU	109
3.1 Misja.....	110
3.2 Cele strategiczne	110
3.4 Zasady monitorowania i nadzoru nad strategią.....	154



WSTĘP

Władze gminy Ząbkowice Śląskie biorąc na siebie odpowiedzialność za rozwój miasta i gminy postanowiły przyjąć kompleksowe podejście opierające się na zarządzaniu strategicznym. Ten rodzaj zarządzania polega przede wszystkim na wytyczaniu długofalowych celów rozwoju danej jednostki, dopasowaniu do nich odpowiednich narzędzi realizacyjnych oraz konsekwentnym ich wdrażaniu. Punktem wyjścia do przyjęcia filozofii zarządzania strategicznego jest opracowanie strategii rozwoju. Takim opracowaniem jest materiał prezentowany poniżej. Składa się on z dwóch zasadniczych części – diagnostycznej oraz strategicznej. Pierwsza część prezentuje stan gminy w obszarach: społecznym, infratechnicznym, gospodarczym oraz w zakresie prowadzonej przez gminę gospodarki finansowej. Swoiste podsumowanie prac diagnostycznych, a jednocześnie punkt wyjścia do planowania kierunków rozwoju stanowi analiza SWOT przeprowadzona dla diagnozowanych obszarów. Druga część to misja oraz zbiór celów strategicznych jakie stawia przed sobą ząbkowicka wspólnota lokalna. Cele te rozpisane zostały na poziom operacyjny w postaci celów operacyjnych oraz podporządkowanych im zadań. Uzupełnieniem dla tej części opracowania jest rozdział dotyczący wytycznych w zakresie monitorowania strategii oraz nadzoru nad jej realizacją.

Źródłami informacji na podstawie których powstało niniejsze opracowanie były materiały uzyskane w Urzędzie Miejskim, Głównego Urzędu Statystycznego (Banku Danych Regionalnych za rok 2007), spotkań (wywiadów z osobami reprezentującymi jednostki organizacyjne Gminy, a także spotkania/warsztaty z liderami lokalnymi).

W ramach prac nad *Strategią...* odbyły się cztery warsztaty otwarte oraz jedno spotkanie, które można zakwalifikować jako *focusowe*. Warsztaty otwarte odbywały się w okresie czerwiec – sierpień 2009. Jeden miał miejsce w miejscowości Tarnów, trzy w Ząbkowicach Śl. Miały one charakter otwarty. Warsztaty miały na celu wspólne opracowanie części analizy strategicznej SWOT – słabych i mocnych stron Gminy, wypracowanie misji Gminy na najbliższe lata oraz wytyczenie głównych, preferowanych kierunków rozwoju. W każdym ze spotkań uczestniczyło po ok. 20 osób. Spotkanie z grupą *focusową* odbywało się w lipcu – była to grupa urzędników gminnych – kierowników jednostek organizacyjnych Gminy i urzędników Urzędu Miejskiego. Spotkanie to miało na celu aktywizację uczestników w



zakresie generowania zadań, które mogłyby być realizowane przez reprezentowane przez nich podmioty w okresie obowiązywania opracowywanej *Strategii...*

Do wypracowania *Strategii...* posłużyła również tzw. „fiszka projektu”. Specjalnie na potrzeby prac nad częścią strategiczną opracowano formularz do którego należało wpisać podstawowe dane na temat planowanej do realizacji inwestycji/przedsięwzięcia (nazwa, opis, wartość, harmonogram realizacji, itp.). Dystrybucji fiszek podjął się Wydział Rozwoju Lokalnego. Swoje propozycje składali: poszczególne wydziały Urzędu Miejskiego, jednostki organizacyjne Gminy, rady sołeckie, radni, poszczególni mieszkańcy Gminy. Ogółem spłynęło ok. 100 fiszek i stanowiły one podstawę wytyczenia zadań oraz projektów, które powinny być realizowane przez Gminę w przyszłości.

Opracowanie składa się z czterech części. Pierwsza to diagnoza aktualnego stanu Gminy. Analizie poddano tutaj sfery: gospodarczą i społeczną, wzięto pod uwagę stan zagospodarowania infrastrukturalnego Gminy oraz finansów publicznych. Kolejna część to analiza SWOT – analiza słabych i mocnych stron Gminy oraz jej szans i zagrożeń. Trzecia część opracowania zawiera założenia strategiczne jego realizacji – misję, cele strategiczne, a następnie cele operacyjne i zadania. Ostatnia część dotyczy zasad monitoringu i etapów realizacji niniejszego opracowania.

Strategia rozwoju Gminy Ząbkowice Śląskie, została opracowana przez społeczność lokalną Gminy (jej liderów), przy merytorycznym i organizacyjnym wsparciu zespołu konsultantów Dolnośląskiego Centrum Rozwoju Lokalnego, w którego skład weszły następujące osoby:

- dr Katarzyna Kobielska (kierownik projektu)
- dr Dorota Moroń
- dr Helena Dobrowolska – Kaniewska
- Przemysław Wojcieszak
- Paweł Kieruzal

Zespół ten składa podziękowania wszystkim osobom i instytucjom za zaangażowanie i wsparcie okazane podczas prac nad powstawaniem *Strategii...* Wierząc zaś w trafność wypracowanego planu działania życzy mieszkańcom Gminy Ząbkowice Śląskie oraz władzom lokalnym samych sukcesów w rozwoju.

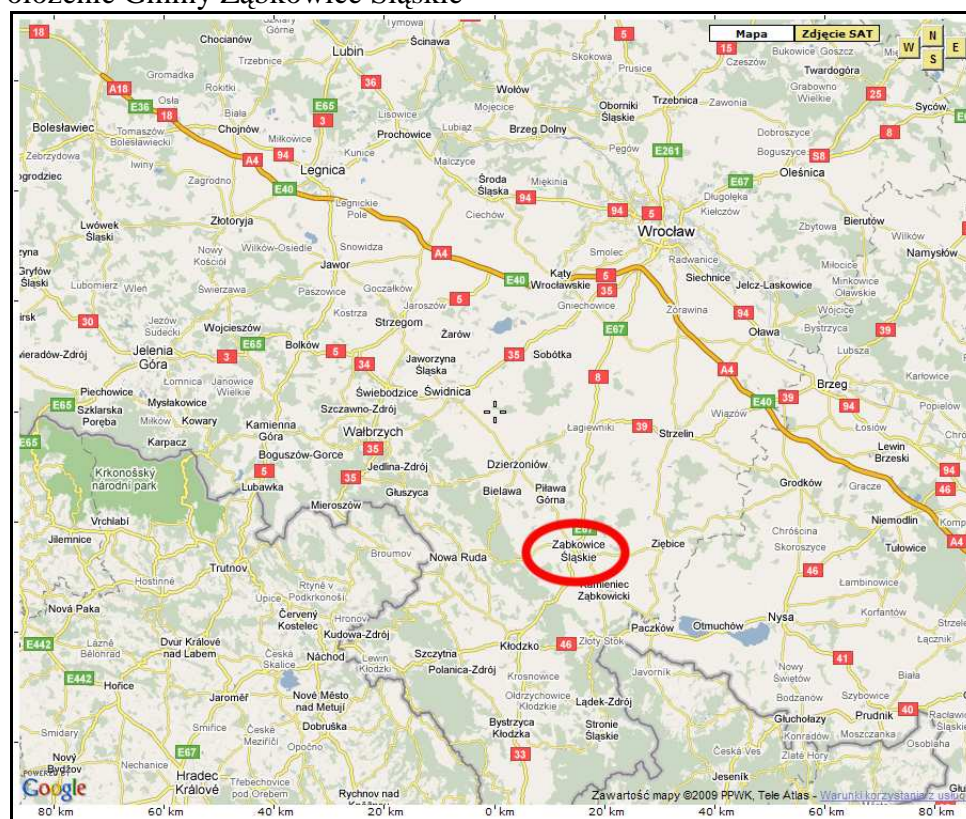


1. DIAGNOZA

1. 1 OBSZAR I ŚRODOWISKO GEOGRAFICZNE

Gmina Ząbkowice Śląskie położona jest na południu Województwa Dolnośląskiego na Przedgórzu Sudeckim pomiędzy Górami Sowimi i Bardzkimi a Wzgórzem Niemczańsko-Strzelińskim. Gmina znajduje się w Powiecie Ząbkowickim, w południowo-wschodniej części województwa dolnośląskiego (ryc. 1.). Siedziba Gminy – miasto Ząbkowice Śląskie jest jednocześnie siedzibą Powiatu Ząbkowickiego.

Ryc. 1. Położenie Gminy Ząbkowice Śląskie



Źródło: Interaktywna mapa Polski, www.mapa.szukacz.pl.

Gmina Ząbkowice Śląskie graniczy z innymi gminami Województwa Dolnośląskiego – Ciepłowodami, Ziębicami, Kamieńcem Ząbkowickim, Bardem i Stoszowicami w Powiecie ząbkowickim oraz gminami Piława Górna i Niemcza, położonymi w Powiecie dzierzoniowskim (ryc. 2.).

Ryc. 2. Gmina Ząbkowice Śląskie na tle powiatu ząbkowickiego



Źródło: Gminy, www.gminy.pl.

Gmina Ząbkowice Śląskie zajmuje powierzchnię 146,13 km², w tym powierzchnia miasta Ząbkowice Śląskie to 13,65 km².

W skład sieci osadniczej Gminy wchodzi miasto Ząbkowice Śląskie oraz następujące miejscowości: Bobolice, Braszowice, Brodziszów, Grochowiska, Jaworek, Kluczowa, Koziniec, Olbrachcice Wielkie, Pawłowice, Sieroszów, Stolec, Strąkowa, Sulisławie, Szklary Huta, Szklary, Rakowice, Siodłowice, Tarnów, Zwrócona. Na terenie Gminy znajduje się jedno miasto – Ząbkowice Śląskie i 17 sołectw, wyróżniono również 17 obrębów geodezyjnych, z których największą powierzchnię ma obręb Stolec (tab. 1.; ryc. 3.)

Ryc. 3. Gmina Ząbkowice Śląskie



Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 1. Sołectwa i obręby geodezyjne w Gminie Ząbkowice Śląskie

Sołectwo	Miejscowości wchodzące w skład sołectwa	Powierzchnia obrębu geodezyjnego [ha]
Bobolice	–	1096,20
Braszowice	–	1348,02
Brodziszów	–	654,71
Grochowiska	–	313,43
Jaworek	–	519,81
Kluczowa	–	581,69
Koziniec	–	300,04
Olbrachcice Wielkie	–	1046,66
Pawłowice	–	466,32
Sadlno	–	część Ząbkowic Śląskich
Sieroszów	–	966,07
Stolec	–	2259,21
Strąkowa	–	1070,71
Sulisławice	Szklary Huta	687,57
Szklary	Rakowice, Siodłowice	464,72
Tarnów	–	913,32
Zwrócona	–	529,47
Ząbkowice Śląskie – miasto	–	1365,71



Źródło: Urząd Miejski w Ząbkowicach Śląskich.

Gmina leży w obszarze cechującym się dobrze rozwiniętą siecią komunikacji lądowej. Do głównych szlaków komunikacyjnych, przebiegających przez teren Gminy zaliczyć należy przede wszystkim drogę krajową nr 8 Wrocław – Kudowa Zdrój oraz drogi wojewódzkie: nr 382 relacji Świdnica – Paczków oraz nr 385 relacji Nowa Ruda – Stoszowice – Ząbkowice Śląskie – Ziębice.

Przez teren Gminy przechodzi jednotorowa, niezelektryfikowana linia kolejowa relacji Legnica – Kamieniec Ząbkowicki. W Ząbkowicach Śląskich istnieje stacja kolejowa oraz bocznice kolejowe, które mogą obsługiwać zakłady przemysłowe.

Od 2007 roku czynne jest lądowisko dla helikopterów, związane nie tylko z działalnością prywatnego szpitala, ale również dostępne dla innych potrzeb. Otwarte lądowisko spełnia wszelkie normy europejskie i z pewnością przyczyni się do poprawy warunków dla ratowania zdrowia i życia ludności Ziemi Ząbkowickiej.

Pod względem budowy geologicznej obszar na którym położone są w szczególności Ząbkowice Śląskie składa się z:

- Piętra platformowego cechsztynu okresu jury – obejmującego pas ciągnący się od Barda przez Ząbkowice Śląskie w kierunku Wrocławia,
- Utworów metamorficznych wzgórz Strzelińsko-Kamienieckich (wschodnia część Gminy),
- Masywu gnejsowego Gór Sowich (zachodnia część Gminy),
- Intruzji ultrazasadowych i zasadowych wokół bloku sowiogórskiego (okolice wsi Szklary i Braszowice).

Na terenie Gminy wyróżniamy następujące jednostki geograficzne:

- Kotlina Ząbkowicka (Obniżenie Ząbkowickie),
- Wzgórze Gumińskie,
- Wzgórze Szklarskie,
- Wzgórze Dobrzeńskie,
- Wysoczyzna Ziębicka,
- Masyw Grochowski,
- Kotlina Stoszowicka.



Gmina Ząbkowice Śląskie leży w obszarze występowania klimatu przedgórskiego, umiarkowanie ciepłego i umiarkowanie wilgotnego. Średnioroczna temperatura waha się w granicach 8°C, co w połączeniu z urodzajnymi glebami było od najdawniejszych czasów podstawą rozwoju osadnictwa.

Jeśli chodzi o wody powierzchniowe na terenie Gminy to lewobrzeżny dopływ Nysy Kłodzkiej – Budzówka odwadnia całą centralną i południową część Gminy (a więc obszar Obniżenia Ząbkowickiego). Budzówka wpływa na jej teren w okolicach Tarnowa, przepływa przez południową część Ząbkowic Śląskich, następnie skręca na południowy-wschód, wypływając w okolicach Pawłowic na teren gminy Kamieniec Ząbkowicki. Największym lewobrzeżnym dopływem Budzówki jest Jądkowa-Węza, wpadająca do niej w Ząbkowicach Śląskich. Rejon Wzgórz Szklarskich (północny skraj Gminy w okolicach Kluczowej, Brodziszowa, Szklar i Rakowic) należy do zlewni rzeki Ślezy (potok Sulistawka), natomiast północno-wschodni skrawek Gminy stanowi część zlewni Oławy (potok Czerna ze źródłami na wschodnich zboczach Stoleckich Skałek w okolicach Sieroszowa).

Gleby w Gminie należą do dobrych i bardzo dobrych, przeważają gleby należące do III i IV klasy bonitacyjnej (gleby klas od I do IV to aż 94% gruntów), przede wszystkim mady rzeczne, gleby brunatnoziemne – brunatne właściwe oraz gleby wapnicowe – rędziny.

Pod względem zalesienia Gmina charakteryzuje się niskim jego stopniem, wynoszącym zaledwie 7% w skali całej Gminy. Największe obszary leśne znajdują się w północno-wschodniej części, w pobliżu wsi Szklary i Sieroszów. Pomiedzy wsiami Jaworek i Sieroszów znajduje się rezerwat przyrody tzw. Skałki Stoleckie, natomiast powyżej wsi Sieroszów znajduje się Obszar Chronionego Krajobrazu – Las Bukowy. Wyróżnić można również zielone kompleksy parkowe: park miejski w Ząbkowicach Śląskich, parki podworskie we wsiach Koziniec, Zwrócona, Kluczowa i Bobolice.

Wartością Gminy, a jednocześnie pewnym ograniczeniem są liczne obszary archeologiczne, rozmieszczone na całym obszarze Gminy. Największe skupiska znajdują się w okolicy miasta Ząbkowice Śląskie oraz wsi Stolec, Tarnów, Bobolice, Jaworek i Zwrócona.

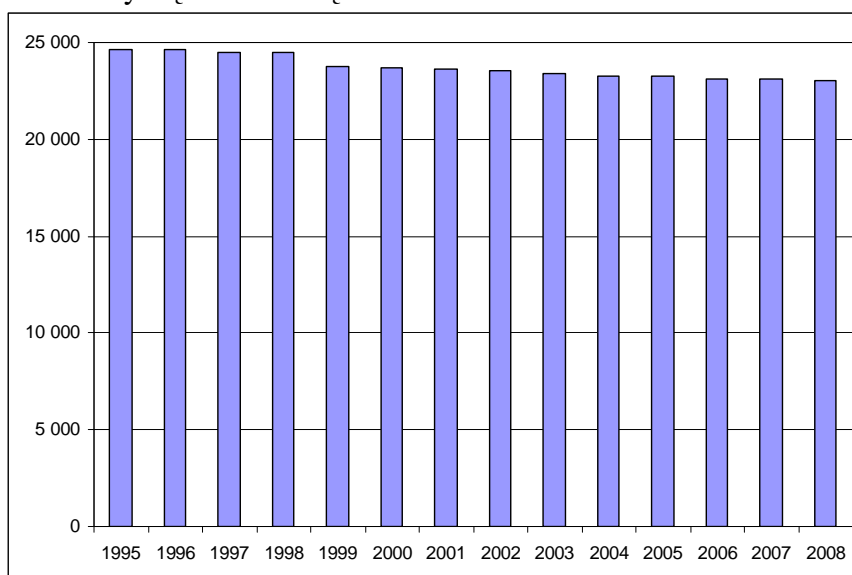
Na obszarze Gminy Ząbkowice Śląskie znajdują się obszary pod ochroną konserwatorską, jak również obszary będące pod ścisłą ochroną konserwatorską. Strefy ścisłej ochrony konserwatorskiej obejmują zabytkowe centrum miasta Ząbkowice Śląskie oraz tereny pałaców i parków podworskich we wsiach Kluczowa, Koziniec, Bobolice, Olbrachcice Wielkie, Sieroszów, Stolec oraz Tarnów.



1.2 LUDNOŚĆ GMINY

Analizę potencjału ludnościowego Gminy Ząbkowice Śląskie rozpocząć należy od określenia liczby ludności i jej zmian na przestrzeni ostatnich lat. Zgodnie z informacjami Banku Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego Gmina Ząbkowice Śląskie na dzień 31 grudnia 2008 r. liczyła 23 054 mieszkańców (ryc. 4.). W latach 1995–2008 zaobserwować można niewielki spadek liczby ludności Gminy – z 24 660 mieszkańców w roku 1995 do wspomnianych wyżej 23 054 w roku 2008.

Ryc. 4. Ludność Gminy Ząbkowice Śląskie

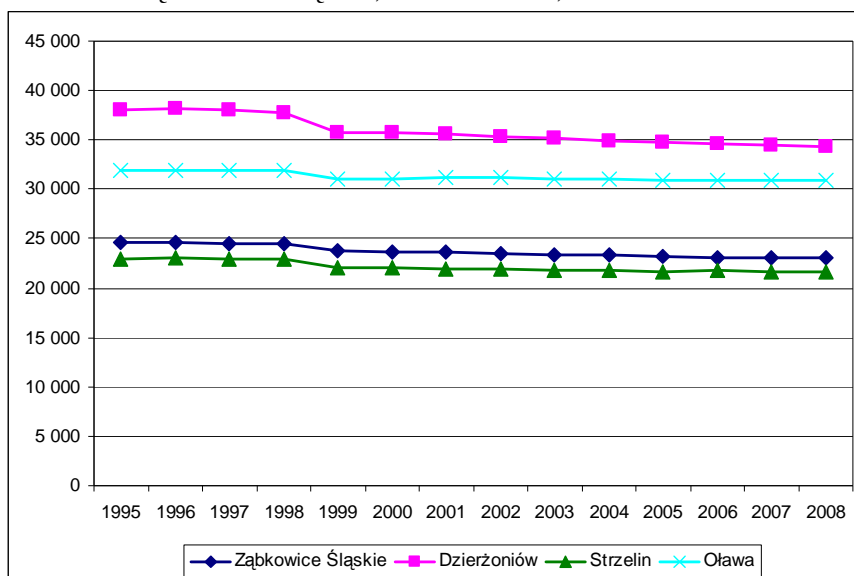


Źródło: Bank Danych Regionalnych, Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl.

Gdy porównamy Gminę Ząbkowice Śląskie z podobnymi, okolicznymi gminami to wskazać należy, że podobne tendencje nieznacznego spadku liczby ludności dotyczą również Dzierżoniowa, Strzelina i Oławy (ryc. 5.). Nawet położona najbliżej Wrocławia i dynamicznie rozwijająca się Oława nie powiększyła w latach 1995–2008 liczby mieszkańców, stąd tendencji w tym zakresie w Gminie Ząbkowice Śląskie nie należy uważać za wyjątkowe, choć konieczne jest podejmowanie wysiłków na rzecz przyciągania nowych mieszkańców i przeciwdziałania emigracji.



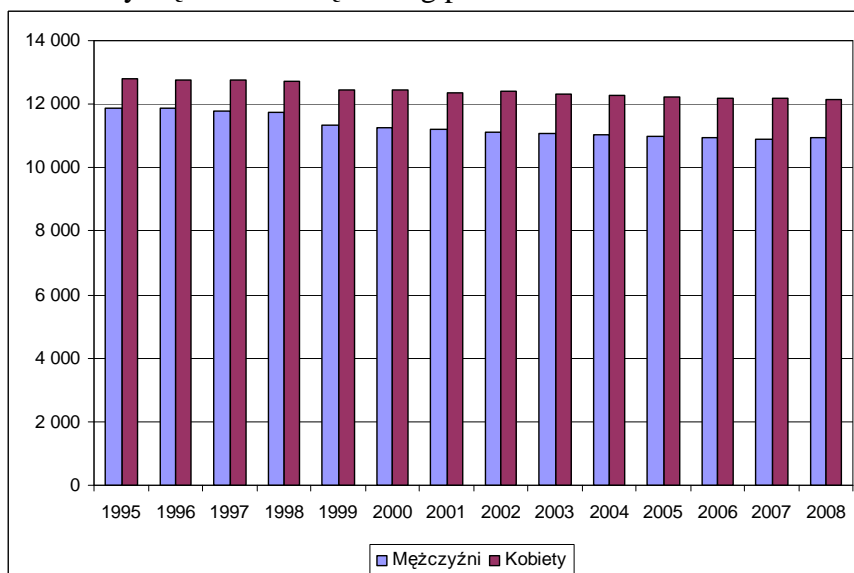
Ryc. 5. Ludność Gmin Ząbkowice Śląskie, Dzierżoniów, Strzelin i Oława



Źródło: Bank Danych Regionalnych, Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl.

W Gminie Ząbkowice Śląskie przez cały czas utrzymuje się przewaga liczby kobiet nad liczbą mężczyzn, która na 31 grudnia 2008 r. wynosiła 1 198 osób, przy czym różnica między liczbą mężczyzn i kobiet wzrosła nieco w porównaniu z latami 90 (ryc. 6.).

Ryc. 6. Ludność Gminy Ząbkowice Śląskie wg płci

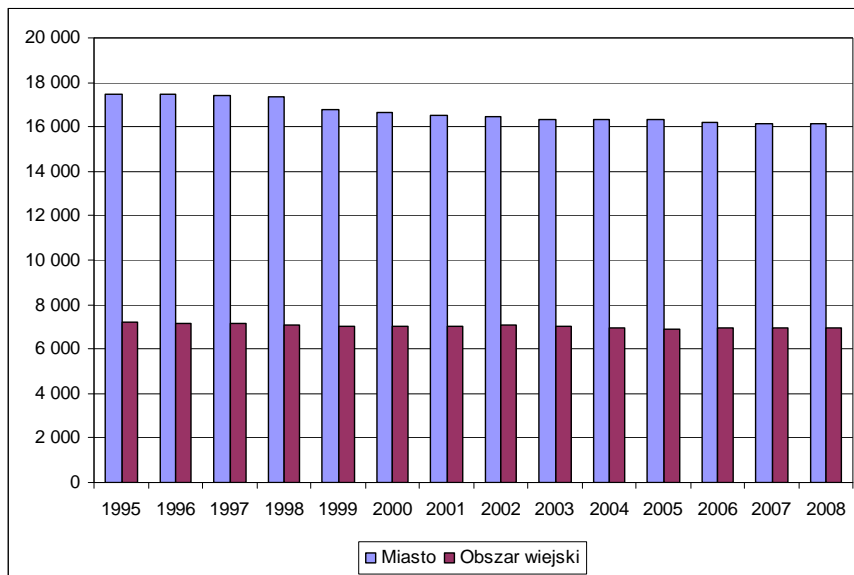


Źródło: Bank Danych Regionalnych, Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl.



Około 70% ludności Gminy zamieszkuje w mieście Ząbkowice Śląskie, pozostałe 30% na obszarze wiejskim Gminy. Tendencja ta utrzymuje się w całym analizowanym okresie (ryc. 7.).

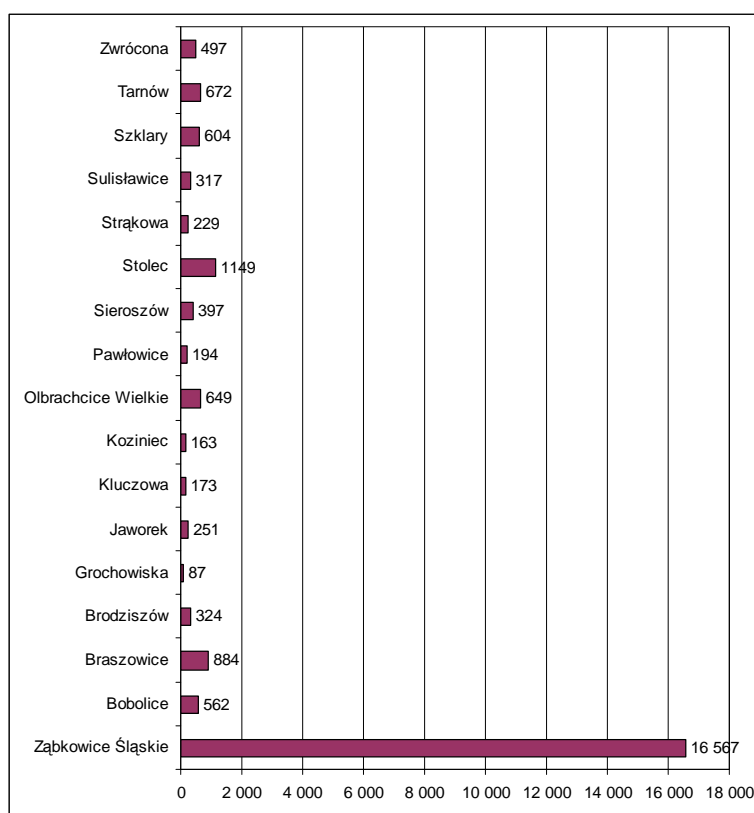
Ryc. 7. Ludność Gminy Ząbkowice Śląskie wg miejsca zamieszkania



Źródło: Bank Danych Regionalnych, Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl.



Ryc. 8. Ludność w miejscowościach gminy Ząbkowice Śląskie w 2008 roku



Źródło: Urząd Miejski w Ząbkowicach Śląskich.

Miasto Ząbkowice Śląskie, skupiające 70% ludności Gminy jest jedynym miastem i największą miejscowością Gminy, nieporównywalną z innymi miejscowościami na jej terenie, którymi są większe i mniejsze wsie. Tylko jedna wieś – Stolec przekracza nieznacznie liczbę 1 000 mieszkańców, pozostałe wsie są mniejsze. Do większych miejscowości, poza Stolcem, należą: Braszowice, Tarnów, Szklary i Olbrachcice Wielkie (ryc. 8.).

W Gminie Ząbkowice Śląskie w 2008 r. zaludnienie wynosiło 158 osób na km², przy czym w mieście 1179 osób na km², a na obszarze wiejskim 52 osoby na km². Generalnie w ostatnim okresie nie obserwujemy w tym zakresie żadnych zmian (tab. 2.).

Wprawdzie w ostatnich latach obserwujemy w Gminie wzrost liczby urodzeń, ale rośnie również liczba zgonów, co w rezultacie daje ujemny w analizowanym okresie 2002–2008 przyrost naturalny. W 2008 r. przyrost naturalny wynosił -2,3 i był wyższy niż np. w roku 2003, gdy wynosił -4,1, ale bardzo niepokojącym jest fakt, że nadal jest on ujemny. Wprawdzie w dwóch porównywanych gminach przyrost naturalny w 2008 r. również był ujemny – w Dzierżoniowie -2,1, Strzelinie -0,6, ale już w Oławie wyniósł 0,8, w całym



województwie dolnośląskim -0,2, a w Polsce 0,9, co stawia Ząbkowice Śląskie na pozycji niekorzystnej.

Pozytywnym zjawiskiem jest wzrost w ostatnich latach liczby zawieranych małżeństw, co w 2008 r. dało 7,1 małżeństw na 1000 ludności. W porównywanych gminach liczba zawieranych małżeństw również wzrastała i wynosiła w roku 2008 w Dzierżoniowie 6,0, w Oławie 7,6 i w Strzelinie 7,1.

Tabela 2. Ludność – wybrane wskaźniki modułu gminnego dla Gminy Ząbkowice Śląskie

Wyszczególnienie	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Ludność na 1 km ²	160	159	159	158	158	158	158
Ludność na 1 km ² – miasto	1207	1200	1198	1197	1185	1180	1179
Ludność na 1 km ² – obszar wiejski	53	53	52	52	52	52	52
Małżeństwa na 1000 ludności	5,1	3,9	3,9	4,8	4,2	5,8	7,1
Urodzenia żywe na 1000 ludności	8,3	8,5	7,5	7,3	8,2	9,2	9,5
Zgony na 1000 ludności	10,9	12,6	10,5	10,4	11,2	11,5	11,7
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-2,5	-4,1	-3,0	-3,1	-2,9	-2,3	-2,3

Źródło: Bank Danych Regionalnych, Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl.

Tabela 3. Migracje w Gminie Ząbkowice Śląskie

Wyszczególnienie	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Zameldowania ogółem	255	278	215	149	294	333
Zameldowania z miast	108	134	97	57	133	139
Zameldowania ze wsi	143	136	114	91	149	182
Zameldowania z zagranicy	4	8	4	1	12	12
Wymeldowania ogółem	308	310	294	194	322	332
Wymeldowania do miast	158	155	138	131	116	147
Wymeldowania na wieś	98	126	129	61	143	139
Wymeldowania za granicę	52	29	27	2	63	46

Źródło: Bank Danych Regionalnych, Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl.

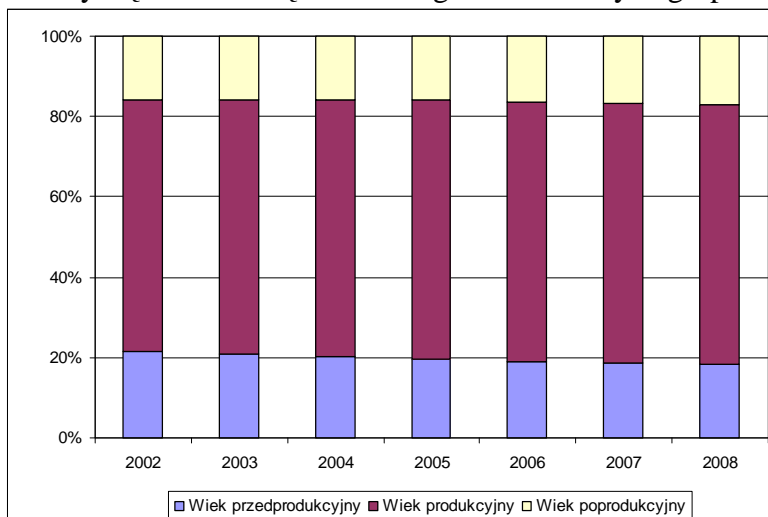
W analizowanym okresie sytuacja odnośnie migracji stabilizuje się – podobna ilość osób osiedla się na stałe na terenie Ząbkowic Śląskich, co opuszcza Gminę na stałe. Początkowo więcej było osób wyjeżdżających, w roku 2007 liczba ta się zrównała. Nowi mieszkańcy nieco częściej przybywają ze wsi niż z miast, bardzo rzadko z zagranicy, aktualni mieszkańcy nieznacznie częściej wyjeżdżają do miast, a w latach 2006–2007 można zaobserwować zwiększoną liczbę wymeldowań na pobyt stały za granicę (tab. 3.).

O zasobach ludnościowych świadczy nie tylko liczba ludności, ale również jej struktura wiekowa. Z punktu widzenia rozwoju każdej gminy bardzo ważna jest struktura według ekonomicznych grup wieku, dzieląca ludność na tą w wieku przedprodukcyjnym (0–17 lat), produkcyjnym (kobiety w wieku 18–60 lat i mężczyźni w wieku 18–65 lat) oraz poprodukcyjnym (kobiety powyżej 60 lat i mężczyźni powyżej 65 lat).



W latach 2002–2008 obserwujemy spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym (o 3,2% w 2008 r. w odniesieniu do roku 2002), a wzrost ludności w wieku produkcyjnym (o 1,9%) i poprodukcyjnym (o 1,3%) (ryc. 9). Aktualnie w Ząbkowicach Śląskich 18,2% stanowią osoby w wieku przedprodukcyjnym, 64,7% w wieku produkcyjnym i 17,1% w wieku poprodukcyjnym. Struktura w mieście wpisuje się w trend ogólnopolski, gdyż w kraju określone kategorie stanowią odpowiednio 19,3, 64,5 i 16,2%. Ząbkowice są więc nieznacznie starsze niż średnia krajowa. Struktura w Gminie jest również podobna do porównywanych miast, szczególnie Strzelina i Oławy. Najbardziej niekorzystną strukturę ludności ma Dzierżoniów, gdzie ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowi zaledwie 15,7%, a w poprodukcyjnym aż 19,7% (ryc. 10.).

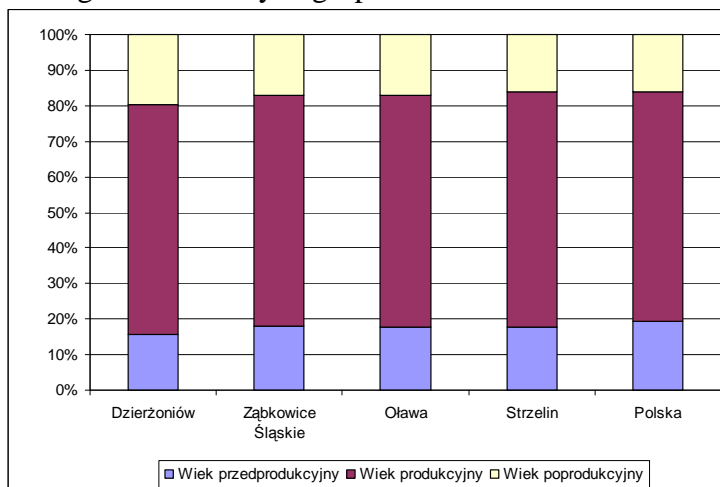
Ryc. 9. Ludność Gminy Ząbkowice Śląskie według ekonomicznych grup wieku



Źródło: Bank Danych Regionalnych, Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl.



Ryc. 10. Ludność według ekonomicznych grup wieku



Źródło: Bank Danych Regionalnych, Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl.

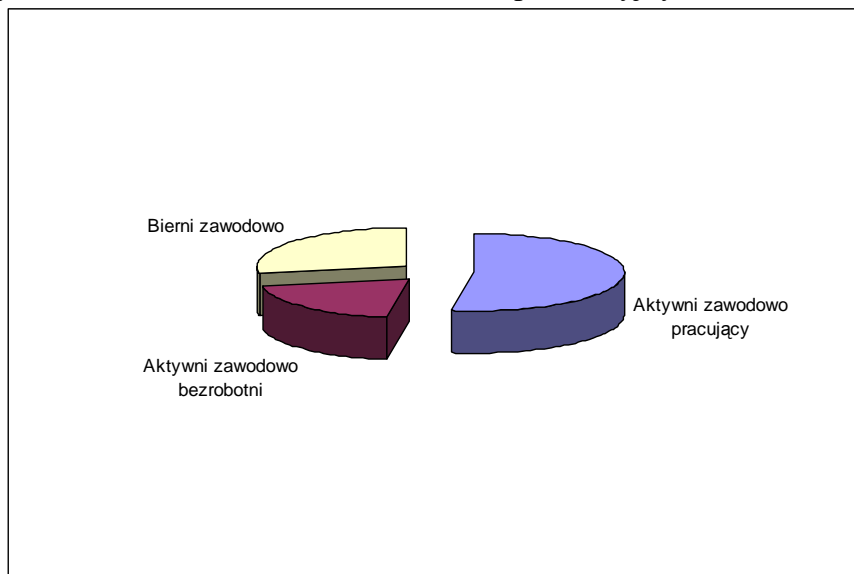
1.3 RYNEK PRACY I BEZROBOCIE

Dane dotyczące lokalnego rynku pracy w zakresie zatrudnienia dla poziomu gmin przedstawiają wyłącznie wyniki Narodowego Spisu Powszechnego. Zgodnie z nimi 72% ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Zabkowice Śląskie należało do aktywnych zawodowo, zaś 28% do biernych, przy czym pamiętać należy, że do ludności aktywnej zawodowo zaliczamy zarówno pracujących, jak i aktywnie poszukujących pracy, czyli bezrobotnych (ryc. 11.). Do aktywnych zawodowo należało 74% mężczyzn i 69% kobiet.

W Zabkowicach Śląskich brak jest dużych pracodawców – zarówno z sektora publicznego, jak i prywatnego. Odnośnie sektora publicznego największe zatrudnienie daje Gmina oraz Powiat Zabkowicki. W przypadku firm prywatnych dominują przedsiębiorstwa małe, zatrudniające maksymalnie 20–25 pracowników.



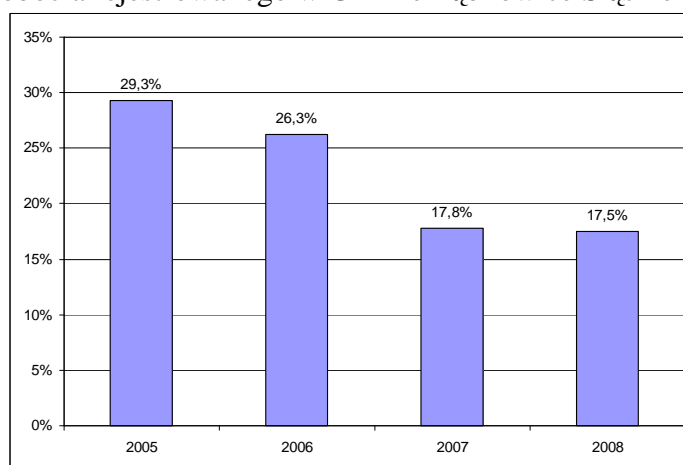
Ryc. 11. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku produkcyjnym (NSP 2002)



Źródło: Bank Danych Regionalnych, Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl.

Bezrobocie w Gminie Ząbkowice Śląskie należy do wysokich. W 2008 r. stopa bezrobocia rejestrowanego wynosiła 17,5% i choć obserwujemy tu znaczący spadek w porównaniu z rokiem 2005 to nadal liczba osób bezrobotnych jest duża (ryc. 12.). Wprawdzie w Powiecie Dzierżoniowskim bezrobocie jest wyższe niż w Powiecie Ząbkowickim, ale powiaty strzeliński, a szczególnie oławski wypadają już znacząco lepiej (ryc. 13.). Bezrobocie w Ząbkowicach Śląskich i powiecie znacząco przekracza średnią dla kraju i Dolnego Śląska – w obu przypadkach to 10% w 2008 r., stąd konieczność podejmowania aktywnych działań na rzecz ograniczania tego niekorzystnego zjawiska.

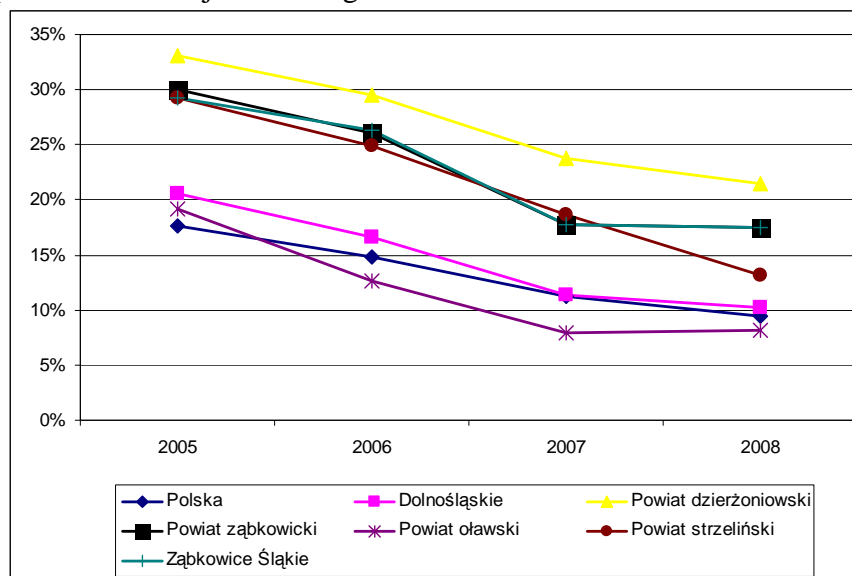
Ryc. 12. Stopa bezrobocia rejestrowanego w Gminie Ząbkowice Śląskie



Źródło: Urząd Miejski w Ząbkowicach Śląskich.



Ryc. 13. Stopa bezrobocia rejestrowanego



Źródło: Bank Danych Regionalnych, Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl.

68% ogółu bezrobotnych stanowią bezrobotni z miasta Ząbkowice Śląskie, pozostałą zaś część stanowią mieszkańcy okolicznych wsi. Największą ich liczbę odnotować należy w większych wsiach – Stolec i Tarnów (tab. 4.).

Wśród bezrobotnych w Gminie Ząbkowice Śląskie przeważają kobiety – w 2008 r. stanowiły 53% bezrobotnych (ryc. 14.). Osoby młode, w wieku 24 lata i mniej stanowiły 20% bezrobotnych, zaś osoby starsze, w wieku 55 lat i więcej 11%, przy czym udział osób starszych wśród bezrobotnych zwiększa się. Największą kategorię bezrobotnych – gdy weźmiemy pod uwagę wykształcenie – stanowią osoby z wykształceniem średnim (37% w 2008 r.), za nimi sytuują się osoby z wykształceniem najniższym – podstawowym i gimnazjalnym (30%) (ryc. 15.). W ostatnich latach spadł udział osób z wykształceniem zawodowym wśród bezrobotnych, wzrósł zaś z wykształceniem średnim i wyższym. W przypadku wykształcenia wyższego jest to wzrost dwukrotny – z 4% w 2005 r. do 8% w 2008 r. Wprawdzie i tak osoby z wykształceniem wyższym stanowią niewielką część bezrobotnych, ale zwiększanie się ich liczby powinno niepokoić, szczególnie dlatego, że bardzo często bezrobocie dotyczy absolwentów szkół wyższych, nieposiadających doświadczenia zawodowego. Podobnie jest w przypadku bezrobotnych w wykształceniu średnim – część z nich stanowią ludzie młodzi, bez doświadczenia lub z niewielkim doświadczeniem, często po szkołach ogólnokształcących, które nie dają przygotowania zawodowego. Konieczne jest więc podejmowanie działań na rzecz poprawy sytuacji osób lepiej wykształconych na rynku pracy.

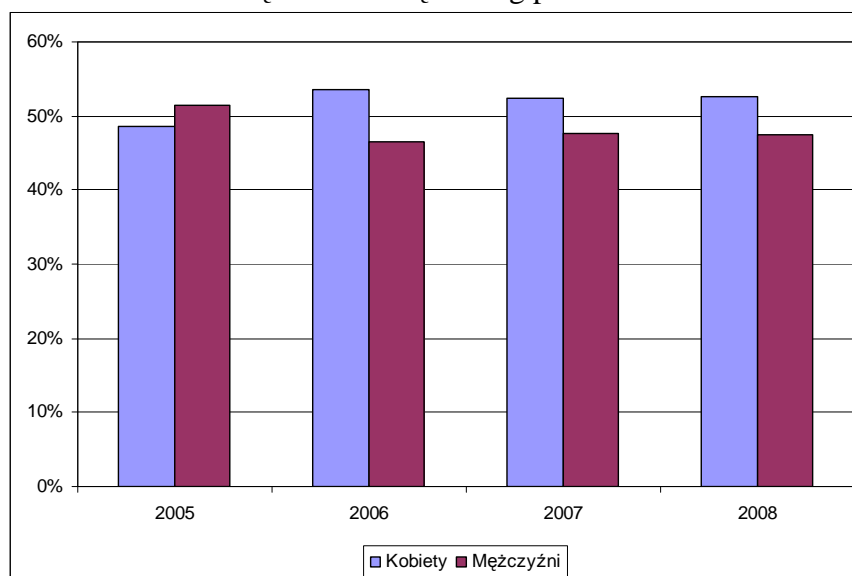


Tabela 4. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych wg miejscowości

Miejscowość	2005	2006	2007	2008
Zabkowice Śląskie	1696	1358	845	844
Bobolice	59	59	34	30
Braszwice	74	58	37	33
Brodziszów	25	18	14	6
Grochowiska	9	7	3	3
Jaworek	25	22	12	8
Kluczowa	39	32	21	22
Koziniec	17	11	13	9
Olbrachcice Wielkie	76	51	41	36
Pawłowice	18	16	12	8
Sieroszów	52	41	27	18
Stolec	130	131	84	66
Strąkowa	26	13	11	10
Sulisławice	53	46	26	22
Szklary	67	59	43	27
Rakowice (przysiółek)	4	6	3	4
Siodłowice (przysiółek)	2	3	1	4
Tarnów	95	67	44	58
Zwrócona	46	38	29	28
OGÓŁEM	2513	2036	1300	1236

Źródło: Urząd Miejski w Zabkowicach Śląskich.

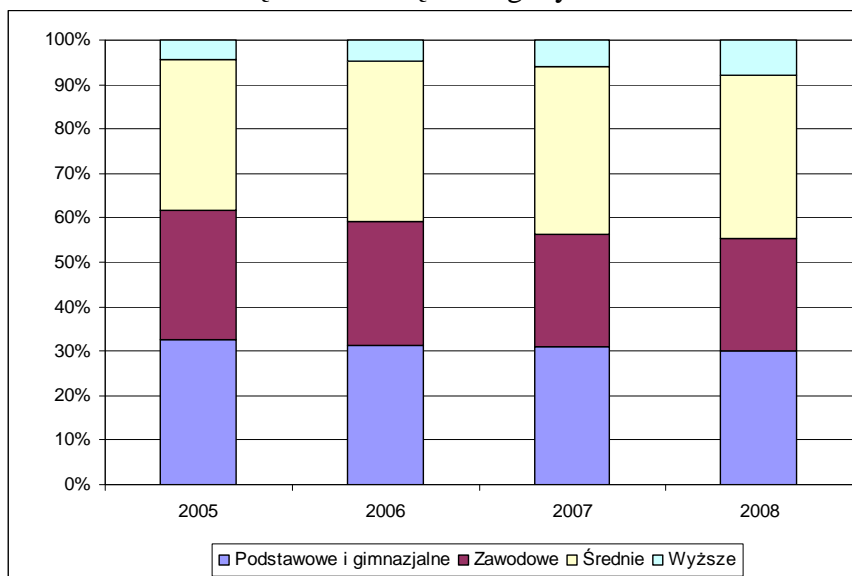
Ryc. 14. Bezrobotni w Gminie Zabkowice Śląskie wg płci



Źródło: Urząd Miejski w Zabkowicach Śląskich.



Ryc. 15. Bezrobotni w Gminie Zabkowice Śląskie wg wykształcenia



Źródło: Urząd Miejski w Zabkowicach Śląskich.

1. 4. GOSPODARKA MIASTA

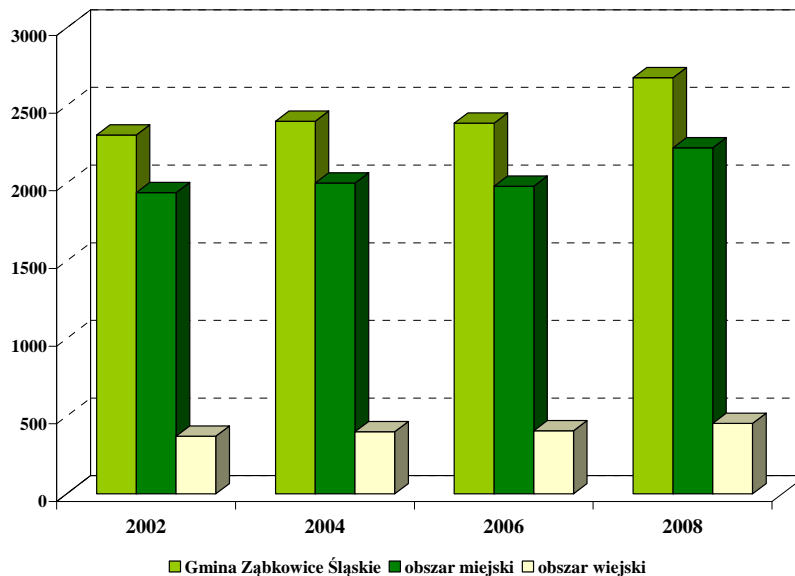
1.4.1 Struktura gospodarki lokalnej

Na terenie Gminy Zabkowice Śląskie na koniec 2008 r. zarejestrowanych było, w rejestrze REGON, 2679 podmiotów gospodarczych, przy czym na obszar wiejski Gminy przypadało zaledwie 452 podmioty. Liczba podmiotów zarejestrowanych w rejestrze w odniesieniu do 2006 r. wzrosła o prawie 300 nowych przedsiębiorstw, co dawałoby wskaźnik przedsiębiorczości ¹ na poziomie 16 i niestety wskazywało na stosunkowo niską aktywność gospodarzą lokalnej społeczności. Średni wskaźnik przedsiębiorczości dla regionu wyniósł, bowiem w 2008 r. ponad 674. Jednak z roku na rok obserwuje się w Gminie, zwłaszcza na obszarze miasta, sukcesywny wzrost podmiotów gospodarczych rejestrowanych w rejestrze REGON (ryc. 16).

¹ Wskaźnik przedsiębiorczości liczony jest jako liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym (z uwagi, iż tylko ta grupa społeczna w naszym kraju może prowadzić działalność gospodarczą).



Ryc. 16. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON w Gminie Ząbkowice Śląskie w latach 2002-2008.



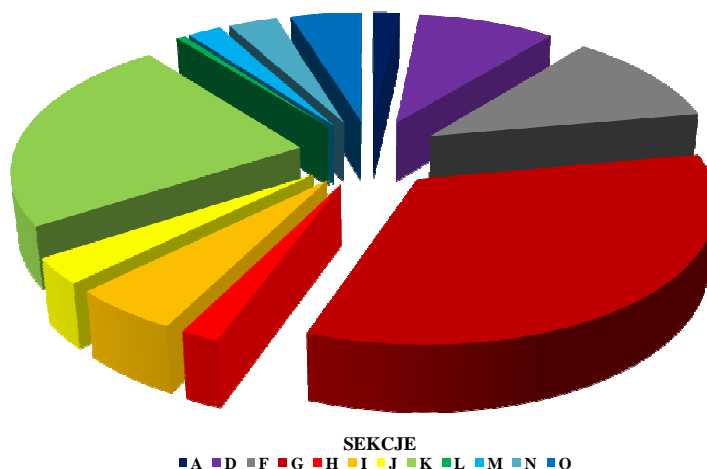
Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS.

Najwięcej podmiotów działa na obszarze miasta Ząbkowice Śląskie. To tu skupiona jest większość działalności usługowo – produkcyjnej Gminy. Jest to także miejscowość będąca siedzibą władz gminy oraz instytucji świadczących usługi wyższego rzędu z zakresu oświaty, zdrowia, kultury czy sportu.

W 2008 r. na terenie Gminy najwięcej podmiotów działało w sekcji G, ponad 33% wszystkich zarejestrowanych podmiotów oraz w sekcji K – ponad 23%. Strukturę rodzajową podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON w Gminie Ząbkowice Śląskie przedstawia ryc. 17.



Ryc. 17. Struktura podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON wg sekcji PKD w Gminie Ząbkowice Śląskie w 2008 roku.



Sekcje:

- A – Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo
- D – Przetwórstwo przemysłowe
- F – Budownictwo
- G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego
- H – Hotele i restauracje
- I – Transport i gospodarka magazynowa
- J – Pośrednictwo finansowe
- K – Obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej
- L – Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe ubezpieczenia społeczne
- M – Edukacja
- N – Ochrona zdrowia i pomoc społeczna
- O – Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Największy wzrost liczby podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON w stosunku do 2006 r. odnotowano w sekcji K prawie 40%, a także w sekcji F – 20%. Nie jest natomiast prowadzona w Gminie działalność związana z rybactwem (sekcja B), co wynika ze specyfiki i położenia Gminy. Także w znikomym stopniu rozwinięta jest działalność związana z zaopatrywaniem w energię elektryczną, gaz i wodę (sekcja E), bowiem tylko jeden podmiot na obszarze Gminy prowadzi działalność w tym zakresie.

Wśród zarejestrowanych podmiotów gospodarczych dominują przedsiębiorstwa będące własnością osób prywatnych ponad 94% wszystkich zarejestrowanych podmiotów. Wśród nich najliczniejszą grupę stanowią podmioty osób fizycznych, które obejmują ponad 72% ogółu zarejestrowanych podmiotów prywatnych. Niewielki udział w sektorze prywatnym na terenie Gminy odgrywa kapitał zagraniczny. W 2008 r. zarejestrowanych w rejestrze REGON było zaledwie 30 spółek prawa handlowego z udziałem kapitału zagranicznego, co stanowiło nieco ponad 1% podmiotów prywatnych działających na obszarze Gminy. Również w niewielkim stopniu na obszarze Gminy prowadzona jest



działalność społeczna przejawiająca się funkcjonowaniem fundacji, stowarzyszeń i różnego rodzaju organizacji społecznych. Na koniec 2008 r. zarejestrowanych było bowiem zaledwie 42 takie podmioty.

W całej Gminie dominują podmioty mikro zatrudniające do 9 pracowników. Podmiotów małych i średnich jest stosunkowo niewiele, tak jak i dużych. Wynika to głównie z rodzaju prowadzonej działalności i specyfiki obszaru, na którym dominują bardzo często przedsiębiorstwa rodzinne.

Według dokładnych danych pochodzących z ewidencji Urzędu Gminy Ząbkowice Śląskie na koniec 2008 r. działalność gospodarcza prowadzona była w 1766 podmiotach. Rodzaj prowadzonej działalności na terenie Gminy przedstawia tabela 5. Według zawartych w niej danych najwięcej podmiotów działało w obszarze handlu, a także produkcji i w usługach przemysłowych i usługach niematerialnych.

W chwili obecnej działalność produkcyjno - usługową prowadzi ogółem, według Urzędu Gminy, 300 podmiotów, z czego tylko 56 zaliczanych jest do sektora produkcji.

Do największych przedsiębiorstw produkcyjnych działających na terenie Gminy należą:

- Legrand FAEL Sp. z o.o. – Fabryka Aparatów Elektrycznych - zajmująca się produkcją aparatury elektronicznej;
- Spółdzielnia Elsin – Elektrotechniczna Spółdzielnia Inwalidów - zajmująca się producent prostowników, ładowarek i akcesoriów motoryzacyjnych;
- Przedsiębiorstwo Wodno-Melioracyjne Sp. z o.o. - zajmujące się budownictwem związanym z gospodarką wodną;
- Brukbet Sp. z o.o. - zajmująca się wykonywaniem robót drogowych o nawierzchniach kamiennych;
- PPUiH „TEJA” Sp. z o.o. – Przedsiębiorstwo Produkcyjno Usługowe i Handlowe - zajmująca się produkcją maszyn, urządzeń i aparatury dla przemysłu chemicznego i spożywczego;
- Znut - Fael Sp. z o.o. – Zakład Narzędzi i Urządzeń Technologicznych – zajmująca się produkcją form wtryskowych do części z tworzyw sztucznych i metali lekkich oraz z tłoczników i wykrojników;
- Tytan Gruszka Kowalski Sp. j. – zajmująca się drogowymi usługami budowlanymi;



- M i K Sp. z o.o. – zajmująca się produkcją podzespołów oraz wyrobów gotowych z różnego rodzaju tworzyw sztucznych na potrzeby wielu gałęzi przemysłu, jak: motoryzacje, AGD, elektrotechniki, czy ogrzewnictwa;
- Agrol Sp. z o.o. PPHU – Przedsiębiorstwo Produkcyjno Handlowo Usługowe – zajmująca się przede wszystkim: skupem i kontraktacją rzepaku, pszenicy i kukurydzy, sprzedażą nawozów mineralnych i środków ochrony roślin, produkcją kwalifikowanego materiału siewnego, przechowalnictwem płodów rolnych.
- PWiK „Delfin” Sp. z o.o. – Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji – zajmująca się zarządzaniem siecią wodociągową na terenie Gminy Ząbkowice Śląskie.

Działalność budowlaną prowadziło w 2008 r. 251 podmiotów. Ich liczba na przestrzeni jednego roku wzrosła o 26. Jest to trzecia, co do liczby zarejestrowanych podmiotów sekcja w Gminie. Wśród firm budowlanych dominują firmy małe często o rodzinnym charakterze. Mimo jednak wzrostu ich liczby podmiotów z zakresu działalności budowlanej, nie odnotowano w 2008 r. wzrostu liczby mieszkań oddanych do użytku.

Tabela 5. Podmioty gospodarcze w Gminie Ząbkowice Śląskie stan na dzień 31.12.2008.

Lp.	Rodzaj działalności	Wpisano do ewidencji działalności gospodarczej	Wykreślono z ewidencji działalności gospodarczej	Stan podmiotów gospodarczych	Udział % podmiotów gospodarczych
1.	Handel	2419	1680	739	42%
2.	Gastronomia	163	131	32	1,8%
3.	Transport	211	128	83	4,7%
4.	Budownictwo	674	423	251	14%
5.	Produkcja i usługi przemysłowe-ogółem	1028	728	300	17%
	W tym: produkcja	205	149	56	
	usługi	553	387	166	
	produkcja i usługi	270	192	78	
6.	Usługi materialne ogółem	170	117	53	3%
	W tym: usługi	75	50	25	
	taxi osobowe	79	55	24	
	taxi bagażowe	16	12	4	
7.	Usługi niematerialne	714	406	308	17%
	Ogółem	5379	3613	1766	100%

Źródło: Urząd Gminy Ząbkowice Śląskie.

Zatem Rynek pracy w Gminie Ząbkowice Śląskie opiera się przede wszystkim na firmach handlowych, firmach produkcyjno - usługowych, firmach budowlanych, świadczeniu usług niematerialnych, firmach transportowych i eksploatacji surowców.



Tabela 6. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w rejestrze REGON w gminie: Dzierżoniów, Oława i Strzelin w 2008 r.

Wyszczególnienie	Liczba podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON na koniec 2008 r.
Dzierżoniów (gmina miejska)	4750
Dzierżoniów (gmina wiejska)	698
Oława (gmina miejska)	3535
Oława (gmina wiejska)	906
Strzelin (gmina miejsko – wiejska)	1940

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Porównując Gminę Ząbkowice Śląskie z jednostkami o podobnym potencjale - Gminami: Oława, Strzelin czy Dzierżoniów pod względem aktywności gospodarczej, to jedynie w odniesieniu do Gminy miejsko-wiejskiej Strzelin, Gmina Ząbkowice wypada stosunkowo korzystnie (por tab.6). Jednak dotyczy to obszaru miejskiego. W odniesieniu do obszaru wiejskiego sytuacja jest odwrotna. To mieszkańcy terenów wiejskich Gminy Strzelin charakteryzowali się w 2008 r. wyższą aktywnością gospodarczą niż mieszkańcy tych samych obszarów z Gminy Ząbkowice Śląskie.

Na obszarze Gminy działają organizacje, które wspomagają i promują regionalną i lokalną przedsiębiorczość.

Wg danych WUS z 2006r ogółem pracujących wg sektorów ekonomicznych w gminie było 4604 osób. Wg sektorów ekonomicznych, zatrudnienie w poszczególnych działach przedstawia się następująco:

- pracujący ogółem - 4604 w tym kobiety - 2518
- rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo oraz rybactwo - 77
- przemysł i budownictwo – 1615
- usługi rynkowe – 1387
- usługi nierynkowe – 1525.

W Ząbkowicach Śląskich funkcjonuje podstrefa Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Dla potencjalnych inwestorów został wydzielony obszar o powierzchni 6,4 ha, przy ul. Kamienieckiej, który jest w dużej części niezabudowany, co stwarza możliwości w kształtowaniu zabudowy.



Podstrefa Ząbkowice Śląskie położona jest w odległości:

- 57 km od autostrady A4,
- 57 km od przejścia granicznego w Kudowie Zdroju,
- 58 km od przejścia granicznego w Międzyzlesiu,
- 68 km od przejścia granicznego w Głuchołazach,
- 70 km od przejścia granicznego w Golińsku,
- 176 km od przejścia granicznego w Zgorzelcu,
- 70 km od Międzynarodowego Portu Lotniczego we Wrocławiu.

W sierpniu 2009 r. w strefie uruchomił działalność jeden inwestor mianowicie: Grupa PEP - Biomasa Energetyczna Południe Sp. z o.o. Przedmiotem jego działalności jest: produkcja pelletu ze słomy zbożowej, rzepakowej lub miskanta produkowanego przy dodatku wapnia.

Gmina dysponuje obecnie także ofertą inwestycyjną na:

- Ul. Cukrowniczej. Przeznaczenie terenu o powierzchni 7,5 ha przede wszystkim na przemysł nieuciążliwy dla środowiska, a także magazyny, składy i bazy.
- Ul. Wrocławskiej. Przeznaczenie terenu o powierzchni 3,2 ha głównie również pod przemysł nieuciążliwy dla środowiska, magazyny czy składy.
- Ul. Ziębickiej. Teren o powierzchni 57 ha również z przeznaczeniem na nieuciążliwy dla środowiska przemysł, magazyny i składy.

Posiadana przez Gminę Ząbkowice Śląskie oferta inwestycyjna zarówno pod względem ilościowym, powierzchni przeznaczonej na inwestycje, jak i jakościowej, kierunki prowadzenia na tych terenach działalności gospodarczej wydaje się w chwili obecnej być wystarczająca. Jedynym mankamentem terenów inwestycyjnych oferowanych przez Gminę jest brak ich uzbrojenia w podstawowe media, jak elektryczność, gaz, wodę czy kanalizację. Jest to zatem działanie, które władze Gminy, na miarę swoich możliwości, mogłyby wziąć na siebie i w ten sposób zwiększyć atrakcyjność i konkurencyjność opisanych powyżej terenów.

Ponadto w Ząbkowicach Śląskich funkcjonują w tzw. „trybie nieformalnym, niesformalizowanym” dwie strefy aktywności gospodarczej. Jedna znajduje się w obszarze ul. Dolnośląskiej, Kłodzkiej, Armii Krajowej i Rynku. Jest to teren, na którym wskaźnik przedsiębiorczości jest ponad dwukrotnie wyższy niż średnia dla regionu.



Druga „nieformalna” strefa aktywności znajduje się w obrębie ulic: Kolejowej, Niepodległości i Legnickiej. Władze miasta wspierają ten obszar przede wszystkim poprzez działania inwestycyjne dotyczące modernizacji infrastruktury drogowej, tak aby przedsiębiorcy prowadzący na ich obszarze działalność gospodarczą posiadali komfortowy i bezpieczny dojazd do swoich firm.

Dodatkowo działania władz wspierające prowadzenie działalności gospodarczej polegają na funkcjonowaniu w Urzędzie Miejskim, dokładnie w Wydziale Rozwoju Lokalnego i Promocji tzw. „Punktu Szansy”, w którym osoby prowadzące już działalność gospodarczą lub zamierzające ją uruchomić mogą uzyskać kompleksową informację na temat możliwości jej dofinansowania ze środków zewnętrznych czy procedury założenia własnej działalności.

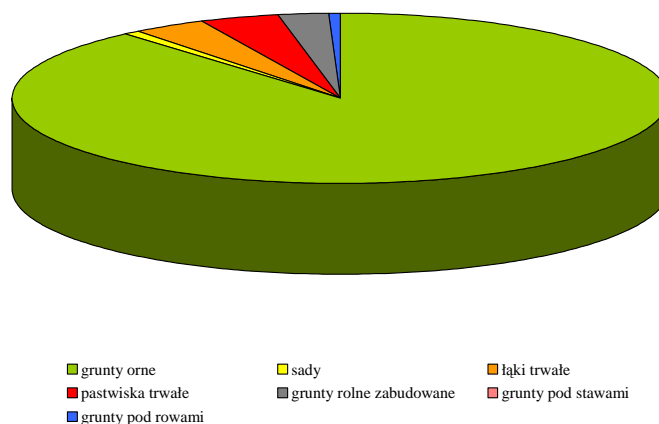
1.4.2. Rolnictwo, leśnictwo i zasoby naturalne

Rolnictwo

Gmina Ząbkowice Śląskie jest Gminą rolniczą, w której dominują tereny użytkowane rolniczo. Powierzchnia Gminy według Urzędu Gminy na koniec stycznia 2009 roku wyniosła 14 613 h, z czego na użytki rolne przypadało ponad 84%.

Wśród użytków rolnych największą część stanowią grunty orne (por. ryc. 18), które w Gminie stanowiły 89%.

Ryc. 18. Struktura użytków rolnych w Gminie Ząbkowice Śląskie na koniec stycznia 2009 r.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego.



Pod względem przydatności rolniczej można sklasyfikować gleby występujące na obszarze Gminy jako dobre i bardzo dobre. Zarówno klimat, budowa geologiczna podłoża, jak i ukształtowanie terenu korzystnie wpływają na rozwój rolnictwa. Jedynie znikomy odsetek gruntów rolnych zlokalizowany w okolicy wsi Kluczowa, Brodziszów, Szklary, Pawłowice, Grochowiska i Strąkowa zaliczany jest do IV i V klasy bonitacyjnej. Pozostały teren gminy został sklasyfikowany jako III klasa bonitacyjna gdzie klasa ta dotyczy zarówno kompleksów gleb ornych i gleb łąkowych.

Wg klasyfikacji rodzajów gleb, na obszarze gminy wyodrębniamy:

- mady rzeczne
- gleby brunatnoziemne- brunatne właściwe
- gleby wapnicowe – rędziny.

Tereny zainwestowane w gminie zajmują 1080ha , to jest 7,4% pow. ogólnej.

W Gminie, według Powszechnego Spisu Rolnego przeprowadzonego w 2002 roku, pod względem powierzchni ogółem dominowały gospodarstwa o powierzchni 50 ha i więcej, które stanowiły ponad 65%. Strukturę powierzchni gruntów ogółem według wielkości gospodarstw przedstawia tab. 7.

Gospodarstwa indywidualne stanowiły, według PSR, ponad 94% powierzchni Gminy. Wśród nich także największy odsetek stanowiły gospodarstwa o powierzchni powyżej 50 ha (ponad 63% powierzchni gospodarstw indywidualnych ogółem).

Tabela 7. Struktura powierzchni gruntów ogółem według wielkości gospodarstw w 2002 roku.

Wyszczególnienie	Udział % w powierzchni ogółem
0 ha	0,0
0,01 ha – 1 ha włącznie	1,8
powyżej 1 ha – do mniej niż 5 ha	5,0
od 5 ha – do mniej niż 10 ha	6,6
od 10 ha – do mniej niż 20 ha	10,3
od 20 ha – do mniej niż 30 ha	5,2
od 30 ha – do mniej niż 50 ha	5,9
50 ha i więcej	65,3
Łącznie	100

Źródło: Opracowanie własne na podstawie PSR

Biorąc pod uwagę dane pochodzące z PSR to na terenie Gminy w 2002 roku było ogółem 1281 gospodarstw rolnych, z czego 1276 stanowiły gospodarstwa indywidualne, a 706 gospodarstw indywidualne powyżej 1 ha. Analizując dokładniej liczbę gospodarstw rolnych pod względem powierzchni to w 2002 roku, na terenie gminy było:



- 570 gospodarstw do 1 ha włącznie;
- 179 gospodarstw powyżej 1 ha do mniej niż 2 ha;
- 170 gospodarstw od 2 do mniej niż 5 ha;
- 57 gospodarstw od 5 do mniej niż 7 ha;
- 91 gospodarstw od 7 do mniej niż 10 ha;
- 88 gospodarstw od 10 do mniej niż 15 ha;
- 39 gospodarstw od 15 do mniej niż 20 ha;
- 64 gospodarstw od 20 do mniej niż 50 ha;
- 16 gospodarstw od 50 do mniej niż 100 ha;
- oraz 7 gospodarstw 100 ha i więcej.

Rolnicy z terenu Gminy uprawiają przede wszystkim zboża. Największy areał zasiewów dotyczy: pszenicy i jęczmienia (por. tab. 8). Najmniej zaś obsiewa się w Gminie gruntów pszenżytem.

Tabela 8. Powierzchnia zasiewów w Gminie Ząbkowice Śląskie.

Wyszczególnienie	Powierzchnia zasiewów (w ha)
Zasiewy ogółem:	16 089
W tym zboża:	
Pszenica	4 467
Żyto	8
Jęczmień	1 088
Owies	58
Pszenżyto	5
Mieszanki zbożowe	55
Ziemniaki	246
Rośliny pastewne	63
Warzywa	103

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego.

Wśród zwierząt hodowanych w Gminie dominowały: drób i trzoda chlewna (tab.9).

Według Urzędu Gminy na terenie Gminy znajduje się obecnie 469 ciągników rolniczych, 341 rozsiewaczy nawozów i 290 opryskiwaczy. Wyposażenie gospodarstw rolnych w sprzęt rolniczy w Gminie przedstawia tab.6.



Tabela 9. Pogłowie zwierząt w Gminie Zabkowice Śląskie.

Wyszczególnienie (rodzaj zwierząt)	Ilość (sztuk)
Trzoda chlewna	26 870
Bydło	766
Owce	5
Kozy	133
Drób	29 996

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego.

Tabela 10. Sprzęt rolniczy w gospodarstwach rolnych w Gminie Zabkowice Śląskie.

Wyszczególnienie (rodzaj sprzętu rolniczego)	Ilość (sztuk)
Ciągniki rolnicze	469
Samochody ciężarowe	56
Przyczepy	371
Kombajny zbożowe	92
Kombajny ziemniaczane	7
Rozsiewacze nawozów	341
Kosiarki rotacyjne	110
Opryskiwacze	290
Dojarki	61
Chłodziarki na mleko	27

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego.

W Gminie Zabkowice Śląskie, według PSR w 2002 roku, było 106 gospodarstw rolnych nie prowadzących produkcji rolniczej, 258 gospodarstw produkujących wyłącznie na potrzeby własne, 395 gospodarstw produkujących głównie na potrzeby własne oraz 522 gospodarstw produkujących głównie na rynek, z tego 518 stanowiły gospodarstwa indywidualne, przy czym 502 z nich były to gospodarstwa o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych.

Uwzględniając strukturę dochodów gospodarstw rolnych najczęściej, bo ponad 31% z nich utrzymywało się z emerytury i renty oraz 30% z pracy najemnej. Jedyne dla 19% gospodarstw rolnych głównym źródłem dochodu była działalność rolnicza.

Wyposażenie gospodarstw indywidualnych w infrastrukturę w 2002 roku wyglądało następująco:

- 24 gospodarstwa miały dowóz wody spoza gospodarstwa;
- 887 gospodarstw wyposażonych było w sieć elektryczną o napięciu 380V;
- 304 gospodarstwa wyposażone były w sieć elektryczną o napięciu 220V;
- i 1005 gospodarstw posiadało telefon.



Biorąc pod uwagę wykształcenie osoby kierującej indywidualnym gospodarstwem rolnym to:

- w 15 gospodarstwach osoba nim kierująca posiadała wykształcenie wyższe rolnicze;
- w 3 policealne rolnicze;
- w 99 średnie zasadnicze rolnicze;
- w 85 zasadnicze zawodowe rolnicze;
- w 353 kurs rolniczy;
- i w 615 nie posiadała wykształcenia rolniczego.

Leśnictwo

Stopień zalesienia Gminy nie jest zbyt duży. Lasy zajmują jedynie około 7% całej jej powierzchni. Największe obszary leśne znajdują się w północno - wschodniej części gminy, w pobliżu wsi Szklary i Sieroszów. Pomiedzy wsiami Jaworek i Stolec znajdują się rezerwat przyrody oraz proponowany obszar SOO „Natura 2000” tzw. „Skałki Stoleckie”.

Wg struktury wieku drzewostanu najliczniejszą grupę stanowią drzewa liczące 60-80 lat. Lasy znajdujące się na terenie Gminy posiadają kategorie wodochronne i glebochronne. Na obszarach osadniczych znajdują się pomniki przyrody, będące pod ochroną. Występują również kompleksy zielone tj.: park miejski w Ząbkowicach Śląskich, parki podworskie we wsiach Koziniec, Zwrócona, Kluczowa, Bobolice, Sieroszów, Stolec i Tarnów.

Według Urzędu Gminy na koniec stycznia 2009 roku grunty leśne oraz zadrzewienia i zakrzewienia zajmowały w Gminie powierzchnię 1183 ha, przy czym na obszar wiejski Gminy przypadało 1181 ha. Lasy zajmowały powierzchnię 1088 ha. Powierzchnia lasów w stosunku do 2005 roku wzrosła w Gminie o 74 ha.

Według GUS w 2006 roku lasy ogółem zajmowały 1005,2 ha, grunty leśne publiczne 980,7 ha, w tym grunty leśne Skarbu Państwa 971,7 z czego 952,9 stanowiły grunty leśne publiczne Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych, natomiast grunty leśne będące własnością prywatną obejmowały 37 ha.

W 2006 roku na obszarze Gminy pozyskano 14 m³ drewna (grubizny). Całość drewna pochodziła z lasów prywatnych.



Zasoby naturalne

Gmina Ząbkowice Śląskie leżąca na Przedgórzu Sudeckim posiada również złoża surowców skalnych, które mogą posłużyć jako kolejny element rozwoju gospodarczego Gminy. Pozwoli to na dodatkowe zasilenie budżetu środkami finansowymi wpływającymi za prowadzenie działalności w tym sektorze oraz zachęci z pewnością przyszłych inwestorów na otwarcie nowych inwestycji, co na pewno wpłynie na zwiększenie zatrudnienia i makroekonomiczny rozwój regionu. Rozwój powyższej branży jest uzasadniony i determinowany potrzebami sektora budowlanego, w zakresie którego istnieje duże zapotrzebowanie na kruszywo naturalne stanowiące podbudowę dróg i autostrad. Gmina Ząbkowice Śląskie w swojej wizji rozwoju sprzyja wzrostowi tej gałęzi przemysłu. W chwili obecnej na terenie Gminy już funkcjonują podmioty wydobywające kruszywo naturalne m.in. w Braszowicach i Brodziszowie.

1.4.3 Handel i gastronomia

Handel stanowi dość istotną rolę w rozwoju gospodarki Gminy. Na koniec 2008 roku, według Urzędu Gminy, w obszarze handlu działało 739 podmiotów.

Według GUS w 2003 r. na terenie Gminy działało 366 sklepów, w których pracowało łącznie 889 osób. Większość sklepów, przede wszystkim na terenach wiejskich, to sklepy spożywcze i spożywczo – przemysłowe będące małymi rodzinnymi firmami. Większe punkty handlowe, jak dyskonty spożywcze skupione są na obszarze miasta.

W 2003 roku na obszarze Gminy działało 14 stacji paliw, na których zatrudnionych było 53 osób.

W 2008 roku w Gminie funkcjonowało 7 targowisk lub miejsc na ulicach i placach do prowadzenia sprzedaży sezonowej oraz jedno targowisko stałe. Roczne wpływy z opłaty targowej na targowiskach stałych i sezonowych ogółem wyniosły w omawianym roku 285,3 tys. zł. Zarówno targowiska stałe jak i sezonowe w Gminie charakteryzowały się przewagą sprzedaży drobnodetalicznej. Powierzchnia ogółem targowiska stałego wyniosła 13 977 m³, z czego powierzchnia sprzedażowa targowiska wyniosła 8109 m³. Liczba stałych punktów



sprzedaży drobnodetalicznej ogółem wynosiła 69, i które jednocześnie pełnią rolę stałych punktów sprzedaży drobnodetalicznej na targowiskach czynnych codziennie.

W Gminie dość dobrze rozwinięte jest zaplecze gastronomiczne, jednak przede wszystkim na obszarze miejskim Gminy. W tabeli 11 przedstawiono zestawienie punktów gastronomicznych działających na terenie Gminy

Tabela 11. Punkty gastronomiczne w Gminie Ząbkowice Śląskie.

L.p	Wyszczególnienie (nazwa)	Adres
1	Cafe Franco	Ząbkowice Śląskie, ul. Kłodzka 19
2	"Pierzeja" S.C. Restauracja S. Stanny i S. Tajchman	Ząbkowice Śląskie, Rynek 14
3	Bar Uniwersalny	Ząbkowice Śląskie, Daleka 5
4	Tevere – bar & restaurant	Ząbkowice Śląskie, Rynek 23
5	Zibi - Pizzeria	Ząbkowice Śląskie, Rynek 30
6	Pub „AGATA”	Ząbkowice Śląskie, Bohaterów Getta 16
7	Restauracja Ogrodowa	Braszowice 62
8	Restauracja Pod Arkadami	Ząbkowice Śląskie, ul. M. Konopnickiej 2
9	Malibu - Bar	Ząbkowice Śląskie, ul. Powstańców Warszawy
10	Rancho - Pizzeria	Ząbkowice Śląskie, os. 20 – lecia 39 a
11	Agnieszka Jabłońska - Punkt gastronomiczny	Ząbkowice Śląskie, al. Niepodległości 11
12	Krawiec Stanisław - Smażalnia	Ząbkowice Śląskie, ul. Kościuszki 31
13	Cocktail-Bar - Bereźnicka M.	Ząbkowice Śląskie, ul. 1 Maja 5a
14	Roma - Pizzeria	Ząbkowice Śląskie, ul. Kościuszki 23
15	Dykas Jan. Cukiernictwo	Ząbkowice Śląskie, ul. Krótka 1 / (róg Kościuszki)
16	Ptyś - Stoisko cukierniczo - piekarnicze	Ząbkowice Śląskie, ul. 1 Maja 14
17	Club Muzyczny „ZERO”	Ząbkowice Śląskie, ul. Ziębicka 54
18	Pizzeria	Ząbkowice Śląskie, ul. Jasna 13
19	Club „C.K.S.”	Ząbkowice Śląskie, ul. Kusocińskiego 17
20	Punkt Małej Gastronomii	Ząbkowice Śląskie, al. Niepodległości 14
21	Cukiernia	Ząbkowice Śląskie, ul. Armii Krajowej 6
22	Smażalnia Ryb	Ząbkowice Śląskie, ul. Armii Krajowej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie katalogów branżowych zamieszczonych na stronach internetowych.

Jak wynika z powyższej tabeli wśród punktów gastronomicznych dominują restauracje i bary, najmniej jest zaś w Gminie zajazdów i kawiarni.

1.4.4. Turystyka i walory turystyczne.

Położenie Gminy Ząbkowice Śląskie w malowniczym i urozmaiconym krajobrazie Przedgórze Sudeckiego należy ocenić jako korzystne – stwarzające liczne „możliwości w zakresie rozwoju turystyki na tym terenie. Przedgórze Sudeckie jest regionem oddzielnym od właściwych Sudetów tzw. sudeckim uskokiem brzeżnym, który jest doskonale widoczny



przede wszystkim w rejonie Gór Sowich i Bardzkich. Najwyższym punktem Przedgórze jest Ślęza, wznosząca się na wysokość 718 m n.p.m.

Liczne pasma niższych gór tworzą niezwykle malownicze krajobrazy. Region ten jest prawdziwym rajem dla miłośników historii, architektury, ale także i przyrody. Znajduje się tu bowiem wiele cennych zabytków, parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody.

Turystycznie Przedgórze leży dosłownie i w przenośni w cieniu pobliskich Sudetów. W Masywie Ślęży gęstość szlaków turystycznych dorównuje najpopularniejszym regionom górskim. Na pozostałym obszarze liczba szlaków jest również zadowalająca i pozwala na zobaczenie najciekawszych obiektów w regionie. Pofałdowany teren jest również wymarzoną miejscem dla rowerzystów i narciarzy biegowych.

Ponadto Gmina leży na tzw. Ziemi Ząbkowickiej, która obejmuje swoim zasięgiem gminę: Ciepłowody, Henryków, Ząbkowice Śląskie, Złoty Stok, Ziębice i Kamieniec Ząbkowicki. Pokrywa się ona zasadniczo z powierzchnią administracyjną obecnego powiatu Ząbkowickiego.

Do najważniejszych atrakcji turystycznych Ząbkowic Śląskich należą:

Krzywa Wieża (ryc. 19): Pierwsza pisemna wzmianka o Krzywej Wieży pochodzi z 1413 roku. Wtedy wieża służyła jako czworoboczna wieża dzwonnicza Kościoła p.w. Św. Anny. Wiadomo jednak, że istniała wcześniej, prawdopodobnie jako część przedlokacyjnego zamku. Do dziś nie można z całą pewnością stwierdzić, kiedy dokładnie powstała Krzywa Wieża ani w jakim celu ją zbudowano. Jedna z wersji głosi, że jest ona pozostałością dawnego zamku, który miał istnieć tu jeszcze przed lokacją miasta. Inna koncepcja mówi, że usytuowana w najniższym punkcie starego miasta wieża służyła jako brama miejska. Trzecia wreszcie wersja podaje, że wieża została zbudowana jako miejska dzwonnica. Taką rolę pełniła ona zresztą od XV wieku aż do czasów II wojny światowej.

Pod koniec XVI w wieża uległa pochyleniu w związku z czym musiano rozebrać jej ganek. Pochylenie z roku na rok się powiększało i doszło do 2m 21cm odchylenia od pionu przy wysokości 34 m. W 1858 roku na skutek wielkiego pożaru miasta spaleni uległ jej górna część odbudowana już pod kątem prostym. Nie wiadomo dokładnie, dlaczego wieża uległa pochyleniu. Z dokumentów źródłowych wynika, że nastąpiło to późną jesienią 1598 roku. Powszechnie uważa się, że przyczyną mogły być wstrząsy tektoniczne, które odnotowano 15 września 1590 roku. Być może owe wstrząsy osłabiły stabilność budowli. Nie wyklucza się

również, że przyczyną pochylenia było rozmoknięcie gruntu, które spowodowało osiadanie fundamentu.

Obecnie odchylenie wieży od pionu wynosi 2,14 m. Warto dodać, że podczas pomiarów dokonanych w 1977 stwierdzono, że odchylenie wynosi 1,98 m.

Ryc. 19. Panorama „Krzywej Wieży” w Ząbkowicach Śląskich.



Źródło: Urząd Miejski w Ząbkowicach Śląskich.

Dawny Dwór Rycerza Kaufunga z 1526 r., gdzie mieści się obecnie Regionalna Izba Pamiątek i Laboratorium doktora Frankensteina (ryc. 20). Dawny dom rycerza Kauffunga jest dziś najstarszym budynkiem w mieście. Mieści się w nim studnia o głębokości 20 m. W latach 60 XX wieku Józef Głabiszewski zaopiekował się rujnującym się budynkiem i w roku 1972 otworzył Izbę Pamiątek Regionalnych. W 18 salach można zobaczyć zbiory związane z życiem mieszkańców Ziemi Ząbkowickiej. Oglądać w nich możemy m.in. meble, kufry posażne, rzemieślnicze skrzynki cechowe oraz zabytki sakralne. Dodatkowo w salach wystawienniczych prezentowane są: archeologia regionu, stara broń, meble, radia, telewizory, dawny sprzęt gospodarstwa domowego. W jednej z izb istnieje ponadto Laboratorium Dr Frankensteina nawiązujące do dawnej nazwy miasta - Frankenstein.



Ryc. 20. Regionalna Izba Pamiątek i Laboratorium doktora Frankenstein w Ząbkowicach Śląskich (Dawny Dwór Rycerza Kaufunga).



Źródło: Urząd Miejski w Ząbkowicach Śląskich.

Na uwagę zasługuje także izba śląska z rzadkimi ludowymi ręcznie malowanymi meblami śląskimi. Ciekawostką jest również biurko, przy którym zasiadali ząbkowiccy burmistrzowie, które zostało przeniesione tu z ratusza, księga Tory, która pochodzi prawdopodobnie z ząbkowickiej synagogi, drewniane tarcze strzeleckie bractwa kurkowego oraz studnia o głębokości 20 m znajdująca się wewnątrz domu.

Laboratorium doktora Frankenstein, jak już wspomniano można zwiedzać na parterze Izby Pamiątek Regionalnych. Pozwala ono miłośnikom fantastyki i grozy sprawdzić swoją odwagę. Ząbkowice Śląskie od momentu powstania aż do 1945 roku nosiły nazwę Frankenstein, która obecnie kojarzy się z powieścią Mary Shelley o szalonym naukowcu i stworzonym przez niego potworze. Czy istnieje jakiś związek pomiędzy miastem, nazwą Frankenstein i powieścią? Może poniższa historia zainspiruje do podjęcia poszukiwań ... *„Na początku 1606 roku w Ząbkowicach Śl. wybuchła epidemia dżumy, która objęła swym zasięgiem całe miasto i przedmieścia. Zmarło łącznie 2961 osób, czyli prawie połowa mieszkańców ówczesnego miasta. Przyczyną zarazy jak się później okazało, była zbrodnicza i rabunkowa działalność szajki miejscowych grabarzy i ich pomocników, co opisał wydawca Jerzy Kress w gazecie „Neue Zeytung”. Czytamy tam m. in.: „W mieście Frankenstein na Śląsku pojmano ośmiu grabarzy, wśród nich sześciu mężczyzn i dwie kobiety. Ci po torturach w śledztwie zeznali, że sporządzili zatrute proszki i tenże kilka razy w domach rozsypywali, progi, kołatki i kłamki u drzwi smarowali, przez to wielu ludzi zatruto się i poumieralo. Poza tym w domach skradli wiele pieniędzy, a także obdzierali trupy, zabierając im opończe.*



Rozcinali także brzemiennie kobiety i wyjmowali z nich płody, a serca młodych dzieci zjadali na surowo. Także z kościołów kradli obrusy z ołtarzy, a z ambony ukradli 2 nakręcone zegary. To proszkowali i używali do swych niecznych czarów i jeszcze inne straszne czyny popełnili (...)". Według Jerzego Organiściaka

Kościół św. Anny z 1415 r. z epitafium wnuka Wita Stwosza (ryc. 21). Kościół został wzniesiony prawdopodobnie wkrótce po lokacji miasta. Pierwszy dokument, wskazujący, że w Ząbkowicach znajdował się kościół pochodzi z 27 września 1292 r. Z 14 października 1302 roku pochodzi pierwsza informacja o budowie kościoła. Jednak budowla uległa szybkiemu zniszczeniu. Prawdopodobnie w połowie XIV wieku kościół uległ spaleni podczas pożaru. Nową świątynię ufundował król czeski Karol IV. Jako datę ukończenia budowy podaje się 1413 lub 1415 rok. W tym okresie do Ząbkowic przeniesiono ze Zwróconej siedzibę archiprezbiteratu (dekanatu). Także i ten kościół uległ szybkiemu zniszczeniu w wyniku pożaru. Podczas odbudowy świątyni do starego prezbiterium dobudowano nową nawę główną nawy boczne oraz dwie boczne kaplice. Prace zostały ukończone w 1453 roku. W 1447 roku obok plebani kościoła została założona mennica, która 60 lat później została przeniesiona do Złotego Stoku. W II połowie XIX wieku a dokładnie w 1861 roku z kościoła poddominikańskiego przeniesiono obrazy drogi krzyżowej, dwa lata później przeprowadzono remont organów, w 1880 roku wykonano nowy ołtarz do kaplicy św. Anny, wreszcie w latach 1895 – 1897 przeprowadzono generalny remont wnętrza świątyni, podczas którego niestety usunięto z wnętrza wiele zabytkowych przedmiotów, między innymi renesansowe stalle rajców miejskich oraz starszych cechu wykonane w 1584 roku. Obecnie stalle są własnością Muzeum Narodowego we Wrocławiu. W 1915 roku zburzono budynek dawnej szkoły katolickiej, który znajdował się obok kościoła i wzniesiono bramę, w którą wmurowano XVI wieczną tablicę pochodzącą z budynku szkoły.



Ryc. 21. Kościół św. Anny w Ząbkowicach Śląskich.



Źródło: Urząd Miejski w Ząbkowicach Śląskich.

Do najważniejszych obiektów godnych uwagi w kościele św. Anny należą:

- **ołtarz główny.** Obraz w min., przedstawiający św. Annę z rodziną, został namalowany w 1701 roku przez nadwornego malarza biskupów wrocławskich Johanna Clayssensa z Antwerpii. Święta Anna siedzi na kamiennym stopniu, na kolanach trzyma Dzieciątka Jezus, obok klęczy Maria. Obok Marii klęczy mały Jan Chrzciciel. Za plecami św. Anny stoi jej mąż, św. Joachim. W górze widnieje postać Boga w otoczeniu aniołów. Po obu stronach obrazu stoją figury św. Piotra z pękiem kluczy i św. Pawła z mieczem i otwartą księgą. Pod obrazem znajduje się tabernakulum. Na szczycie tabernakulum znajduje się postać kobiety z zakrytą twarzą, trzymająca w lewej ręce krzyż a w prawej kielich. Jest to alegoria Wiary. Niżej stoją Nadzieja i Miłość.
- **Nagrobek księcia Karola I i jego żony Anny Żagańskiej w kaplicy Kaufunga.** W 1544 roku pośrodku prezbiterium ustawiono nagrobek tumbowy księcia Karola I z Podiebradu oraz jego żony księżniczki Anny Żagańskiej. Nagrobek, wykonany przez Ulryka z Żagania ufundowali synowie książęcej pary. 11 lat później nagrobek otoczono żelazną kratą, którą wykonał kowal Adam Hübrig z Ząbkowic. Obecnie kaplica jest zamknięta, służy jako magazynek, nagrobek nie jest więc udostępniony. Stan zabytku już od dawna jest bardzo zły, wiele elementów odpadło i zostało złożonych luzem (w tym jedna z brakujących tarcz herbowych). Nagrobek wymaga pilnego remontu.
- **Gotycka rzeźba św. Anny Samotrzejcej.** Dzieło pochodzi z 1493 roku.
- **Płyta nagrobna Sigmunda Kauffunga.** Renesansowa płyta Sigmunda Kauffunga von Chlum jest wmurowana w ścianę kaplicy Kaufunga. Obecnie znajduje się obok nagrobka



- Karola I Podiebrada i jego żony Anny Żagańskiej. Przedstawia ona brodatego rycerza w bogato zdobionej zbroi. Tablica jest częściowo uszkodzona – brakuje tarczy herbowej w rogu.
- **Ambona.** Ambona w kościele św. Anny powstała w 1619 roku. Fundatorem ambony była ówczesna ząbkowicka rada miejska. Stąd wykorzystanie w wystroju ambony charakterystycznych dla protestantów wątków biblijnych. Wykonanie ambony powierzono Janowi Grunbergerowi. Ambona została wykonana z piaskowca, gabra i alabastru.
- **Epitafium wnuka Wita Stosza.** Wit Stosz Młodszy był synem złotnika ze Zgorzelca, trzeciego z kolei syna wielkiego renesansowego rzeźbiarza Wita Stosza, twórcy ołtarza w Kościele Mariackim w Krakowie. Prawdopodobnie sławny rzeźbiarz, będąc majątnym człowiekiem, zainwestował swe pieniądze w spółkę prowadzącą kopalnię złota w Złotym Stoku. Wspólnicy okazali się jednak nieuczciwymi ludźmi. Stosz wytoczył im proces sądowy, który jednak nie skończył się pomyślnie dla rzeźbiarza. Być może wnuk przyjechał do Ząbkowic w celu odzyskania majątku dziadka. Zmarł 15 sierpnia 1569 roku. Jego krewni ufundowali epitafium, które znajduje się obok bocznego wejścia na północnej ścianie kościoła.
- **Kaplica św. Anny.** Obecny barokowy wystrój kaplicy pochodzi z 1772 roku. Fresk na sklepieniu przedstawia cztery postaci kobiece uosabiające cztery cnoty: Wiarę, Nadzieję, Miłość i Sprawiedliwość. Autorem malowidła jest Johann Michael Steiner. Obraz na ołtarzu kaplicy został wykonany przez wybitnego ząbkowickiego malarza Bernarda Krause. Przedstawia świętą Annę, która wskazuje swojej córce Marii fragment Biblii. Obok stoi mąż świętej, święty Joachim. Obraz powstał prawdopodobnie w latach 90 – tych XVIII wieku. Sam ołtarz pochodzi z 1880 roku.
- **Barokowe organy.** Zostały wykonane przez mistrza Hansa Jakoba Z Nysy w 1731 roku. Organy były remontowane w 1863 roku przez Moritza Müllera.
- **Chrzcielnica.** Barokowa chrzcielnica znajduje się w niewielkiej kaplicy, oddzielonej od prezbiterium kratą. Została wykonana w II połowie XVIII wieku. Na pokrywie chrzcielniccy znajduje się scena chrztu Chrystusa. Nad głową Chrystusa znajduje się oko Opatrzności, od którego odchodzą promienie.
- **Rzeźba św. Jana Nepomucena.** Przy murze, który niegdyś otaczał teren przykościelnego cmentarza znajduje się piaskowcowa rzeźba św. Jana Nepomucena, wykonana w XVIII



- wieku. Sposób przedstawienia postaci świętego jest bardzo rzadki – Jan Nepomucen klęczy na obłokach, pomiędzy których wychylają się główki aniołów. Wyjątkowość

figury, poza niespotykanym sposobem ujęcia postaci, polega również na tym, że figura powstała jeszcze przed beatyfikacją jednego z najpopularniejszych śląskich świętych. Jest najstarszą zachowaną na Śląsku figurą Jana Nepomucena.

Barokowy kościół św. Jadwigi z XVIII w (ryc. 22). Początkowo kościół nosił wezwanie św. Wita. W 1477 roku, gdy rozebrano stary drewniany kościółek, znaleziono deskę z napisem informującym, że fundatorką świątyni jest księżna Jadwiga. Stąd też nowemu murowanemu kościołowi, wybudowanemu w tym miejscu, nadano wezwanie św. Jadwigi. Sklepienie kościoła jest ozdobione freskami autorstwa Johanna Michaela Steinera. Freski zostały wykonane dwa lata po ukończeniu budowy kościoła, w 1758 roku. Całość wystroju wnętrza pochodzi z czasów budowy. Na uwagę zasługuje ołtarz główny świątyni z obrazem przedstawiającym św. Jadwigę, którą błogosławi wiszący na krzyżu Chrystus. Obraz, który kosztował 3000 talarów, ufundował hrabia Konstantin von Schlabrendorf ze Stolca. Dzieło namalował Karl Müller z Düsseldorfu.

Ryc. 22. Barokowy kościół św. Jadwigi z XVIII w Ząbkowicach Śląskich.



Źródło: Urząd Miejski w Ząbkowicach Śląskich.

Ruiny 6 fortów związanych z systemem obrony Twierdzy Srebrnogórskiej w Masywie Brzeźnicy obok Braszowic na zboczach wzgórz Bukowczyka i Stróżnika.



Kościół p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego i Klasztor Podominikański (ryc. 23). Zdania na temat tego, kiedy Dominikanie trafili do Ząbkowic są podzielone. Niektórzy historycy uważają, że ząbkowicki klasztor Dominikanów został założony już w 1221 roku a więc wiele lat przed założeniem Ząbkowic. Inni twierdzą, że Dominikanie przybyli na te tereny około 1280 roku. Przypuszcza się, że zakonnicy przybyli do Ząbkowic z pobliskiego Przyłęku, gdy miasto utraciło swoje znaczenie na rzecz nowo założonego ośrodka. Pierwszą pewną datą w historii ząbkowickiego klasztoru jest rok 1302, kiedy to w dokumentach wyraźnie wspomina się istnienie kościoła Dominikanów w Ząbkowicach. Podwórze klasztorne nazywane było Placem Solnym, natomiast uliczka prowadząca od klasztoru wzdłuż murów miejskich nazywała się ulica Solna. Miasto Frankenstein otrzymało od księcia Bolka I prawo składu soli w 1298 roku. Na dziedzińcu klasztornym kupcy składowali przywieziony do miasta towar. Nazwa zachowała się również po zniesieniu monopoli solnego w 1867 roku. Obiekt był użytkowany przez gminę protestancką do końca II wojny światowej. W 1926 roku rozpoczęto w nim generalny remont. W 1946 roku klasztor podominikański przejęły siostry Franciszkańki ze Lwowa. Obecnie zakon nosi nazwę Mniszki Klaryski od Wierzytwej Adoracji.

Ryc. 23. Kościół p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego i Klasztor Podominikański w Ząbkowicach Śląskich.



Źródło: Urząd Miejski w Ząbkowicach Śląskich.

Ruiny Renesansowego Zamku (ryc. 24). Pierwszy warowny zamek, usytuowany na wysokiej skarpie doliny rzeki Budzówki, powstał na przełomie XIII i XIV wieku za



panowania książąt świdnicko-jaworskich. Prawdopodobnie budowniczym pierwszego zamku był Bolko II Ziębicki jednakże istnieją opinie jakoby zamek powstał wcześniej niż miasto. Zamek był jedną z warowni granicznych Śląska od strony Ziemi Kłodzkiej, znajdującej się we władaniu czeskim. Najstarsza wzmianka o zamku pochodzi z 22 kwietnia 1321 r. Kolejna

z 1335 r. kiedy był on bezskutecznie oblegany przez Czechów. Zamek z tego okresu otoczony był dwoma murami oraz fosą zewnętrzną. Zewnętrzne fortyfikacje połączone były wnętrzem zamku przesklepionymi przejściami. W okresie wojen husyckich w 1443 r. zamek został ograbiony przez Heinricha Kruschinę von Leuchtenberg zwanego ze słowiańska Hinkiem Kruszyną. W połowie XV w. urządzili tu swoją rezydencję synowie króla czeskiego Jerzego z Podiebradów. W 1489 r. po paromiesięcznym oblężeniu zamek został zdobyty i zniszczony przez wojska węgierskiego króla Macieja Korwina. O wielkości i sile tej warowni świadczy fakt, że Korwin zdobył zamek tylko dzięki sprowadzeniu ze Świdnicy mocnego działa. W latach 1520-1532, za czasów księcia Karola I Podiebradowicza, powstał w tym miejscu nowy renesansowy zamek, zaprojektowany przez wybitnego architekta czeskiego Benedykta Rejta. Prawdopodobnie wzorem dla ząbkowickiego zamku był zamek Ofen na Węgrzech. Zbudowany z piaskowca na planie kwadratu posiadał duży dziedziniec ozdobiony krużgankami – jednymi z najwcześniejszych po tej stronie Alp, obok brzeskich i wawelskich - ślady ich można podziwiać na wschodnim skrzydle. W narożach południowo-wschodnim i północno-zachodnim znajdowały się trzykondygnacyjne basteje przystosowane do ciężkiej artylerii, których fragmenty do dziś możemy podziwiać. W narożu północno-wschodnim wystawiono kolistą wieżyczkę, zaś drugą kwadratową - w dziedzińcu przy skrzydle południowym, ich fragmenty są również nadal widoczne. Wjazd do zamku prowadził przez wieżę bramną w części wschodniej, która była wielokondygnacyjną wieżą zbudowaną na planie kwadratu i zwieńczona attyką. Przedstawienia ikonograficzne pokazują, że wieża przykryta była hełmem. Mury również ozdobione były półkolistą attyką. W elewacji frontowej pozostał widoczny portal renesansowy z herbami książąt ziębicko-ząbkowickich. Pod koniec XVI wieku zamek stał się własnością starosty z Dzierżoniowa Fabiana von Reichenbach. Podczas wojny trzydziestoletniej zamek wykorzystywano do celów militarnych. W 1632 r. zamek był szturmowany przez wojska cesarskie został jednak poddany z powodu braku żywności dla załogi. W 1642 r. warownię zdobyli Szwedzi, a cztery lata później odebrali ją Austriacy, którzy niestety część budowli wysadzili w powietrze. W latach 1651 i 1661 zamek został częściowo odbudowany na siedzibę starosty ziemskiego. Na początku



XVIII w. Poważnej ale niedokończonych odbudowy zamku dokonał ks. H.J. Auersperg. Zamek opuścili w 1728 r. ostatni właściciele. Opustoszenie budowli i pożar jaki wybuch w 1784r. spowodowały, że zamek zaczął popadać w ruinę. Na początku XIX w. zniwelowano częściowo wały i zasypano fosę. Do najstarszych zachowanych fragmentów zamku, będących pozostałością budowli z XIV w. należą widoczne wybrzuszenia w linii ścian od strony

południowej. W chwili obecnej zamek pozostaje pełną uroku tzw. "trwałą ruiną", udostępnioną zwiedzającym. Jeszcze w latach czterdziestych ubiegłego wieku na zamku mieściło się ząbkowickie muzeum, jednak po pożarze uległo rozwiązaniu. Dzisiaj zamek jest w pełni zabezpieczony i udostępniony dla zwiedzających. Od początku lat 90 odbywa się na jego dziedzińcu jeden z bardziej znanych międzynarodowych festiwali folkowych w Polsce FOLK FIESTA. Obecnie ogromne podziemia zamku są odrestaurowane, doprowadzono tam elektryczność i wodę a służą jedynie potrzebom Folk Fiesty. W przyszłości pomieszczenia te mają zostać wykorzystane na potrzeby ząbkowickiej kultury. Podobno w zamku straszy i jest on zamieszkiwany przez Białą Damę z ząbkowickiego zamku. Ponadto krążą o nim liczne legendy i opowieści m.in. o:

- **złotym kluczyku i smoku z ząbkowickiego zamku;**
- **skarbie na ząbkowickim zamku.**

Ryc. 24. Ruiny zamku w Ząbkowicach Śląskich.



Źródło: Urząd Miejski w Ząbkowicach Śląskich.



Mury miejskie (ryc. 25). Pierwsze mury miejskie zostały wybudowane prawdopodobnie już w czasach, kiedy powstało miasto. Prawdopodobnie był to niewielki, czworokątny pierścień o wymiarach 200 na 400 m z czterema bramami, otaczający kwadratowy rynek. Część umocnień powstała w formie drewniano – ziemnych wałów, część murów zbudowanych z łamanego kamienia. Najstarszym fragmentem murów, zachowanym do dziś jest mur

biegnący od ulicy Grunwaldzkiej do ulicy Prusa. Od tamtej pory obwarowania przeszły przynajmniej dwie poważne przebudowy. Obręb murów rozszerzano w miarę, jak powiększało się miasto. Od połowy XVIII wieku mury miejskie były stopniowo rozbierane. W 1750 roku wyburzono zewnętrzny pierścień. Mniej więcej 20 lat później rozpoczęto zasypywanie fos i wałów. W II połowie XIX wieku rozpoczęto wyburzanie pierścienia wewnętrznego. W 1806 roku magistrat nakazał obsadzenie lipami drogi prowadzącej wokół zamku drogi od Bramy Srebrnogórskiej do Bramy Kłodzkiej. W ten sposób powstała najładniejsza w mieście

Promenada Zamkowa. W 1817 roku wyburzono częściowo odcinek murów miejskich pomiędzy Bramą Ziębicką a Wrocławską oraz zasypiano fosy i wyrównano wały. W 1819 roku zasypiano fosę przy Bramie Wrocławskiej oraz pomiędzy Bramami Ziębicką i Kłodzką. Jedynym zachowanym do dziś odcinkiem miejskiej fosy jest sadzawka w parku miejskim. W murze były cztery bramy miejskie (Wrocławska, Ziębicka, Kłodzka, Lochowa – zwana też Srebrnogórską lub Świdnicką) niestety żadna z nich nie zachowała się do dziś.

Ryc. 25. Fragment murów miejskich w Ząbkowicach Śląskich.



Źródło: Urząd Miejski w Ząbkowicach Śląskich.



Ratusz miejski (ryc. 26). Pierwszy niewielki drewniany ratusz powstał najprawdopodobniej już pod koniec XIII w. Niestety nie zachowały się z tego okresu żadne informacje. Pierwsze udokumentowane informacje pochodzą z 1345 r. i mówią, że w miejscu gdzie obecnie stoi ratusz powstała w 1342 r. murowana masywna budowla z wieżą i zewnętrznymi schodami, która jednak już w 1532 spłonęła w pożarze. W miejsce spalonej budowli położonej na narożnej działce bloku śródrynkowego, w latach 1532-1534 zbudowano nowy ratusz ze

sklepienymi pomieszczeniami dolnej kondygnacji, zewnętrznymi schodami od północnej strony i wieżą z zegarem. Wnętrze ratusza było ozdobione polichromiami. W roku 1535 wzorem innych miast dolnego śląska założono pod ratuszem "Piwnicę Świdnicką" z wyszynkiem, która jednak nie cieszyła się wielką popularnością, dlatego już w 1569 roku zamieniono ją na więzienie miejskie, taką też funkcję spełniała aż do XVIII w. W historii nowożytnego ratusza było kilka ważnych faktów m.in. 13 sierpnia 1593 umieszczono zegar słoneczny na wieży ratuszowej, a w 1596 r. zamontowano nową wagę miejską, która pozostawała we wnętrzu ratusza aż do XVII wieku. W roku 1612 zamontowano wewnątrz ratusza kamienny stół sędziowski, który wcześniej znajdował się przed budynkiem ratusza. Jeszcze przed wybuchem wojny 30-letniej ok. 1618 roku, podwyższono wieżę ratusza do wysokości ok. 64 m i zamontowano na niej nowy zegar, który zastąpił wcześniejszy słoneczny. Dwa lata później remontowi poddano górną część ratusza pokrywając dach miedzianą blachą. Przez 12 lat w ratuszu nie działo się nic nadzwyczajnego dopiero w 1632 roku w ratuszu wybuchł pożar. Wówczas spłonęła cała wieża wraz z zegarem, kolejny zegar zamontowano w 1652 a wykonany został przez Matthessa Rosena z Niemcy. Kolejne prace remontowe ratusza miały miejsce w latach 60 XVII, m.in. w 1661 odbudowano i podwyższono wieżę, która wówczas osiągnęła wys. 72 m. W roku 1662 podwyższoną wieżę pokryto miedzianą blachą. W 1811 roku rozpoczęto porządkowanie więzienia mieszczącego się w piwnicy ratuszowej obecnej Grocie. W związku z tym iż już na początku XIX w. budynek ratusza znajdował się w opłakanym stanie, w 1826 r. zaplanowano jego przebudowę. Autorem projektu przebudowy był mistrz budowlany Grosser, który jednocześnie prowadził nadzór nad pracami. W 1844 roku przeprowadzono jeszcze ostatnie zmiany budowlane wieży. Pożar miasta w 1858 r. niemal doszczętnie zniszczył dopiero co odremontowaną budowlę. Przetrwiała piwnica, która wraz z fundamentami została w dużej części wykorzystana. Wśród ząbkowiczian oraz władz miejskich pojawiły się wówczas dwie opcje dotyczące przyszłości budynku. Pierwsza zakładała budowę nowego monumentalnego



ratusza. Druga zaś postawienie tylko skromnego budynku z wykorzystaniem zachowanych elementów, natomiast pozostałą z ogólnokrajowej zbiórki kwotę chciano przeznaczyć na budowę gimnazjum miejskiego. Mimo że ówczesny burmistrz Ząbkowic Studemund opowiadał się za drugą koncepcją, zwyciężyła opcja pierwsza. Powstał więc ratusz neogotycki, do którego projekty zatwierdzone przez władze prowincji we Wrocławiu wykonał Alexis Langer. Jego forma nie uległa zmianie do dnia dzisiejszego. Nowy gmach ustawiono w miejscu poprzedniego, częściowo nawet wykorzystując stare piwnice. Budowa prowadzona

pod kierownictwem mistrza Kassnera miała miejsce w latach 1862-1864, a jej koszt wyniósł 125.620 marek. Budynek wyposażono w oświetlenie gazowe zasilane z powstałej w 1863r. gazowni. Jeszcze na pocz. lat 60 XX istniały gazowe latarnie przed wejściem głównym. Usytuowanie i bryła budowli jednoznacznie określają jej urzędniczy charakter, a wystrój rzeźbiarski i niektóre rozwiązania architektoniczne wskazują na inspirację sztuką sakralną. Nad wejściem głównym umieszczono herby Henryka Starszego, von Auersperg, herb Ząbkowic oraz napis "Cnota nie znająca klęski błyszczy czystymi zaszczytami, broni czci urzędu i nie oddaje się kaprysom tłumu". Nad oknami we wstęgach umieszczone są inne napisy m.in. "Słusznie rządźcie synowie człowieka", "Sprawiedliwości uczcie się napominani i nie gardźcie Bogiem". Strzelista wieża nie tylko podkreśla rolę patrycjatu ale także w sposób pośredni przypomina, że władza pochodzi od Boga. Wewnątrz ratusza znajdowały - się malowidła dotyczące historii miasta oraz olejne portrety zasłużonych dla Ząbkowic duchownych, burmistrzów i książąt. W okresie powojennym ratusz stał się siedzibą Biblioteki Miejskiej i Urzędu Stanu Cywilnego i takie funkcje pełni do dziś.



Ryc. 26. Ratusz Miejski w Ząbkowicach Śląskich.



Źródło: Urząd Miejski w Ząbkowicach Śląskich.

Kościół pw. św. Jerzego i dawny szpital Bożogrobowców. W 1319 roku ząbkowicki wójt Johann Secklin von Reichenbach podarował miastu dom i pół łana ziemi obok Sadlna. Szpital miał zostać zbudowany nad rzeką przy drodze do Tarnowa. Wkrótce pojawili się kolejni darczyńcy i w ten sposób, w 1418 roku wzniesiono budynek. W tym czasie placówkę zamieszkiwało około 20 osób. Trzeba pamiętać, że w owych czasach znaczenie słowa

„szpital” było zupełnie inne niż dziś. Pełnił on raczej rolę dzisiejszego zakładu opieki społecznej, gdzie schronienie znajdowali ubodzy i ułomni. W czasach reformacji, dokładnie zaś w 1528 roku biskup Jakub Salza przekazał dochody szpitala Bożogrobców szpitalowi miejskiemu św. Mikołaja. W okresie wojny trzydziestoletniej kościół św. Jerzego, podobnie jak większość świątyń w mieście, został spalony. Z pierwotnego budynku pozostało jedynie prezbiterium. Pozostałą część początkowo prowizorycznie postawiono z drewna. Następnie kościół był wielokrotnie przebudowywany w latach 1806, 1816, 1857 i 1903. Jeden z ważniejszych remontów był w latach 1816 – 1817. Po zabraniu katolikom kościoła Dominikanów parafia musiała odnowić świątynię, ponieważ kościół św. Anny był za mały na jej potrzeby. Potem przeniesiono tu część wyposażenia z kościoła dominikańskiego. Prace remontowe przeprowadzono również w szpitalu. Został on uroczystie otwarty 15 kwietnia 1817 roku i był pierwszą miejską tego typu placówką na Śląsku. W 1824 roku obiekt wyburzono, a w jego miejscu zbudowano nowy. Uroczyste poświęcenie odbyło się 3 grudnia. W 1841 roku ustawiono i poświęcono krzyż przed prezbiterium, trzeci w tym miejscu.



XIX wieku świątynia służyła jako kościół gimnazjalny. W latach 1850 – 1852 przeprowadzono w szpitalu kolejne prace remontowe oraz zburzono obiekty gospodarcze. Po zakończeniu prac szpital mieścił się w zabudowaniach przylegających do kościoła (stary szpital) a przytułek w nowym budynku koło zamku. Od 1857 roku opiekę nad chorymi powierzono siostron boromeuszkom. W 1872 roku zakonnice przejęły również prowadzenie przytułku. W 1905 roku chorych przeniesiono do nowo wybudowanego szpitala św. Antoniego. W kościele pw. św. Jerzego mieścił się odtąd jedynie przytułek. Na parterze zaś urządzono zakrystię. Od lat sześćdziesiątych świątynia jest użytkowana przez parafię prawosławną. Wewnątrz ustawiono współczesny ikonostas. Stary budynek szpitala jest obecnie budynkiem mieszkalnym.

Niewątpliwie najcenniejszym zabytkiem w kościele św. Jerzego są gotyckie freski na południowej ścianie prezbiterium, które odkryto przypadkowo w 1931 roku w czasie prac konserwatorskich. W tym samym roku zostały one poddane konserwacji. Kolejny fresk odsłonięto w 1967 roku. Pierwszy z nich przedstawia cykl pasyjny. Malowidła umieszczone na wysokości 2,5 metra nad posadzką są podzielone na kwatery, których przeciętna wysokość wynosi około 1 m. W pierwszym dolnym rzędzie od lewej strony znajdują się: Chrystus u Annasza i Chrystus u Kajfasza. W drugim rzędzie widać częściowo zniszczone postacie Marii Magdaleny i św. Jana, scena przybicia do krzyża i droga na Golgotę. W trzecim rzędzie zmartwychwstanie, złożenie do grobu i fragment zdjęcia z krzyża. Wreszcie w czwartym

rzędzie, na samej górze znajduje się scena wniebowstąpienia. Drugi z fresków odkryty w latach sześćdziesiątych przedstawia patrona świątyni walczącego ze smokiem. W górnej części możemy zobaczyć zamek z donżonem, domem mieszkalnym i bramą. Mieszkańcy przyglądają się walce, widoczna jest też postać królowej.

Na terenie Gminy znajduje się kilkanaście ciekawych obiektów krajoznawczych o znaczeniu ponadregionalnym. Oto niektóre z nich:

- rezerwat przyrody „Skalki Stoleckie” utworzony w 1965 r. na obszarze 2,03 ha jest jedynym rezerwatem faunistycznym w Polsce, który chroni cztery gatunki owadów charakterystycznych dla krajów śródziemnomorskich, w tym czarną pszczołę obrostkę murówkę budującą gniazda z gliny na skale wapiennej;



- w miejscowości Szklary na terenie dawnej kopalni rud niklowych występują bogate złoża kamieni ozdobnych z najpiękniejszym kamieniem Polski - chryzoprazem, a także chalcedonem i opalami;
- około 3 km na pn. - wsch. od Ząbkowic Śl. leży miejscowość Bobolice ze wspaniałym gotyckim kościołem pw. Matki Boskiej Bolesnej, który do połowy XIX w. był sanktuarium maryjnym dla mieszkańców Ząbkowic Śl. i okolic. O wartości zabytkowej kościoła stanowi jego jednorodne stylowo barokowo-rokokowe wyposażenie, specjalnie dla niego zaprojektowane i dobrze współgrające z architekturą wnętrza, zachowane bez większych zmian. Można je w całości uznać za wybitne dzieło sztuki drugiej połowy XVIII w.;
- w Sieroszowie w Kościele parafialnym pw. Św. Michała Archanioła znajduje się piękna barokowa ambona w kształcie łodzi z końca XVIII w. - jedna z czterech zachowanych na terenie Śląska. W łodzi przedstawiono rzeźbione postacie apostołów Jakuba i Jana, wyciągających sieć pełną ryb oraz sterującego Piotra;
- na wschód od Ząbkowic Śl. leży wieś Stolec - największa i najstarsza wieś gminy, gdzie w gotyckim kościele pw. NMP i Św. Zuzanny można podziwiać unikalny gotycki tryptyk z XVI w. oraz XV - wieczne freski o tematyce religijnej. Ponadto znajduje się tutaj Zespół Pałacowy z 1800 r., wieża widokowa oraz fragmenty oranżerii;
- w Olbrachcicach znajduje się Kościół pw. Św. Floriana z 1741 r. z barokowym portalem z 1733 r.

Wartością Gminy a jednocześnie jej pewnym ograniczeniem są liczne stanowiska i obszary archeologiczne, rozmieszczone po całym obszarze gminy. Największe skupiska znajdują się w okolicy miasta Ząbkowice Śląskie oraz wsi Stolec, Tarnów, Grochowiska, Bobolice, Jaworek, Zwrócona, Olbrachcice Wielkie.

Zakwaterowanie w obiektach turystycznych

Na terenie Gminy do obiektów zbiorowego zakwaterowania należy Hotel Sportowy zlokalizowany przy Hali Sportowej Słoneczna w Ząbkowicach Śląskich. Dodatkowo w Ząbkowicach Śląskich działała jedna agroturystyka oraz tzw. Pokoje Gościnne.



Według GUS w 2008 r. liczba korzystających z hoteli zlokalizowanych w Gminie Ząbkowice Śląskie w okresie I – XII wyniosła 487 osób, co stanowiło o 19 osób mniej niż w 2006 r. W tym turystów zagranicznych było 44 o 5 mniej niż w 2006 r.

W 2008 r. wynajętych pokoi w hotelach było 573. Było to niestety o 83 pokoje mniej niż w 2006 r. Turystom zagranicznym wynajęto 64 pokoje o 9 mniej niż w 2006 roku.

W hotelach w 2008 r. udzielono ogółem w okresie I - XII 691 noclegów o 41 mniej niż w 2006 r. W tym turystom zagranicznym 75 noclegów, o 13 mniej niż w 2006 r.

Niestety pod względem turystycznej bazy noclegowej Gmina Ząbkowice Śląskie wypada niekorzystnie na tle Gminy: Dzierżoniów, Oława i Strzelin.

Niestety na terenie Gminy nie ma jeszcze wyznaczonych szlaków turystycznych pieszych czy rowerowych. Gmina nie posiada mapki swojego terenu, ani nie uczestniczy w targach turystycznych.

Identyfikacja najważniejszych problemów sfery gospodarczej

Problemem sfery Gminy jest jej niewykorzystany potencjał turystyczny. Posiadane walory przyrodnicze oraz istnienie dużej ilości dobrze zachowanych zabytków mogłyby przyciągnąć turystów, zwłaszcza weekendowych.

Gmina w ograniczonym stopniu uczestniczy w targach gospodarczych oraz targach nieruchomości, co niestety osłabia jej pozycję rynkową.

Ostatnim problemem jest również brak alternatywnych źródeł dochodów mieszkańców wsi, starzenie się gospodarzy oraz emigracji wielu młodych ludzi do pracy za granicę i do lepiej rozwiniętych ośrodków miejsko – przemysłowych regionu.

Przeprowadzona diagnoza sfery gospodarczej Gminy Ząbkowice Śląskie nie pozwala jednoznacznie określić głównych kierunków jej rozwoju. Należy, więc dążyć do wykorzystania wszystkich specyficznych warunków charakteryzujących ten region, do których bez wątpienia należą:

- położenie w bliskim sąsiedztwie dużej aglomeracji miejsko – przemysłowej, jaką jest Wrocław,
- posiadanie unikalnych walorów przyrodniczych,
- występowanie unikalnych zabytków na skalę międzynarodową sakralnych i materialnych,



- aktywnej i przedsiębiorczej społeczności lokalnej.

Rozwoju sfery gospodarczej należy, więc upatrywać głównie w promocji i wspieraniu turystyki zwłaszcza zaś agroturystyki na obszarach najbardziej atrakcyjnych przyrodniczo. Działania te jednak powinny być tak prowadzone, aby w żaden sposób nie naruszyć i nie zniszczyć unikalnych walorów terenu.

Warto również wykorzystać istniejącą rentę położenia w sąsiedztwie Wrocławia, a także pobliskich terenów turystycznych zwłaszcza Kotliny Kłodzkiej. Przede wszystkim poprzez odpowiednie zagospodarowanie przestrzeni. Niezbędne jest wyznaczenie i uzbrojenie terenów we wszystkie media pod zabudowę mieszkaniową zarówno indywidualną, jak i osiedlową. Może przyczynić się to do napływu ludności, a co za tym idzie rozwoju infrastruktury towarzyszącej przede wszystkim usługowej na tych terenach. Także uzbrojenie obszarów pod inwestycje, przede wszystkim turystyczne, ale także przemysłowe może przyciągnąć inwestorów zarówno krajowych jak i zagranicznych co przełoży się na wzrost atrakcyjności i konkurencyjności obszaru i jednocześnie poprawę życia jego mieszkańców.

Należy ponadto wspierać i popularyzować lokalną przedsiębiorczość wśród mieszkańców. Ważne jest również rozwijanie współpracy w tym zakresie samorządowców lokalnych z przedsiębiorcami w celu:

- promocji regionu „na zewnątrz” tak, aby przekładało się to na przyciąganie kapitału przede wszystkim zagranicznego,
- poprawę komunikacji z władzami powiatowymi i gminnymi oraz usprawnienie obsługi klientów w instytucjach i urzędach,
- wspierać rozwój małych i średnich przedsiębiorstw,
- prowadzić działania na rzecz poprawy infrastruktury zwłaszcza zaś transportowej,
- wykorzystania środków pomocowych z Unii Europejskiej.

Odpowiedni kontakt przedstawicieli biznesu i innych grup społecznych może wypracować konkretne rozwiązania z zakresu np.: promocji, przeciwdziałaniu bezrobociu itp. W sytuacji, która występuje w Gminie, czyli braku instytucji pozarządowych stricte związanych z przedsiębiorczością lokalną, promocją, kreowaniem i wspieraniem inicjatyw lokalnych zadania te spoczywają na instytucjach samorządowych.



Już dziś Urząd Miejski w Ząbkowicach Śląskich w obszarze sfery gospodarczej zaplanował zadania/inwestycje do realizacji w ramach Strategii Rozwoju Gminy Ząbkowice Śląskie na lata 2009 – 2017. Są to:

- utworzenie bazy informacyjnej oferty lokalizacyjnej dla inwestorów krajowych i zagranicznych. Baza powstanie w oparciu o nowopowstałe plany zagospodarowania przestrzennego w celu przyciągnięcia do Gminy kapitału inwestycyjnego;
- wyznaczenie nowych wolnych terenów pod inwestycje z branży hotelarskiej. Jedną z szans Gminy Ząbkowice Śląskie jest budowa odpowiedniej bazy hotelarsko – gastronomicznej. Na terenie Gminy powinny zostać wyodrębnione i wyposażone w odpowiednią infrastrukturę tereny przeznaczone na ten cel;
- rozważenie budowy „Regionalnej Kolejki wąskotorowej przez Sudety – Szlakiem Ducha Sudetów”, której fragment przebiegałby przez Gminę Ząbkowice Śląskie;
- utworzenie ścieżki turystycznej po terenie byłej kopalni odkrywkowej w Szklarach;
- utworzenie Muzeum Regionalnego na bazie kościoła protestanckiego przy ul. Krzywej;
- rewaloryzację ruin zamku w Ząbkowicach Śląskich;
- przekształcenie polnej drogi w Sulisławicach na ścieżkę rowerową.

Należy więc dążyć do wielokierunkowego rozwoju sfery gospodarczej w Gminie Ząbkowice Śląskie tak, aby rozwój ten przebiegał zgodnie z predyspozycjami regionu i realizował założenia zrównoważonego rozwoju.

1.5 LOKALNA INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

1.5.1 Drogi i komunikacja

Ząbkowice Śląskie charakteryzują się dogodnym położeniem pod względem dostępności komunikacyjnej i odległości od dużych ośrodków miejskich (Wrocławia 67 km, Wałbrzycha – 69 km, Kudowy Słone – 57 km – tam znajduje się przejście graniczne z Republiką Czeską). Miasto leży na przecięciu ważnych, w skali kraju i nie tylko, szlaków komunikacyjnych.



Są to:

- droga krajowa nr 8 (biegnąca od granicy z Litwą i dalej w kierunku Warszawy – Piotrkowa Trybunalskiego – Wrocławia – Kudowy – Zdrój a następnie na południe Europy), jest to jednocześnie trasa międzynarodowa o numerze E67;
- droga wojewódzka nr 382 (Paczków – Świdnica);
- droga wojewódzka nr 385 (Nowa Ruda – Ziębice);

Gęstość sieci dróg na obszarze Gminy należy ocenić jako zadowalającą. Do każdej miejscowości zapewniony jest dojazd. Na sieć tę składają się następujące szlaki komunikacyjne:

45409 – Olbrachcice – Tarnów;

45414 – granica Gminy – Bobolice – Ząbkowice Śl.;

45418 – granica Gminy – Mieroszów – Jaworek – Ząbkowice Śl.;

45419 – Strąkowa – Grochowiska – Braszowice – Grochowa – granica Gminy;

45420 – Zwrócona – Brodziszów;

45421 – Koziniec – granica Gminy;

45422 – granica Gminy – Stolec;

45433 – Kluczowa – Brodziszów – Sulistawie

45436 – Szklary;

45440 – Braszowice;

45455 – Tarnów;

45459 – Zwrócona;

45460 – Bobolice;

45464 – Bobolice – Szklary – granica Gminy;

45467 – Sieroszów – granica Gminy.

W świetle danych zamieszczonych w Programie ochrony środowiska Gminy Ząbkowice Śląskie długość poszczególnych kategorii dróg przebiegających przez teren Gminy wynosi²:

- droga krajowa ok. 20 km;
- drogi wojewódzkie ok. 32 km;
- drogi powiatowe i gminne ok. 90 km.

² Program ochrony środowiska Gminy Ząbkowice Śląskie, s. 79



Według danych GUS długość dróg gminnych o nawierzchni twardej na terenie Gminy wynosi 26 km, dróg o nawierzchni twardej ulepszonej – 21 km, a dróg o nawierzchni gruntowej 2 km.

Stan techniczny ww. dróg nie jest najlepszy, miejscami bardzo zły, szczególnie na odcinkach wiejskich. Zła nawierzchnia, wąskość pasów jezdnych, brak poboczy, brak parkingów, brak tras rowerowych oraz brak chodników to najczęściej spotykane wady.

Wszystkie najważniejsze szlaki komunikacyjne (droga krajowa i drogi wojewódzkie) przebiegają przez centrum Ząbkowic Śląskich. Jedynie droga nr 8 przebiega obwodnicowo, jednak nie omija całego miasta, a jedynie rozdziela je na dwie części. Szczególną uciążliwość odczuwają osoby mieszkające wzdłuż drogi wojewódzkiej 382 – tą drogą odbywa się intensywny ruch obładowanych samochodów transportujących kruszywa z obszaru gminy Kamieniec Ząbkowicki. Obecnie prowadzone są przygotowania dokumentacji, na podstawie której realizowane będzie obejście tej drogi (Kłodzko – Nysa – Ziębice) – tzw. Mała obwodnica wschodnia miasta. Rozpoczęcie inwestycji przewidywane jest na rok następny – została ona zapisana w Wieloletnim Programie Inwestycyjnym Województwa Dolnośląskiego na lata 2007 – 2013.

Wskazane powyżej czynniki sprawiają, iż pod względem jakościowym sieć dróg biegnących przez teren Gminy należy ocenić negatywnie. Z jednej strony wiąże się to z różnego rodzaju bezpośrednimi zagrożeniami wywołanymi wypadkami samochodowymi (poprzez intensywny ruch, zły stan techniczny dróg, brak poboczy, itp.) jak i hałasem oraz degradacją substancji mieszkaniowej (często zabytkowej) będącymi efektem przebiegu ruchliwego szlaku komunikacyjnego przez obszary o intensywnej zabudowie.

Przez obszar Gminy przebiega jedna czynna linia kolejowa relacji Legnica - Ząbkowice Śląskie- Kamieniec Ząbkowicki – nr 137. Istnieją również nieczynne linie kolejowe: - tzw. turystyczna relacji Dzierżoniów - Bielawa - Srebrna Góra – Ząbkowice Śląskie nr 318, - linia kolejowa relacji Ząbkowice Śląskie – Ciepłowody – Kondratowice nr 320.

Transport zbiorowy na terenie Gminy zapewniony jest przez zewnętrznych przewoźników PKS, PKP oraz prywatnych przewoźników lokalnych. Ze względu na położenie Gminy na trasie do popularnych w całym kraju uzdrowisk (Kudowy Zdrój, Łącka Zdrój czy Polanicy Zdrój) dobrze rozwinięty jest system komunikacji pospiesznej w kierunkach na Kłodzko i do Wrocławia – jest to kilkanaście kursów dziennie. W Ząbkowicach Śląskich zatrzymują się autokary do takich miast jak np. Łódź, Zielona Góra, Kołobrzeg, Gorzów Wielkopolski, itd.



Transport wewnątrz Gminy oceniony został przez liderów lokalnych (podczas warsztatów strategicznych) jako zadowalający. Transport kolejowy odbywa się głównie na trasie Ząbkowice Śląskie – Legnica – odnotowuje się tutaj kilkanaście połączeń (7 codziennych oraz 6 o charakterze okresowym). Ponadto występują również pojedyncze połączenia do Kamieńca Ząbkowickiego, Kłodzka czy Międzylesia.

1.5.2. Gospodarka wodno – ściekowa

Gospodarka wodna

Na terenie Gminy Ząbkowice Śl. występuje sieć wodociągowa z której korzysta ok. 80% jej mieszkańców. W samym mieście woda dostarczana jest 99,9% ludności. Jak wynika z informacji zamieszczonych w zaktualizowanym *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego* sieci wodociągowej nie posiadają wsie i przysiółki: Bobolice, Rakowice, Siodłowice, Sulisławice i Szklary Wieś, pozyskując wodę ze studni kopanych. Łączna długość sieci wodociągowej wynosi 62,6 km³ (według danych GUS-owskich w gminie istnieje 86,3 km sieci wodociągowej). Sieć zasilana jest z ujęć wód podziemnych, które znajdują się w mieście przy ul. Powstańców Warszawy oraz we wsiach: Brodziszów, Tarnów, Olbrachcice, Stolec, Braszowice i Szklary. Główne ujęcie wody zaopatrujące miasto znajduje się we wsi Olbrachcice, a wspomaga je ujęcie położone w mieście przy ul. Powstańców Warszawy. Szczegółowy wykaz ujęć wody dla wodociągów gminnych zamieszczono w tabeli 12.

Podmiotem zarządzającym siecią wodociągową na terenie Gminy jest Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji „Delfin” Sp. z o.o. w Ząbkowicach Śląskich. Ząbkowice Śląskie posiadają miejską sieć wodociągową wybudowaną w około 70% przed 1945 rokiem. Sieć wykonana jest w większości z żeliwa. Pozostałe przewody wodociągowe zostały wykonane w przeważającej części w latach 70., 80. i 90. z PCV w zakresie średnic: $\phi 80$, $\phi 100$ i $\phi 150$. Jak wynika z informacji uzyskanych u zarządcy sieci ok. 80% sieci należałoby wymienić (z ww. powodów). W ostatnich trzech latach dokonano wymiany ok. 10% sieci. Działania modernizacyjne prowadzone są na bieżąco, najczęściej w sytuacji większych remontów dróg.

³ Studium..., s. 14.



Tabela 12. Wykaz ujęć wody dla wodociągów gminnych.

Nr systemu	Lokalizacja ujęcia	Rodzaj ujęcia	Stacja uzdatniania	Wydajność [m ³ /d]	Objęte miejscowości	Zużycie wody [m ³ /miesiąc]
I	Ząbkowice Śl. ul. Powstańców Śl.	2 studnie szybowe	Nie występuje	3 744	Ząbkowice Śl. Olbrachcice	69 700 1 450
	Olbrachcice Wielkie	4 studnie wiercone	Na ujęciu wody	3 600	Koziniec Jaworek	187 330
II	Brodziszów za wsią Zwrócona	2 studnie wiercone	Nie występuje	360	Brodziszów Zwrócona Kluczowa	1 250 1 580 595
III	Braszowice przy trasie E67 (8)	1 studnia wiercona	Na ujęciu wody	320	Braszowice Grochowiska Pawłowice	3 620 360 680
IV	Stolec od strony wsi Kamieniec	3 studnie wiercone	300 m od ujęcia	480	Stolec Strakowa Sieroszów	4 780 825 900
V	Huta Szklary	2 studnie szybowa - sztolnia	Nie występuje	400	Szklary – wieś i Huta	5 050
VI	Tarnów + Białka (źródło)	Źródło szczelinowe	Nie występuje	350	Tarnów	2 500

Źródło: Program Ochrony Środowiska Gminy Ząbkowice Śląskie, s. 59.

Tabela 13. Charakterystyka sieci wodociągowej (dane za rok 2007).

Lp.	Cecha	Jednostka miary	wartość		
			ogółem	miasto	wieś
1	Długość czynnej sieci rozdzielczej	km	86,3	19,9	66,4
2	Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	2 449	1 320	1 129
3	Woda dostarczona gospodarstwom domowym	dam ³	696,0	522,3	173,7
4	Ludność korzystająca z sieci wodociągowej w miastach	osoba	15 717	15 717	Ndt.
5	Ludność korzystająca z sieci wodociągowej	osoba	20 874	15 717	5 157

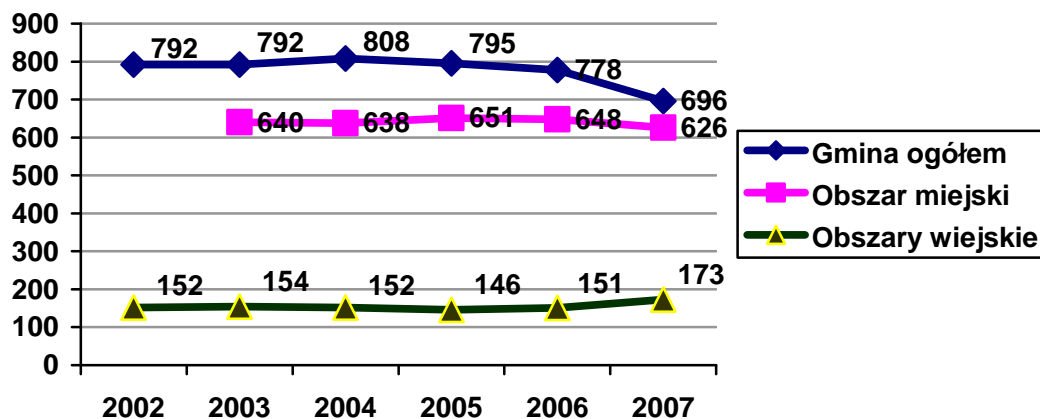
Źródło: Dane GUS

Gmina Ząbkowice Śląskie, pod względem zużycia wody wpisuje się w występujące trendy. Oznacza to, że obserwowalny jest tutaj stale malejące zużycie wody, co zaprezentowano na ryc. 27 - ilość wody dostarczanej gospodarstwom domowym wykazuje tendencję zniżkową (jedynie na obszarach wiejskich odnotowuje się lekki wzrost) oraz na Ryc. 28, która pokazuje zużycie wody w przeliczeniu na jednego mieszkańca (na tle województwa dolnośląskiego). Sytuację taką należy traktować jako zjawisko pozytywne, chociaż wpływ na jej występowanie ma, co najmniej kilka czynników, a będą to np. zmniejszenie liczby zakładów przemysłowych, zmiany w stosowanych technologiach (pro środowiskowe trendy), rosnąca świadomość ekologiczna i (prawdopodobnie) najistotniejszy

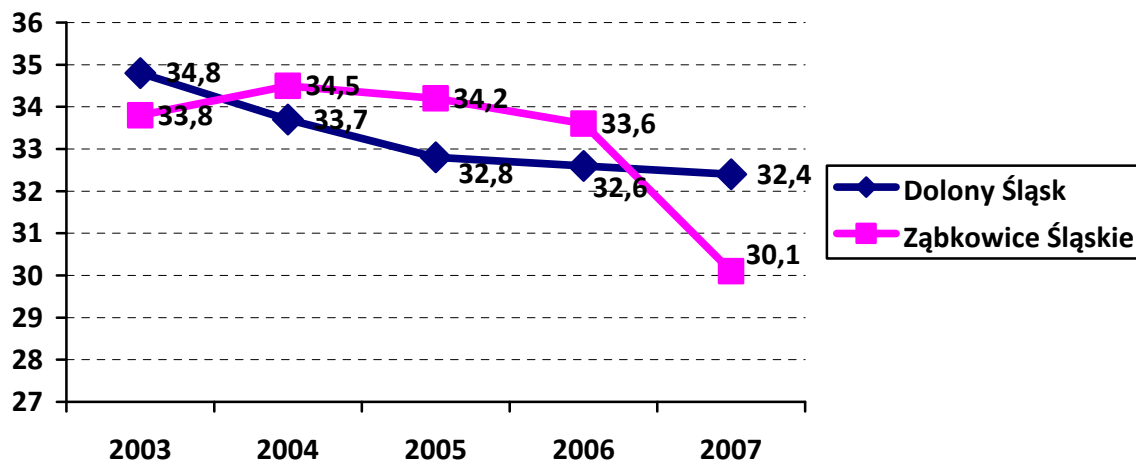


element – ekonomia. Cena wody coraz częściej skłania mieszkańców do oszczędności w jej wykorzystaniu.

Ryc. 27. Woda dostarczana gospodarstwom domowym w dm^3 (dane za rok 2007).



Ryc. 28. Zużycie wody na 1 mieszkańca w m^3



Kanalizacja i oczyszczanie ścieków

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego długość czynnej sieci kanalizacyjnej funkcjonującej na terenie Gminy wynosi 40,2 km. Systemem kanalizacyjnym objęte są częściowo trzy miejscowości: Ząbkowice Śląskie, Jaworek i Bobolice. W największym stopniu skanalizowane są Ząbkowice Śląskie (35 km sieci), gdzie zbiorczym systemem odprowadzania ścieków objęte jest 90,4% mieszkańców. Obszary wiejskie skanalizowane są w 11%, długość występującej tam sieci kanalizacyjnej to nieco ponad 5 km.



Tabela 14. Charakterystyka sieci kanalizacyjnej na terenie Gminy Ząbkowice Śląskie (dane za rok 2007).

Lp.	Cecha	jednostka miary	wartość
1	Długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	40,2
2	Długość czynnej sieci kanalizacyjnej będącej w zarządzie bądź administracji gminy	km	2,6
3	Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	1 356
4	Ścieki odprowadzone	dam ³	667,6
5	Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w miastach	osoba	14 839
6	Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej.	osoba	15 583

Źródło: Dane GUS

Wytwarzane ścieki odprowadzane są do istniejącej oczyszczalni zlokalizowanej w południowej części miasta, zmodernizowanej w roku 2005.

Eksploatacją istniejącego systemu kanalizacyjnego w Gminie zajmuje się Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji „Delfin” Sp. z o.o. w Ząbkowicach Śląskich. Około 79% sieci stanowi kanalizacja sanitarna, a około 21% kanalizacja ogólnospławna. Zdecydowana większość istniejącego systemu kanalizacyjnego wykonana została z kamionki przed 1945 rokiem. Dane GUSowskie pokazują znikomy postęp w zakresie powstawania nowych odcinków sieci kanalizacyjnej w Gminie. Obecnie planuje się inwestycje w opisywanym zakresie w miejscowościach Tarnów i Olbrachcice.

Tabela 15. Sieć kanalizacyjna na terenie Gminy Ząbkowice Śląskie.

Lp.	miejscowość	system kanalizacji			odbiornik
		sanitarna (mb)	ogólnospławna (mb)	deszczowa (mb)	
1	Ząbkowice Śl.	28 600	10 200	12 500	Oczyszczalnia w Ząbkowicach Śl.
2	Jaworek	2 300	-	-	

Źródło: *Program ochrony środowiska...*, s. 60

Zmodernizowana oczyszczalnia ścieków komunalnych jest obiektem bazującym na technologii mechaniczno-biologicznej (RLM = 27162). Obecnie odbiera ścieki z Ząbkowic Śląskich i Jaworka. Jej moce przerobowe wykorzystane są w ok. 50%.

Obciążenie hydrauliczne oczyszczalni wynosi:

- projektowane – $Q_{d\text{sr}} = 5500 \text{ m}^3/\text{dobę}$;
- rzeczywiste – $Q_{d\text{sr}} = 2697 \text{ m}^3/\text{dobę}$.

Ścieki oczyszczone są odprowadzane do rzeki Budzówki (dopływ rzeki Nysy Kłodzkiej).

W latach 2004-2005 oczyszczalnia w Ząbkowicach Śląskich została poddana modernizacji



i rozbudowie. Jej stan techniczny był niezadowalający. Funkcjonujące na oczyszczalni urządzenia były w większości przestarzałe i zdekapitalizowane, co przyczyniało się do niedotrzymywania norm w zakresie stężeń zanieczyszczeń określonych dla ścieków oczyszczonych w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 29 listopada 2002 roku w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz w pozwoleniu wodno-prawnym wydanym przez Starostwo Powiatowe w Ząbkowicach Śląskich w dniu 16 maja 2000 roku (decyzja nr 7/W/99), które zostało wydane do dnia 31 grudnia 2008 roku pod warunkiem wykonania modernizacji oczyszczalni ścieków. Wszystko to wpływało negatywnie na stan czystości rzeki Budzówki. Ponadto po modernizacji i rozbudowie oczyszczalni możliwa jest budowa kanalizacji sanitarnej na nieskanalizowanych obszarach Gminy Ząbkowice Śląskie. Zmodernizowana oczyszczalnia pracuje w oparciu o następujące obiekty technologiczne:

- Kratownia;
- Płaskownik poziomy;
- Komora pomiarowa ścieków;
- Pompowania ścieków;
- Osadnik wstępny (2 szt. Równoległe, zespolone);
- Reaktor biologiczny z osadem czynnym (2 szt. Równoległe, zespolone);
- Osadniki wtórne radialne (2 szt.);
- Komora pomiarowa ścieków oczyszczonych.

1.5.3 Gospodarka odpadami

Ząbkowice Śląskie nie posiadają własnego wysypiska śmieci. Odpady wytworzone na terenie Gminy składowane były do kwietnia 2006 r. na wysypisku zlokalizowanym w dawnym wyrobisku kopalni magnezytu, pomiędzy wsiami Braszowice w Gminie Ząbkowice Śląskie i Grochów w Gminie Bardo. Składowisko to wymaga bardziej zaawansowanych prac, obecnie jest wyłączony z eksploatacji i trwają przygotowania do jego rekultywacji.

Obecnie odpady komunalne od mieszkańców z terenu Gminy odbierane są przez dwa podmioty. Pierwszy to Zakład Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o., który obsługuje ok. 70%



gospodarstw domowych. Pozostali klienci korzystają z usług prywatnego przedsiębiorstwa „Veolia”. Zakład Gospodarki Komunalnej przekazuje odpady na składowisko odpadów w Świdnicy – Zawiszów. W Ząbkowicach Śląskich znajduje się punkt przeładunkowy odpadów zlokalizowany przy ul. Legnickiej (baza PKS). Konieczne jest jednak uruchomienie nowego punktu przeładunkowego – miejsca, które będzie posiadało stosowną infrastrukturę towarzyszącą. Jest to inwestycja o tyle istotna, że plany gospodarowania odpadami komunalnymi przewidują zagospodarowanie ich na zewnątrz (nie przewiduje się budowy nowego wysypiska).

Istotnym działaniem związanym z gospodarką odpadami jest ograniczenie ich ilości. Można tego dokonać dwutorowo. Z jednej strony konieczna jest segregacja odpadów poprzedzona selektywną zbiórką. Z drugiej strony istotna jest świadomość ekologiczna mieszkańców w opisywanym zakresie, sprowadzająca się do racjonalnego wytwarzania oraz gromadzenia (selektywnego) śmieci. Selektywna zbiórka odpadów była wprowadzana w Gminie już kilkakrotnie (informacje na ten temat zawarto w *Studium...* oraz w *Programie gospodarki odpadami...*) bez większych skutków pozytywnych. W roku 2009 podjęto kolejną inicjatywę. Obecnie na terenie Gminy występuje kilkadziesiąt pojemników na szkło i plastik (odpowiednio: 36 i 2 na obszarach wiejskich oraz 41 i 27 w mieście) obsługiwanych przez ZGK. Dodatkowo na terenach wiejskich od kwietnia 2009 rozprowadzane są worki na śmieci pozwalające segregować śmieci. Prowadzenie efektywnej selektywnej zbiórki odpadów komunalnych należy wzmocnić poprzez inwestycje w specjalne pojemniki opróżniane mechanicznie oraz samochód przystosowany do załadunku i transportu śmieci.

Sprzątaniem przestrzeni publicznej zajmuje się między innymi ZGK. W mieście rozmieszczonych jest kilkadziesiąt koszy na śmieci. Na obszarach wiejskich kosze publiczne znajdują się na przystankach autobusowych. Około 2 ton śmieci codziennie jest zbieranych z koszy znajdujących się na terenie miasta.

Wskazany powyżej podmiot zajmuje się również utrzymaniem porządku i czystości, utrzymaniem zieleni oraz zimowym utrzymaniem dróg.



1.5.4 Sieć gazowa

Podmiotem zarządzającym siecią gazową na terenie miasta Ząbkowice Śląskie jest Dolnośląska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o., Oddział Zakład Gazowniczy Wałbrzych, Rejon Dystrybucji Gazu Dzierżoniów.

Długość czynnej sieci gazowej szacowana jest na 98 375 m (w tym przesyłowej 43 348 m, a rozdzielczej – 55 027 m. Dane GUS-owskie pokazują, iż na przedmiotowym obszarze 67,7% mieszkańców korzysta z instalacji gazowych (wg. danych za rok 2007), z tego na obszarze miasta 92,6%, natomiast na obszarach wiejskich 9,2% (średnia wojewódzka wynosi w tym przypadku 62,5%). Ogółem odnotowuje się 5 790 odbiorców gazu (gospodarstw domowych) z czego tylko 17% (986) ogrzewa gazem mieszkania. Za pozytywną należy uznać tendencję wzrostu zainteresowania taką formą ogrzewania mieszkań – zaobserwować bowiem można niewielki wzrost liczby gospodarstw domowych ogrzewających swoje mieszkania gazem.

1.5.5 Zaopatrzenie w gaz

Gmina Ząbkowice Śląskie jest zaopatrywana w gaz sieciowy. Długość sieci wynosi 25,9 km. Z sieci gazowej korzysta ok. 98,9% ludności miasta. Na obszarze Gminy większość wsi korzysta z gazu bezprzewodowego tj. w butlach. Jedynie wsie Jaworek, Olbrachcice i Brodziszów posiadają gaz przewodowy.

Przez obszar Gminy przebiegają gazociągi:

- wysokiego ciśnienia relacji Ołtaszyn - Ząbkowice Śląskie – Kudowa o średnicy nominalnej DN350/300 i ciśnieniu nominalnym PN 6.3 Mpa. Na północ od Ząbkowic Śląskich zlokalizowana jest stacja redukcyjno - pomiarowa I⁰ „Zwrócona”,
- podwyższonego średniego ciśnienia o relacjach:
 - Dzierżoniów – Brodziszów - Zwrócona – Bardo o średnicy nominalnej DN250 i ciśnieniu nominalnym 1,6 Mpa; w sąsiedztwie północnej części wsi Brodziszów zlokalizowana jest stacja redukcyjno - pomiarowa I⁰ „Brodziszów”,
 - Zwrócona - Ziębice o średnicy nominalnej DN250 i ciśnieniu nominalnym 1,6 Mpa



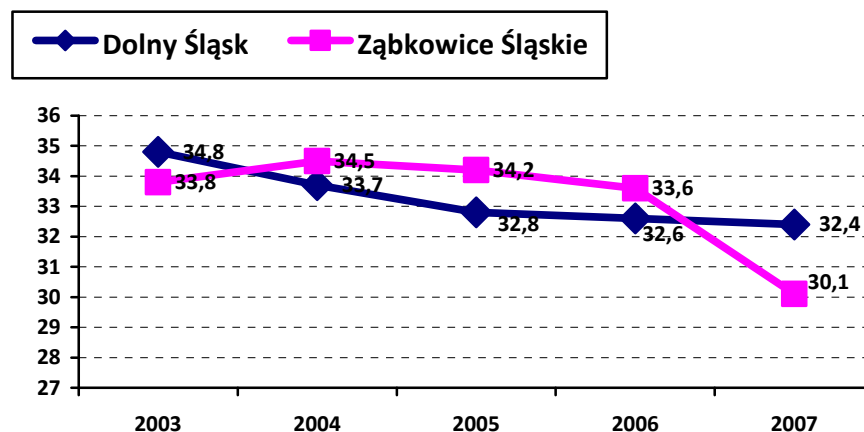
1.5.6 Zaopatrzenie w energię elektryczną

Cały obszar gminy jest zelektryfikowany. Przez Gminę przebiegają napowietrzne linie elektroenergetycznej:

- sieci przesyłowej o napięciu 220 kV relacji Ząbkowice Śląskie – Świebodzice i Ząbkowice Śląskie – Groszowice,
- sieci dystrybucyjnej o napięciu 110 kV relacji Ząbkowice Śląskie - Ziębice, Ząbkowice Śląskie - Niemcza, Ząbkowice Śląskie - Nowa Ruda, Ząbkowice Śląskie - Szklary, Ząbkowice Śląskie – Topola, Ząbkowice Śląskie – Bardo i Ząbkowice Śląskie – Dzierżoniów.

Przy zachodniej granicy miasta, pomiędzy Olbrachciami a Tarnowem zlokalizowana jest stacja elektroenergetyczna 220/110 kV „Ząbkowice”.

Ryc. 29. Zużycie energii elektrycznej w miastach Dolnego Śląska oraz w Ząbkowicach Śląskich (2003 – 2007) – na 1 mieszkańca w kW*h.



1.5.7 Energetyka ciepła

Jedynie występujące na terenie Gminy zbiorowe źródła energii ciepłej znajdują się w samych Ząbkowicach Śląskich. Istnieją tutaj dwie kotłownie, które zaopatrują w ciepło Osiedle XX-Lecia i Osiedle Słoneczne. Pozostała część miasta, jak i wszystkie wsie, korzystają z własnych indywidualnych kotłowni opalanych w większości węglem



kamiennym. Część budynków mieszkalnych głównie w starej części miasta posiada jeszcze ogrzewanie piecowe.

1.6 SFERA SPOŁECZNA GMINY

1.6.1 Oświata i wychowanie

Zadania związane z edukacją i wychowaniem w Gminie Ząbkowice Śląskie realizuje sieć placówek oświatowych. Ich liczba, ale i liczba uczniów na przestrzeni ostatnich lat ulegała zmianom. Podkreślić należy, że dziś są one dostosowane do zapotrzebowania mieszkańców, zarówno jeśli chodzi o liczbę placówek, jak i profil kształcenia. Obecnie funkcjonujące placówki całkowicie zaspokajają potrzeby edukacyjne mieszkańców – nie planuje się w najbliższym czasie uruchamiania nowych placówek. W diagnozie szerzej zaprezentowane zostanie wychowanie przedszkolne oraz szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne, ze względu na to, iż podlega ono władzom gminnym. Za szkolnictwo na poziomie ponadgimnazjalnym i szkolnictwo specjalne odpowiada natomiast powiat.

W Gminie Ząbkowice Śląskie funkcjonuje 5 przedszkoli, przy czym wszystkie przedszkola prowadzą dodatkowo oddziały przedszkolne, co pozwala na zapewnienie dostępu do przedszkoli nie tylko dzieciom mieszkającym w mieście, ale również na obszarze wiejskim Gminy (tab. 16.). Przedszkola lub oddziały przedszkolne zlokalizowane są w Ząbkowicach Śląskich, Tarnowie, Braszowicach, Zwróconej, Sieroszowie, Brodziszowie, Szklarach Hucie i Bobolicach. Przedszkole Publiczne Nr 1 w Ząbkowicach Śląskich prowadzi również grupę żłobkową, a w oddziale nr 4 prowadzona jest również grupa integracyjna dla dzieci z różnymi dysfunkcjami rozwojowymi. Nie ma natomiast w Gminie placówki o charakterze wyłącznie żłobka, a podkreślić należy, że mieszkańcy wskazują na takie zapotrzebowanie, jak również na niewystarczającą ilość miejsc w przedszkolach.

Tabela 16. Przedszkola w Gminie Ząbkowice Śląskie

Placówka	Adres	Dane	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009
Przedszkole Publiczne Nr 1 z Grupą Żłobkową i Oddziałem Przedszkolnym w Tarnowie	ul. Krzywa 2 Ząbkowice Śląskie	Liczba dzieci	118	117	112	131	137
		Liczba oddziałów	7	7	7	7	7
		Liczba nauczycieli	15	15	15	15	15
Przedszkole Publiczne Nr 2 w Ząbkowicach Śląskich z Oddziałami Przedszkolnymi w Braszowicach i w Zwróconej	ul. Krzywa 5 Ząbkowice Śląskie	Liczba dzieci	169	167	169	184	143
		Liczba oddziałów	8	8	8	8	6
		Liczba nauczycieli	19	19	18	18	14



Przedszkole Publiczne Nr 4 z Oddziałem Przedszkolnym w Sieroszowie	Osiedle XX Lecia 53 Ząbkowice Śląskie	Liczba dzieci	141	144	138	140	131
		Liczba oddziałów	6	6	6	6	6
		Liczba nauczycieli	13	15	15	18	18
Przedszkole Publiczne Nr 5 z Oddziałem Przedszkolnym w Brodziszowie	ul. Ziębicka 34 Ząbkowice Śląskie	Liczba dzieci	134	126	146	119	116
		Liczba oddziałów	7	7	7	7	7
		Liczba nauczycieli	12	11	11	11	11
Przedszkole Publiczne w Szklarach Huta z Oddziałem Przedszkolnym w Bobolicach	Szklary Huta 20 Ząbkowice Śląskie	Liczba dzieci	59	58	56	52	46
		Liczba oddziałów	3	3	3	3	3
		Liczba nauczycieli	7	7	7	7	7

Źródło: Kuratorium Oświaty we Wrocławiu; Urząd Miejski w Ząbkowicach Śląskich.

Aktualnie na terenie Gminy funkcjonuje 6 szkół podstawowych, 3 w mieście oraz 3 na terenie wiejskim – w Braszowicach, Stolcu i Zwróconej. Do roku szkolnego 2005/2006 funkcjonowały jeszcze szkoły w Sulisławicach i Bobolicach, jednakże zostały one zlikwidowane ze względu na małą liczbę uczniów (tab. 17.). Aktualnie liczba placówek oświatowych jest przystosowana do potrzeb i nie planuje się likwidacji bądź tworzenia nowych szkół. W szkole podstawowej nr 3 od 2003 r. funkcjonuje oddział integracyjny do którego uczęszczają uczniowie z różnymi dysfunkcjami rozwojowymi.

Tabela 17. Szkoły podstawowe w Gminie Ząbkowice Śląskie

Placówka	Adres	Dane	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009
Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Tadeusza Kościuszki w Ząbkowicach Śląskich	ul. Krzywa 9 Ząbkowice Śląskie	Liczba uczniów	394	372	352	311	294
		Liczba oddziałów	18	18	16	15	15
		Liczba nauczycieli	31	32	32	32	25
Szkoła Podstawowa Nr 2 z Oddziałami Przedszkolnymi w Ząbkowicach Śląskich	ul. Piastowska 1 Ząbkowice Śląskie	Liczba uczniów + liczba dzieci oddziału przedszkolnego	224 + 66	220 + 53	198 + 53	177 + 46	170 + 43
		Liczba oddziałów	14	14	14	13	12
		Liczba nauczycieli	26	27	27	26	27
Szkoła Podstawowa Nr 3 im. Mikołaja Kopernika w Ząbkowicach Śląskich	ul. Orkana 32 Ząbkowice Śląskie	Liczba uczniów	642	628	618	611	594
		Liczba oddziałów	28	28	28	28	28
		Liczba nauczycieli	52	53	56	55	57
Szkoła Podstawowa w Braszowicach z Oddziałem Przedszkolnym	Braszowice 74 Braszowice	Liczba uczniów + liczba dzieci oddziału przedszkolnego	118	103	96	90	79 + 25
		Liczba oddziałów	7	6	6	6	7
		Liczba nauczycieli	14	11	15	15	17
Zespół Przedszkolno-Szkolny w Stolcu	Stolec 101 Ząbkowice Śląskie	Liczba uczniów + liczba dzieci oddziału przedszkolnego	102 + 33	94 + 44	98 + 35	88 + 40	86 + 29
		Liczba oddziałów	8	8	8	8	8
		Liczba nauczycieli	16	20	16	18	18
Szkoła Podstawowa w Zwróconej z Oddziałem Przedszkolnym	Zwrócona 68 Ząbkowice Śląskie	Liczba uczniów + liczba dzieci oddziału	53	72	99	97	82 + 15



		przedszkolnego					
		Liczba oddziałów	5	6	6	6	7
		Liczba nauczycieli	13	13	17	21	20
Szkoła Podstawowa w Sulisławicach	Sulisławie 12 Ząbkowice Śląskie	Liczba uczniów	56	51	-	-	-
		Liczba oddziałów	6	6	-	-	-
		Liczba nauczycieli	10	9	-	-	-
Szkoła Podstawowa w Bobolicach	Bobolice 23 Ząbkowice Śląskie	Liczba uczniów	54	50	-	-	-
		Liczba oddziałów	6	6	-	-	-
		Liczba nauczycieli	12	14	-	-	-

Źródło: Kuratorium Oświaty we Wrocławiu; Urząd Miejski w Ząbkowicach Śląskich.

Wszystkie szkoły podstawowe są wyposażone w pracownie komputerowe, zapewniające dostęp do Internetu, mają czynne świetlice (najdłużej – 78 godz. tygodniowo czynna jest świetlica przy Szkole Podstawowej Nr 1) oraz oferują uczniom zajęcia pozalekcyjne (tab. 18.). Niekorzystnie przedstawia się natomiast sytuacja odnośnie dostępu do obiektów sportowych – tylko 3 szkoły mają wymiarowe sale gimnastyczne. Właściwych sal gimnastycznych nie posiadają Szkoła Podstawowa Nr 2, Szkoła Podstawowa w Braszowicach i Zespół Przedszkolno-Skolny w Stolcu. W Szkole Podstawowej Nr 3 są od roku 2005 oddziały sportowe.

Tabela 18. Szkoły podstawowe w Gminie Ząbkowice Śląskie – wyposażenie rok szkolny 2008/2009

Placówka	Adres	Sala gimnastyczna	Liczba pracowni komputerowych	Liczba stanowisk komputerowych	Liczba stanowisk komputerowych z dostępem do Internetu	Liczba godzin zajęć pozalekcyjnych	Rodzaje zajęć pozalekcyjnych
Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Tadeusza Kościuszki w Ząbkowicach Śląskich	ul. Krzywa 9 Ząbkowice Śląskie	tak	2	18	18	19	koło plastyczne, matematyczne, teatralne, edukacyjno przyrodnicze, taneczne plastyczne, historyczne, zespół wyrównawczy
Szkoła Podstawowa Nr 2 z Oddziałami Przedszkolnymi w Ząbkowicach Śląskich	ul. Piastowska 1 Ząbkowice Śląskie	nie	1	13	13	13	zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, koła zainteresowań, gry i zabawy, edukacja artystyczna
Szkoła Podstawowa Nr 3 im. Mikołaja Kopernika w Ząbkowicach Śląskich	ul. Orkana 32 Ząbkowice Śląskie	tak	2	20	20	48	koło polonistyczne, ortograficzne, matematyczne, informatyczne, historyczne, przyrodnicze, plastyczne, taneczne, SKS, zajęcia wyrównawcze, terapia logopedyczna, gimnastyka korekcyjna, socjoterapia
Szkoła Podstawowa w Braszowicach z Oddziałem Przedszkolnym	Braszowice 74 Braszowice	nie	1	10	10	6	koło matematyczne, informatyczne



Zespół Przedszkolno-Skolny w Stolcu	Stolec 101 Zabkowice Śląskie	nie	2	28	28	11	logopeda, koło języka angielskiego, niemieckiego, gry i zabawy, kółko muzyczne, informatyczno-plastyczne
Szkoła Podstawowa w Zwróconej z Oddziałem Przedszkolnym	Zwrócona 68 Zabkowice Śląskie	tak	1	11	11	4	SKS, korekcyjne, język angielski, plastyczne, przyrodnicze

Zródło: Urząd Miejski w Zabkowicach Śląskich.

Na terenie Gminy Zabkowice Śląskie funkcjonują dwa gimnazja – oba zlokalizowane w mieście Zabkowice Śląskie. Większe, Publiczne Gimnazjum Nr 1, w roku szkolnym 2008/2009 liczy 530 uczniów, mniejsze Publiczne Gimnazjum Nr 2, 336 uczniów – głównie z terenu Gminy, ale nie tylko (tab. 19.). Gimnazja są w pełni wyposażone – mają sale gimnastyczne (Gimnazjum Nr 1 halę sportową), pracownie komputerowe z dostępem do Internetu, zapewniają również uczniom różnorodne zajęcia pozalekcyjne (tab. 20.). W obu szkołach są świetlice – w Gimnazjum Nr 1 czynna 52 godz. tygodniowo, w Gimnazjum Nr 2 – 26 godz.). W Gimnazjum nr 1 są od 2007 r. oddziały integracyjne oraz od 2005 r. oddziały sportowe, a w Gimnazjum nr 2 był w latach 2000 – 2008 oddział przygotowujący do pracy zawodowej.

Tabela 19. Gimnazja w Gminie Zabkowice Śląskie

Placówka	Adres	Dane	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009
Publiczne Gimnazjum Nr 1 im. Józefa Wybickiego w Zabkowicach Śląskich	ul. Powstańców Warszawy 8 B, C Zabkowice Śląskie	Liczba uczniów	682	678	616	564	530
		Liczba oddziałów	24	24	24	23	23
		Liczba nauczycieli	46	48	51	50	50
Publiczne Gimnazjum Nr 2 w Zabkowicach Śląskich	Pl. Marii Skłodowskiej-Curie 1 Zabkowice Śląskie	Liczba uczniów	305	282	322	358	336
		Liczba oddziałów	14	13	14	15	14
		Liczba nauczycieli	31	32	33	35	36

Zródło: Kuratorium Oświaty we Wrocławiu; Urząd Miejski w Zabkowicach Śląskich.

Tabela 20. Gimnazja w Gminie Zabkowice Śląskie – wyposażenie rok szkolny 2008/2009

Placówka	Adres	Sala gimnastyczna	Liczba pracowni komputerowych	Liczba stanowisk komputerowych	Liczba stanowisk komputerowych z dostępem do Internetu	Liczba godzin zajęć pozalekcyjnych
Publiczne Gimnazjum Nr 1 im. Józefa Wybickiego w Zabkowicach Śląskich	ul. Powstańców Warszawy 8 B, C Zabkowice Śląskie	hala sportowa 44x26m, boisko	2	47	39	21



Publiczne Gimnazjum Nr 2 w Zabkowicach Śląskich	Pl. Marii Skłodowskiej-Curie 1 Zabkowice Śląskie	sala gimnastyczna 27,6x9,3m	1	23	23	20
---	--	-----------------------------	---	----	----	----

Źródło: Urząd Miejski w Zabkowicach Śląskich.

Do wszystkich szkół – zarówno podstawowych, jak i gimnazjów – prowadzonych przez Gminę zapewnione jest dowożenie dzieci. Połączenia obsługuje PKS Dzierżoniów, zapewniając przewóz kilkuset dzieciom (tab. 21.).

We wszystkich szkołach pracuje profesjonalnie przygotowana kadra pedagogiczna – nauczyciele mają wyższe wykształcenie oraz przygotowanie pedagogiczne (tab. 22.). Zapewniona jest odpowiednia liczba specjalistów z zakresu nauki języków obcych czy informatyki, co pozwala na kształcenie na wysokim poziomie we wszystkich placówkach w mieście.

Tabela 21. Dowóz dzieci do szkół

Placówka	Liczba dowożonych dzieci	Liczba dzieci dowożonych powyżej 4 km
Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Tadeusza Kościuszki w Zabkowicach Śląskich	43 (z Gminy Zabkowice Śląskie)	43
Szkoła Podstawowa Nr 2 z Oddziałami Przedszkolnymi w Zabkowicach Śląskich	50 (z Gminy Zabkowice Śląskie)	4
Szkoła Podstawowa Nr 3 im. Mikołaja Kopernika w Zabkowicach Śląskich	109	92
Szkoła Podstawowa w Braszowicach z Oddziałem Przedszkolnym	60	16
Zespół Przedszkolno-Szkolny w Stolcu	53	16
Szkoła Podstawowa w Zwróconej z Oddziałem Przedszkolnym	63	49
Publiczne Gimnazjum Nr 1 im. Józefa Wybickiego w Zabkowicach Śląskich	217 (z Gminy Zabkowice Śląskie)	224
Publiczne Gimnazjum Nr 2 w Zabkowicach Śląskich	58 (z Gminy Zabkowice Śląskie)	58

Źródło: Urząd Miejski w Zabkowicach Śląskich.

Tabela 22. Nauczyciele w szkołach prowadzonych przez Gminę Zabkowice Śląskie

Posiadane kwalifikacje	Stopień awansu zawodowego												Razem
	Stażysta			Kontraktowy			Mianowany			Dyplomowany			
	SP		G	SP		G	SP		G	SP		G	
	M	W		M	W		M	W		M	W		
Magister z przygotowaniem pedagogicznym, licencjat z przygotowaniem pedagogicznym			1	4	8	9	54	23	38	22	7	28	194
Inne kwalifikacje							3						
Ogółem			1	4	8	9	57	23	38	22	7	28	194

Źródło: Urząd Miejski w Zabkowicach Śląskich.



Podkreślić należy, że jakość kształcenia, zarówno w szkołach podstawowych, jak i gimnazjalnych, jest wysoka. W placówkach oświatowych prowadzonych przez Gminę pracuje profesjonalnie przygotowana kadra pedagogiczna, uczniom oferowane są różnorodne zajęcia pozalekcyjne, a dobrze wyposażone i podłączone do Internetu pracownie komputerowe umożliwiają zapoznawanie się z nowymi technologiami. Niepokój wzbudza natomiast częsty brak zadowalającego zaplecza sportowego oraz stan techniczny budynków, które często wymagają remontów.

Szkolnictwo średnie na terenie Gminy zlokalizowane jest wyłącznie w mieście Ząbkowice Śląskie i reprezentują je szkoły różnego typu (tab. 23.). Jest jedno liceum ogólnokształcące i dwa zespoły szkół ponadgimnazjalnych – to jeśli chodzi o szkoły publiczne, a także niepubliczna Zasadnicza Szkoła Zawodowa Cechu Rzemiosł Różnych i Małej Przedsiębiorczości, prowadzona przez Cech Rzemiosł Różnych i Małej Przedsiębiorczości w Ząbkowicach Śląskich. Dla przykładu w Ząbkowicach Śląskich kształcić się można na poziomie technikum w zawodach: technik mechanik: obsługa i naprawa pojazdów samochodowych, technik mechanik: obrabiarki sterowane numerycznie, technik ekonomista: finanse i rachunkowość, technik informatyk. Liceum profilowane zapewnia naukę w ramach profilu kształtowanie środowiska oraz usługowo-gospodarczego. Przykładowe kierunki kształcenia w zasadniczej szkole zawodowej to mechanik pojazdów samochodowych, sprzedawca i kucharz małej gastronomii.

W Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 2 im. Stanisława Staszica mieści się również szkoła policealna 2-letnia, na podbudowie szkoły średniej kształcąca w zawodach: technik ekonomista: finanse i rachunkowość oraz technik informatyk: zarządzanie bazami danych oraz szkoły średnie dla dorosłych.

Liczba uczniów szkół średnich w mieście w ostatnich latach utrzymuje się na stałym poziomie. Dodać jednocześnie należy, że do szkół średnich w Ząbkowicach Śląskich uczęszcza również młodzież z okolicznych gmin.

Tabela 23. Szkolnictwo średnie w Gminie Ząbkowice Śląskie

Nazwa szkoły	Adres
III Liceum Ogólnokształcące im. Władysława Jagiełły w Ząbkowicach Śląskich	ul. Powstańców Warszawy 8 B, C Ząbkowice Śląskie
Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 1	ul. Powstańców Warszawy 8 B, C Ząbkowice Śląskie
Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 2 im. Stanisława Staszica w Ząbkowicach Śląskich	ul. Wrocławska 17 Ząbkowice Śląskie
Zasadnicza Szkoła Zawodowa Cechu Rzemiosł Różnych i Małej Przedsiębiorczości	ul. Powstańców Śląskich 8 B, C Ząbkowice Śląskie

Źródło: Kuratorium Oświaty we Wrocławiu



Poza wyżej wymienionymi szkołami działają w Ząbkowicach Śląskich również inne placówki edukacyjne (tab. 24.).

Jeśli chodzi o edukację szkolną specjalną wskazać należy na Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy, który oferuje kształcenie specjalne dla uczniów niepełnosprawnych intelektualnie w stopniu lekkim, umiarkowanym i znacznym w zakresie nauki w: szkole podstawowej, gimnazjum, zasadniczej szkole zawodowej o kierunkach: murarz, kucharz małej gastronomii, krawiec, elektromechanik oraz w szkole przysposabiającej do pracy. W budynku ośrodka znajdują się również grupy wychowawcze dla dzieci i młodzieży, które dysponują bazą noclegową w liczbie 50 miejsc. Ośrodek posiada świetlice grupowe, stołówkę, zaplecze i bazę rekreacyjno-sportową, w skład której wchodzi: biblioteka z bogatą ofertą książek i czasopism, sala audio-video, sala gimnastyczna, 2 sale komputerowe, w tym jedna z dostępem do Internetu, sala terapii indywidualnej wyposażona w sprzęt rehabilitacyjny, aula, świetlica dla dojeżdżających dzieci, a także boisko sportowe.

Kolejne placówki to Powiatowe Centrum Poradnictwa Psychologiczno-Pedagogicznego i Doskonalenia Nauczycieli w Ząbkowicach Śląskich, Dolnośląski Zakład Doskonalenia Zawodowego Oddział I we Wrocławiu, Ośrodek Kształcenia Zawodowego Nr XIV w Ząbkowicach Śląskich oraz Centrum Kształcenia Ustawicznego w Ząbkowicach Śląskich.

Dodatkowo do 2009 roku usługi edukacyjne na poziomie studiów wyższych oferował w mieście Zamiejscowy Ośrodek Dydaktyczny Uniwersytetu Ekonomicznego w Ząbkowicach Śląskich. Rozpoczął on działalność w roku 2000 jako Sale Dydaktyczne Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu. Na terenie powiatu inicjatywa spotkała się z dużym entuzjazmem – uznano ją jako „Wydarzenie roku 2000”. Studia na I roku kierunku „Informatyka i Ekonometria” rozpoczęło ponad 100 studentów. Od 2002 roku rolę Pełnomocnika Rektora UE (wcześniej AE) ds. studiów w Ząbkowicach Śląskich pełnił dr hab. inż. Mieczysław Lech Owoc, prof. UE. Od trzech lat studia AE (od czerwca 2008 r. UE) w Ząbkowicach Śląskich były prowadzone w jednostce określonej jako „Zamiejscowy Ośrodek Dydaktyczny”. W ostatnich trzech latach studia ukończyło 121 magistrów, a 12 osób uzyskało dyplom licencjata w specjalnościach: „Informatyka w zarządzaniu”, „Technologie informacyjne i komunikacyjne” oraz „Zarządzanie informacją i wiedzą”.

Niestety z przykrością trzeba stwierdzić, że w październiku 2009 r. nie odbył już się nabór na studia i działalność została zawieszona.



Tabela 24. Pozostałe placówki edukacyjne w Gminie Ząbkowice Śląskie

Nazwa placówki	Adres
Specjalny Ośrodek Szkolno Wychowawczy im. Janusza Korczaka w Ząbkowicach Śląskich	ul. Proletariackich 9 Ząbkowice Śląskie
Powiatowe Centrum Poradnictwa Psychologiczno-Pedagogicznego i Doskonalenia Nauczycieli w Ząbkowicach Śląskich	ul. Powstańców Warszawy 8 B Ząbkowice Śląskie
Centrum Kształcenia Ustawicznego w Ząbkowicach Śląskich	ul. Powstańców Warszawy 8 B Ząbkowice Śląskie
Dolnośląski Zakład Doskonalenia Zawodowego Oddział I we Wrocławiu Ośrodek Kształcenia Zawodowego Nr XIV w Ząbkowicach Śląskich	ul. Legnicka 25 Ząbkowice Śląskie
Zamiejscowy Ośrodek Dydaktyczny Uniwersytetu Ekonomicznego w Ząbkowicach Śląskich	ul. Wrocławska 17 Ząbkowice Śląskie

Źródło: Kuratorium Oświaty we Wrocławiu

Istniejąca oferta edukacyjna w mieście zaspokaja zupełnie zgłaszane w tym zakresie potrzeby mieszkańców, zarówno jeśli chodzi o kształcenie dzieci i młodzieży, jak też osób dorosłych.

1.6.2 Ochrona zdrowia

Bazę ochrony zdrowia w Ząbkowicach Śląskich stanowią szpital, pogotowie ratunkowe oraz świadczące ambulatoryjne usługi medyczne niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej i praktyki lekarzy specjalistów.

Analizę bazy opieki zdrowotnej rozpocząć należy od jedynej w Ząbkowicach Śląskich szpitala – Szpitala św. Antoniego, który jest placówką prywatnej firmy EMC Instytut Medyczny S.A., świadcząca dla mieszkańców usługi na mocy umowy z Narodowym Funduszem Zdrowia. Jak podkreśla właściciel szpitala EMC Instytut Medyczny S.A., placówka ta jest obecnie jednym z najnowocześniejszych ośrodków medycznych na Dolnym Śląsku, przyjaznym pacjentom i wyróżniającym się standardem usług w całej Polsce. Usługi medyczne wykonywane są przy wykorzystaniu nowoczesnego sprzętu i doświadczenia lekarzy z Powiatu Ząbkowickiego oraz z Wrocławia. Jednocześnie w opinii mieszkańców jakość świadczonych usług i profesjonalizm lekarzy często budzi zastrzeżenia. Szpital oferuje leczenie stacjonarne w zakresie: chirurgii ogólnej (zabiegi laparoskopowe i endoskopowe, chirurgia tarczycy), chorób wewnętrznych (w tym szybka diagnostyka chorób serca), chorób wieku dziecięcego i okresu noworodkowego oraz opieki położniczej i leczenia chorób kobiecych. Od stycznia 2007 r. zakres usług szpitala rozszerzono o oddziały: ratunkowy (tzw. SOR) i udarowy oraz pracownię tomografii komputerowej – wszystkie bardzo istotne ze względu na bezpieczeństwo zdrowotne mieszkańców Ząbkowic Śląskich i sąsiednich miejscowości. Szpitalny oddział ratunkowy dysponuje także lądowiskiem dla śmigłowców.



Poradnie specjalistyczne przy szpitalu oferują opiekę ambulatoryjną w szerokim zakresie, dostosowanym do potrzeb regionu i profilu oddziałów szpitala, w tym m.in. związanym ze schorzeniami metabolicznymi, chorobami układu krążenia oraz chorobami narządu ruchu i układu nerwowego.

Usługi pogotowia ratunkowego zapewnia Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Pomoc Doraźna w Ząbkowicach Śląskich.

Usługi ambulatoryjnej opieki zdrowotnej świadczy dla mieszkańców Gminy Ząbkowice Śląskie 16 placówek (tab. 25.). Są to zarówno zakłady opieki zdrowotnej oferujące usługi lekarzy pierwszego kontaktu i specjalistów, jak również praktyki oferujące usługi lekarzy określonej specjalności. Podkreślić należy, że usługi medyczne, również ambulatoryjne, zlokalizowane są głównie w mieście, tylko we wsiach Braszowice i Stolec mieszkańcy mogą na miejscu skorzystać z porady lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej. Mieszkańcy pozostałych wsi muszą korzystać z usług medycznych w mieście. Dotyczy to również aptek. W Gminie działalność prowadzi 6 aptek, jednakże wszystkie zlokalizowane są w mieście Ząbkowice Śląskie. Są to następujące podmioty:

1. Pod Koroną, Rynek 3, Ząbkowice Śląskie;
2. Pod Lwem, Kościuszki 6, Ząbkowice Śląskie;
3. Pod Murzynem, Rynek 28, Ząbkowice Śląskie;
4. Pod Złotym Smokiem, 1 Maja 17, Ząbkowice Śląskie;
5. Arnika, Chrobrego 4 a, Ząbkowice Śląskie;
6. Veritas, Wrocławska 23 b., Ząbkowice Śląskie.

Tabela 15. Placówki ochrony zdrowia w zakresie opieki ambulatoryjnej podstawowej i specjalistycznej

Placówka	Poradnie	Adres
Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „ZDROWIE” s.c. Artur Włodarski	neurologiczna; otolaryngologiczna; lekarza POZ; dziecięca; pielęgniarstwo środowiskowe; położna środowiskowa	ul. Wrocławska 23 57-200 Ząbkowice Śląskie
Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „DOBROMED” s.c. Jerzy Fułek	lekarza POZ; dziecięca; kardiologiczna; urologiczna; pielęgniarstwo środowiskowe; gabinet zabiegowy; punkt szczepień	ul. Wrocławska 32 57-200 Ząbkowice Śląskie
Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Zastrzyk” s.c. Aneta Wiktorowska, Joanna Stanny	neurologiczna; dermatologiczna; psychiatryczna; dermatologiczna; pielęgniarstwo środowiskowe; opieka długoterminowa	ul. Ziębicka 6 57-200 Ząbkowice Śląskie
Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „DERMET” Małgorzata Drag-Zalesińska	dermatologiczna	ul. Wrocławska 23 57-200 Ząbkowice Śląskie
Centrum Medyczne „MEDICOVER”	okulistyczna; neurologiczna; dermatologiczna; ginekologiczno-położnicza; stomatologiczna	ul. Waryńskiego 20 57-200 Ząbkowice Śląskie
Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Centrum Rehabilitacji „MAK” Maria Anna Kolanko	rehabilitacyjna; opieka długoterminowa	ul. Bolesława Chrobrego 5 57-200 Ząbkowice Śląskie
Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Stacja Opieki Centrum Pielęgniarstwa Rodzinnego Rehabilitacji i Opieki Paliatywnej Caritas Diecezji Świdnickiej	gabinet medycyny szkolnej; pielęgniarstwo środowiskowe; położna środowiskowa	ul. Kasztanowa 2 57-200 Ząbkowice Śląskie



Indywidualna Specjalistyczna Praktyka Lekarska	okulistyczna	ul. Rynek 51 57-200 Zabkowice Śląskie
Gabinet Laryngologiczny „SALUS” Izabela Seifert	otolaryngologiczna	ul. Piastowska 1B 57-200 Zabkowice Śląskie
Gabinet Okulistyczny, Małgorzata Gerasimiak	okulistyczna	ul. 1 Maja 8 57-200 Zabkowice Śląskie
Indywidualna Specjalistyczna Praktyka Ginekologiczno-Położnicza, Grażyna Błaszczuk-Kózka	ginekologiczno-położnicza	ul. Wrocławska 23 57-200 Zabkowice Śląskie
Indywidualna Specjalistyczna Praktyka Lekarska, Barbara Jakubowska-Szwed	ginekologiczno-położnicza	ul. Chrobrego 57-200 Zabkowice Śląskie
Gabinet Ginekologiczny, Jacek Kolanko	ginekologiczno-położnicza	ul. Stokrotkowa 1 57-200 Zabkowice Śląskie
Poradnia Zdrowia Psychicznego ZOZ Baranowski, Maksymowicz Spółka Partnerska Lekarzy	zdrowia psychicznego	ul. Wrocławska 23 57-200 Zabkowice Śląskie
Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej	lekarza POZ	Braszowice 57-200 Zabkowice Śląskie
Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej	lekarza POZ	Stolec 57-200 Zabkowice Śląskie

Źródło: Urząd Miejski w Zabkowicach Śląskich.

1.6.3 Kultura

W sferze kultury działają na terenie Gminy Zabkowice Śląskie dwie główne instytucje – Zabkowicki Ośrodek Kultury oraz Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy im. Księgi Henrykowskiej.

Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy zapewnia pełną obsługę biblioteczną mieszkańcom, służy rozwijaniu i zaspokajaniu potrzeb czytelniczych, edukacyjnych i informacyjnych, upowszechnianiu wiedzy, nauki i rozwojowi kultury. Dysponuje bogatymi, stale aktualizowanymi zbiorami w swojej siedzibie głównej w Ratuszu w Zabkowicach Śląskich oraz 4 filiach: w Zabkowicach Śląskich na os. XX-lecia, w Braszowicach, Stolcu i Olbrachcicach Wielkich (tab. 26.).

Tabela 26. Placówki biblioteczne w Gminie Zabkowice Śląskie

Placówki	Liczba pracowników/ etatów	Liczba woluminów na dzień 31.12.2008	Liczba czytelników a dzień 31.12.2008
Biblioteka w Zabkowicach Śląskich	12/ 10,5 etatu	46115	2878
Filie:			
Filia biblioteczna w Zabkowicach Śl.	2/ 2 etaty	13350	773
Filia biblioteczna w Braszowicach	1/ 1 etat	10291	385
Filia biblioteczna w Stolcu	1/ 1 etat	11495	266
Filia biblioteczna w Olbrachcicach Wielkich	1/ 0,5 etatu	9867	255

Źródło: Urząd Miejski w Zabkowicach Śląskich.

Biblioteka wypożycza książki na zewnątrz, udostępniania zbiory na miejscu, obsługuje wypożyczenia międzybiblioteczne i prowadzi działalność informacyjną. Ponadto oferuje zajęcia z zakresu przysposobienia bibliotecznego oraz odpłatnie: dostęp do sieci Internet,



usługi reprograficzne (kserokopie), wydruki komputerowe z dokumentów elektronicznych, a także usługi introligatorskie.

Ciekawy i bogaty księgozbiór podręczny i około 80 czasopism w czytelnicy naukowej przyciąga z roku na rok więcej użytkowników, głównie młodzież szkół średnich i studentów. Mogą tu znaleźć wszystkie najbardziej poszukiwane opracowania i podręczniki. Dodatkowo w czytelnicy działa Punkt Informacji Europejskiej, który udziela informacji o instytucjach Unii Europejskiej, historii, państwach członkowskich, procesie akcesyjnym Polski i programach pomocowych UE. Punkt działa w oparciu o bogate zasoby informacyjne zarówno zgromadzone samodzielnie, jak i dostępne w internetowych bazach danych.

Tradycją ząbkowickiej biblioteki jest bogaty program działalności kulturalnej. Co roku organizuje się wiele spotkań autorskich ze znanymi poetami oraz pisarzami dla dzieci, wystawy, imprezy i wieczornice z różnych okazji, występy teatryków, wieczory poezji, biesiady literackie, projekcje filmów i dyskusje. Biblioteka włącza się bardzo aktywnie w organizację „Polsko-Czeskich Dni Kultury Chrześcijańskiej” – od kilku lat jest organizatorem największego konkursu tej imprezy – „Konkursu Wiedzy o Polsce i Czechach”, w którym uczestniczą uczniowie ze szkół średnich z miast Subregionu wałbrzyskiego. Ogromnym powodzeniem cieszy się także „Konkurs Recytatorski Poezji Religijnej” i „Turniej Wiedzy o Ziemi Ząbkowickiej”. Podczas wakacji i ferii proponuje się dzieciom pozostającym w mieście różnorodne, ciekawe zajęcia, z których chętnie korzystają. Biblioteka próbuje także prowadzić działalność wydawniczą. Ukazał się już biuletyn poświęcony imprezom Roku Mickiewiczowskiego i tomik poezji zawierający interesujące utwory poetyckie i prace pianistyczne inspirowane muzyką Chopina. Bez wątpienia działalność Biblioteki jest widoczna i znana wszystkim mieszkańcom nie tylko Ząbkowic Śląskich, ale i powiatu.

Główną instytucją zajmującą się propagowaniem kultury i organizacją życia kulturalnego na terenie Gminy jest Ząbkowicki Ośrodek Kultury. Ośrodek prowadzi wielokierunkową działalność edukacyjną i kulturalną poprzez organizowanie konkursów, przeglądów, warsztatów i kół zainteresowań, oraz organizuje imprezy muzyczne, teatralne i filmowe.

ZOK organizuje i współorganizuje szereg imprez na terenie miasta oraz terenach wiejskich Gminy Ząbkowice Śląskie. Do głównych imprez kulturalnych realizowanych w Ząbkowicach Śląskich należą (tab. 26.):



1. „FOLKovaFIESTA” – impreza organizowana od 1990 r. w pierwszy weekend lipca. Biorą w niej udział krajowe i zagraniczne zespoły i soliści nurtu folk, etno, world music i nurtów pokrewnych;
2. „Weekend z Frankensteinem” – jest organizowany od 1995 r. Impreza nawiązuje do historycznej nazwy miasta. Weekend z Frankensteinem to spotkania i widowiska o charakterze popularno-naukowo-historycznym, koncerty, wystawy oraz filmy. Atrakcją związaną z legendą Frankensteina jest również Laboratorium dra Frankensteina w Dworze Kauffunga;
3. Konkurs Piosenki „WIOSNA PIOSENKI ŚPIEWA” – jego celem jest propagowanie kultury muzycznej, promowanie dziecięcej i młodzieżowej twórczości muzycznej, wymiana doświadczeń w zakresie upowszechniania śpiewu wśród dzieci i młodzieży. Uczestnikami Konkursu są soliści i zespoły wokalne w wieku 3–12 lat;
4. „Festiwal Kolęd i Pastorałek” – organizowany od 2002 r., ma na celu kultywowanie i ochronę bogactwa kolęd i pastorałek oraz rozwijanie wrażliwości muzycznej dzieci i młodzieży. Uczestnikami są soliści, duety i zespoły w wieku 3–16 lat;
5. „Razem z nami przed świętami” – to cykl imprez przybliżających nastrój świąt Bożego Narodzenia, na który składają się: konkurs „Choinka Babuni”, loteria „Trąbki, Bombki i Aniołki”, kiermasz „Jarmark pod Choinką”, koncerty „ZOK-olęduj z nami”;
6. „Polsko-Czeskie Dni Kultury Chrześcijańskiej” – są organizowane od 1990r. Inicjatorem imprezy był Klub Inteligencji Katolickiej w Nowej Rudzie. Pomysł okazał się bardzo nośny po obu stronach granicy. Akcja szybko została podjęta przez różne organizacje w Polsce i w Czechach, w tym również w Ząbkowicach Śląskich. Mające już kilkuletnią tradycję, Dni w Ząbkowicach Śląskich organizowane są przez Ząbkowicki Ośrodek Kultury z udziałem Biblioteki Publicznej Miasta i Gminy Ząbkowice Śląski („Konkurs wiedzy o Polsce i Czechach”) oraz Koło Gospodyń Wiejskich ze Stolca („Przeгляд Pieśni Religijnej”).

Tabela 27. Najważniejsze imprezy kulturalne w Ząbkowicach Śląskich

Nazwa imprezy	Organizator	Charakter imprezy	Czas trwania	Szacunkowa liczba uczestników
„FOLKovaFIESTA”	Ząbkowicki Ośrodek Kultury	ogólnopolski	2 dni	1000 osób dziennie
„Weekend z Frankensteinem”	Ząbkowicki Ośrodek Kultury	ogólnopolski	3 dni	1000 osób dziennie
Konkurs Piosenki „WIOSNA PIOSENKI ŚPIEWA”	Ząbkowicki Ośrodek Kultury	lokalny	2 dni	300 osób dziennie
„Festiwal Kolęd i Pastorałek”	Ząbkowicki Ośrodek Kultury	lokalny	2 dni	300 osób dziennie



„Razem z nami przed świętami”	Ząbkowicki Ośrodek Kultury	lokalny	1 dzień	400 osób
„Polsko-Czeskie Dni Kultury Chrześcijańskiej”	Ząbkowicki Ośrodek Kultury i Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy	ogólnopolski	4–5 dni	400 osób dziennie

Źródło: Ząbkowicki Ośrodek Kultury w Ząbkowicach Śląskich.

Ważną, cyklicznie organizowaną imprezą są „Dni Ząbkowic”, które przypadają na weekend majowy. W ramach „Dni Ząbkowic” odbywają się koncerty, konkursy, wystawy i inne okolicznościowe imprezy.

W ramach Ząbkowickiego Ośrodka Kultury działa szereg klubów i kółek zainteresowań, w tym między innymi:

1. Szkółka modelarska;
2. Teatr Ruchu ZOK;
3. Klub Iluzjonisty;
4. Miejska Orkiestra Dęta;
5. Klub Seniora;
6. Zespoły taneczne;
7. Chór Gloria;
8. Teatr Miejski.

ZOK odpowiada za przeprowadzenie akcji „Lato w mieście”, pomaga innym podmiotom w organizacji imprez kulturalnych, w tym m.in. kościołom, organizacjom pozarządowym, społecznościom wiejskim, przedszkolom, jak również Urzędowi Miejskiemu. ZOK realizuje koncerty estradowe i projekcje filmowe.

W 2008 r. Ząbkowicki Ośrodek Kultury zorganizował 80 imprez na terenie Miasta i Gminy Ząbkowice Śląskie, współorganizował 40 przedsięwzięć, zorganizował 3 projekcje filmowe, wydał 2 pozycje książkowe: tomik poezji *Jak Heban* Anny Magdaleny Pokryszki oraz *Zapach Śniegu* Macieja Przegoni, prowadził i wspierał finansowo 16 zespołów i kół zainteresowań, przyjął odbiorców i użytkowników imprez w szacowanej liczbie ponad 33 tysięcy osób.

ZOK realizuje również swoje zadania poprzez współdziałanie w większych projektach i imprezach, jak np. „Wratlavia Cantans” (organizator: Międzynarodowy Festiwal Wratlavia Cantans), „Dolnośląski Festiwal Nauki” (organizator: Starostwo Powiatowe), „Dożynki gminne” (organizator: Urząd Miejski), „Festiwal Piosenki Religijnej” (organizator: Urząd Miejski).

Ośrodek współpracuje z instytucjami kulturalnymi z miejscowości: Červeny Kostelec (Czechy), Wiesloch (Niemcy) i Bran (Rumunia).



Dodatkowo instytucja prowadzi działalność impresaryjną, promocyjno-reklamową, usługi transportowe oraz obsługę imprez estradowych, co może realizować dzięki posiadanej sali widowiskowej na 413 miejsc.

Analizując sferę kultury podkreślić należy również aktywność zespołów artystycznych oraz indywidualnych artystów z terenu Ząbkowic Śląskich, których działalność wspierana jest również przez Ząbkowicki Ośrodek Kultury (tab. 28.).

Tabela 28. Zespoły artystyczne i indywidualni artyści w Ząbkowicach Śląskich

Zespół/ artysta	Profesja
TAN-GEST	Taneczny zespół młodzieżowy
Kwiat Powoju	Zespół estradowy seniorów
Złocenie	Zespół estradowy seniorów
Anna Magdalena Pokryszka	Poetka
Zbigniew Wolf	Poeta, grafik
Katarzyna Balcerzak	Fotograf
LUMINIS	Grupa ogniarzy (<i>fireshow</i>)
GLORIA	Chór
Teatr Prawdziwy	Teatr ruchu
Stowarzyszenie Twórców Sztuki Teatr Miejski	Amatorski Teatr Miejski
Stowarzyszenie Animatorów Kultury Teatr Miejski	Amatorski Teatr Miejski
Brasowiczanki	Śpiewaczy zespół ludowy
Stolczanki	Śpiewaczy zespół ludowy
Tarnawianki	Śpiewaczy zespół ludowy
Studio Wokalne	
Edyta Zielonka	decoupage
Szkółka modelarska	

Źródło: Ząbkowicki Ośrodek Kultury w Ząbkowicach Śląskich.

Realizację zadań o charakterze kulturalnym i oświatowym umożliwia zaplecze w postaci budynku ZOK, który wprawdzie znajduje się w samym centrum – na ząbkowickim rynku, ale wymaga remontu, który pozwoliłby na dostosowanie wnętrza dla aktualnych potrzeb placówki. Na terenie wiejskim Gminy Ząbkowice Śląskie aktywność kulturalną umożliwiają świetlice wiejskie. W Gminie wskazać można na 17 takich obiektów. Są one w różnym stanie technicznym – wiele z nich wymaga remontu i doposażenia, jednakże zapewniają one miejsce dla spotkań i integracji ludności terenów wiejskich (tab. 29.).

Tabela 29. Świetlice wiejskie w Gminie Ząbkowice Śląskie

Miejscowość	Rodzaj obiektu
Bobolice	budynek wielofunkcyjny, świetlica
Brasowice	budynek wielofunkcyjny, świetlica
Brodziszów	budynek wielofunkcyjny, świetlica
Grochowiska	pomieszczenie świetlicowe w budynku RSP
Jaworek	budynek wielofunkcyjny, świetlica
Kluczowa	świetlica
Koziniec	świetlica
Olbrachcice Wielkie	świetlica
Pawłowice	świetlica
Sadlno (część Ząbkowic Śląskich)	świetlica
Sieroszów	budynek wielofunkcyjny, świetlica



Stolec	świetlica
Strągowa	świetlica
Sulisławice	świetlica
Szklary	świetlica (barak)
Tarnów	świetlica
Zwrocław	świetlica

Źródło: Urząd Miejski w Zabkowicach Śląskich.

Podkreślić należy, że większość z ofert prezentowanych przez Zabkowicki Ośrodek Kultury oraz Bibliotekę Publiczną, a także świetlice wiejskie jest dostępna dla osób zainteresowanych bez konieczności ponoszenia jakichkolwiek kosztów, co ma niezwykle istotne znaczenie dla propagowania kultury, edukacji i rozwoju, szczególnie młodego pokolenia.

1.6.4 Sport i rekreacja

Mieszkańcy Gminy Zabkowice Śląskie, zarówno dzieci i młodzież, jak i osoby dorosłe, mają możliwość realizacji swoich potrzeb sportowych i rekreacyjnych. W Gminie funkcjonuje Ośrodek Sportu i Rekreacji, a także szereg organizacji i klubów aktywnych w sferze sportu i rekreacji. Dodatkowo zajęcia sportowe dzieciom i młodzieży oferują szkoły.

Najważniejszą instytucją działającą w zakresie sportu i rekreacji jest Ośrodek Sportu i Rekreacji (OSiR), który jest jednostką budżetową, a jego zadania to propagowanie i popularyzacja aktywnego stylu życia, organizacja imprez oraz utrzymanie bazy sportowo-rekreacyjnej. Baza Ośrodka składa się ze stadionu, w skład którego wchodzi 4 płyty piłkarskie, 2 korty tenisowe, 3 boiska do koszykówki, kompleks boisk sportowych „Orlik”, skate-park, ścianka wspinaczkowa oraz basenu kąpielowego z dwiema nieckami pływakimi. Otoczenie kompleksu OSiR stanowią tereny zielone, będące zielonymi „płucami miasta”.

OSiR organizuje najważniejsze imprezy sportowe na terenie Gminy – Galę Sportów Walki i Boks, Regionalną Ligę Halową Piłki Nożnej oraz Międzyregionalne Zawody Karate Kyokushin (tab. 30.).

Tabela 30. Najważniejsze imprezy sportowe na terenie Gminy Zabkowice Śląskie

Nazwa imprezy	Charakter imprezy	Czas trwania	Szacunkowa liczba uczestników
Gala Sportów Walki i Boks	ogólnopolski	2 dni	600 osób dziennie
Regionalna Liga Halowej Piłki Nożnej	wojewódzki	2 dni	500 osób dziennie
Międzyregionalne Zawody Karate Kyokushin	wojewódzki	1 dzień	500 osób

Źródło: Urząd Miejski w Zabkowicach Śląskich.



Ośrodek oferuje zajęcia z tenisa ziemnego, gier pojedynczych i podwójnych dla dzieci młodzieży i dorosłych, tenisa stołowego, koszykówki, piłki nożnej w zespołach 5-osobowych, trio basketu, siatkówki i szachów. OSiR jest organizatorem wielu imprez cyklicznych i okazjonalnych, jak np. paraolimpiada, impreza rowerowa w ramach Mistrzostw Dolnego Śląska MTB, Dni Ząbkowic Śląskich czy Dożynki.

Ośrodek Sportu i Rekreacji organizuje też imprezy sportowo-rekreacyjne zlecone przez organizacje, zakłady pracy, udostępnia swoje obiekty na spotkania, mecze, gry i zabawy dla wszystkich zainteresowanych. Na obiektach OSiR-u rozgrywane są mecze piłki nożnej Klubu Sportowego „Orzeł”, grającego w III lidze oraz Ludowego Zespołu Sportowego „Polonia”, grającego w lidze okręgowej. Z obiektów Ośrodka bezpłatnie korzysta młodzież wszystkich szkół podstawowych, gimnazjów i szkół średnich. Przez cały rok bramy stadionu są otwarte dla tych, którzy chcą korzystać z boisk, bieżni i kortów.

Na terenie Gminy Ząbkowice Śląskie działają stowarzyszenia i związki sportowe – aktywne nie tylko w mieście, ale również na obszarze wiejskim Gminy (tab. 31.). Organizacje sportowe działają, oprócz Ząbkowic Śląskich, również w Stolcu, Tarnowie i Braszowicach. Ich działalność jest skierowana do dzieci i młodzieży szkolnej, ale również do osób dorosłych.

Tabela 31. Kluby i towarzystwa sportowe w Gminie Ząbkowice Śląskie

Nazwa klubu, stowarzyszenia	Zakres działalności
Uczniowski Klub Sportowy „Orzeł” w Ząbkowicach Śląskich	piłka nożna
Stowarzyszenie Kultury Fizycznej Ząbkowickie Towarzystwo Sportowe	piłka siatkowa
Stowarzyszenie Kultury Fizycznej Klub Sportowy Ludowy Zespół Sportowy „Skałki” Stolec	piłka nożna
Stowarzyszenie Kultury Fizycznej Ludowy Zespół Sportowy „TARNOVIA” Tarnów	piłka nożna
Stowarzyszenie Kultury Fizycznej Ludowy Zespół Sportowy „POLONIA” Ząbkowice Śląskie	piłka nożna
Stowarzyszenie Kultury Fizycznej Ludowy Zespół Sportowy „Czarni” Braszowice	piłka nożna
Stowarzyszenie „Gminny Szkolny Związek Sportowy” w Ząbkowicach Śląskich, Gimnazjum Publiczne Nr 2	różne dyscypliny
Ząbkowicki Klub Karate-DO	karate
Klub Sportowy „Orzeł”	piłka nożna
Ząbkowicki Klub Karate „KYOKUSHINKAI” w Ząbkowicach Śl.	karate
Stowarzyszenie Kultury Fizycznej i Sportu GLKS „ROLNIK” w Ząbkowicach Śląskich	gimnastyka; woltyżerka
Klub Sportowy „OLIMP” w Ząbkowicach Śląskich	Bd
Stowarzyszenie na Rzecz Kultury Fizycznej i Rekreacji „GAJ”	bd
Klub Jeździecki „GALOP” w Ząbkowicach Śląskich	jeździectwo

Źródło: Urząd Miejski w Ząbkowicach Śląskich.

Dla rozwoju sportu i rekreacji w Gminie Ząbkowice Śląskie niezwykle istotne jest istnienie odpowiedniej bazy infrastrukturalnej. Na terenie Gminy funkcjonuje Stadion Miejski w Ząbkowicach Śląskich oraz kompleks boisk sportowych ORLIK 2012. Dzieci i młodzież



mogą korzystać z boisk przy szkołach: Szkole Podstawowej Nr 1, Szkole Podstawowej Nr 2, Szkole Podstawowej Nr 3, Gimnazjum Publicznym Nr 2, Zespole Przedszkolno-Szkolnym w Stolcu, Szkole Podstawowej z oddziałem przedszkolnym w Zwróconej, Szkole Podstawowej z oddziałem przedszkolnym w Braszowicach. Na obszarze wiejskim Gminy boiska zlokalizowane są w następujących miejscowościach: Bobolice, Braszowice, Brodziszów, Jaworek, Olbrachcice Wlk., Pawłowice, Sieroszów, Stolec, Strąkowa, Szklary Wieś, Tarnów, Zwrócona.

Gmina ma halę sportową – jest to Hala Słoneczna, mieszcząca się przy ul. Powstańców Warszawy w Ząbkowicach Śląskich. Dodatkowo mieszkańcom, szczególnie dzieciom i młodzieży, służą szkolne sale gimnastyczne, przy czym, jak już wskazano w rozdziale dotyczącym edukacji i wychowania nie wszystkie szkoły podstawowe w Gminie mają sale gimnastyczne.

W mieście, przy Stadionie Miejskim mieści się basen odkryty, Ząbkowice Śląskie nie mają natomiast basenu krytego, choć wskazać należy na duże zapotrzebowanie na tego typu obiekt.

Powstały nowe boiska sportowe w miejscowościach Stolec i Tarnów natomiast w fazie projektu jest obiekt w Braszowicach.

i. Pomoc społeczna

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Pomoc społeczna ma więc umożliwić osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości, ale również ma wspierać osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwienie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka, zapobiegać trudnym sytuacjom i aktywizować świadczeniobiorców, korzystających z pomocy.

Jednostką organizacyjną, która na szczeblu gminnym odpowiada za pomoc społeczną, jest ośrodek pomocy społecznej, w przypadku Gminy Ząbkowice Śląskie jest to Ośrodek Pomocy Społecznej, mieszczący się na os. XX-lecia 52 w Ząbkowicach Śląskich. Poza Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Ząbkowicach Śląskich mieści się Powiatowe Centrum

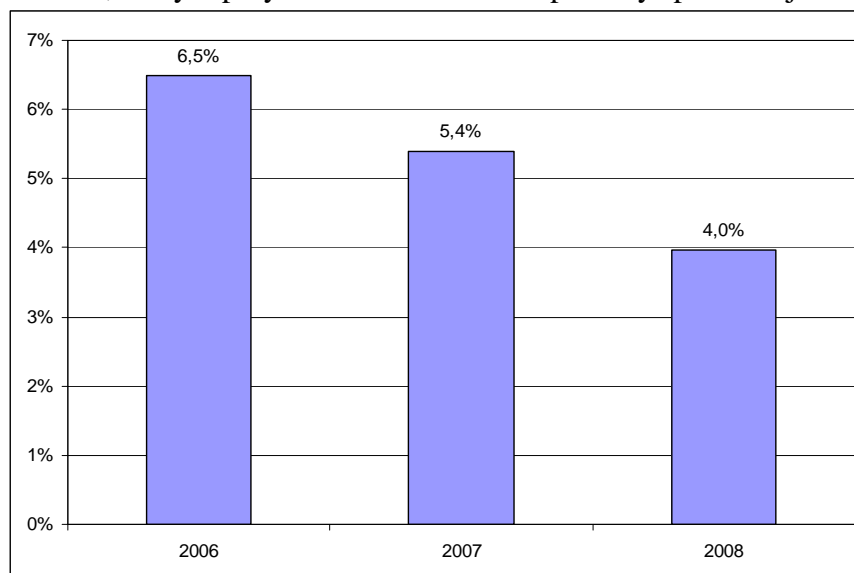


Pomocy Rodzinie (ul. Prusa 5), które odpowiada za pomoc społeczną na szczeblu powiatu oraz Dom Pomocy Społecznej dla przewlekle somatycznie chorych (ul. Szpitalna 3), który jest placówką całodobowej opieki dla osób niemogących samodzielnie funkcjonować w środowisku i wymagających opieki instytucjonalnej. Dom Pomocy Społecznej podlega administracji powiatowej i przyjmuje podopiecznych nie tylko z terenu Gminy Zabkowice Śląskie.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Zabkowicach Śląskich udziela pomocy społecznej zgodnie z zadaniami nałożonymi na gminy, ale również zajmuje się świadczeniami rodzinnymi i dożywianiem dzieci.

W 2008 r. Ośrodek Pomocy Społecznej przyznał świadczenia 943 osobom, co stanowiło 4% mieszkańców Gminy (ryc. 30.). W ciągu ostatnich 2 lat liczba osób otrzymujących świadczenia z pomocy społecznej systematycznie się zmniejszała, co jednakże nie wynika wyłącznie z polepszania się sytuacji materialnej mieszkańców, ale wiąże się również z zasadami udzielania pomocy. W 2008 r. wsparciem objęto 653 rodziny, z czego na wsi zamieszkiwały 184 z nich. Biorąc pod uwagę ludność miasta i obszarów wiejskich stwierdzić należy, że nie występują tu znaczące różnice w zakresie korzystania ze świadczeń pomocowych.

Ryc. 30. Liczba osób, którym przyznano świadczenia z pomocy społecznej



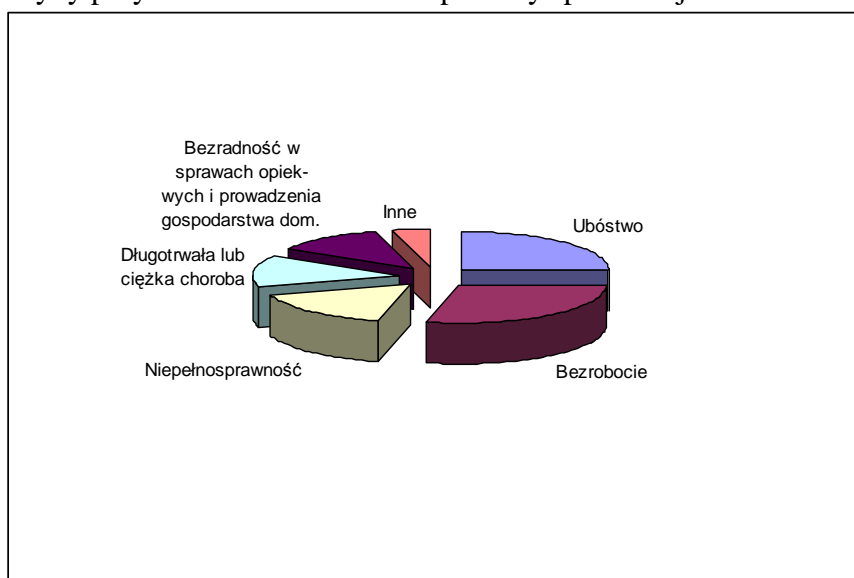
Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej w Zabkowicach Śląskich.

Do najczęstszych przyczyn udzielania świadczeń, a zarazem najważniejszych problemów występujących w Gminie Zabkowice Śląskie należały bezrobocie i ubóstwo,



a także niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, co najczęściej dotyczyło rodzin niepełnych (ryc. 31.). Pozostałe przyczyny – sieroctwo, bezdomność, potrzeba ochrony macierzyństwa, przemoc w rodzinie, alkoholizm, narkomania, trudność w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego, zdarzenia losowe i sytuacje kryzysowe miały miejsce znacząco rzadziej.

Ryc. 31. Przyczyny przyznawania świadczeń z pomocy społecznej



Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej w Ząbkowicach Śląskich.

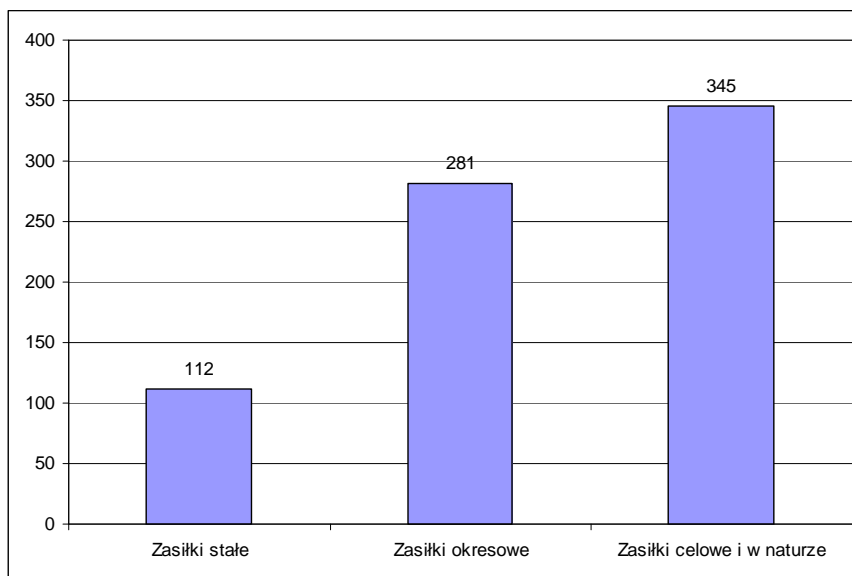
Ośrodek Pomocy Społecznej przyznawał swoim podopiecznym zasiłki stałe – przeznaczone dla osób niezdolnych do pracy z tytułu wieku lub niepełnosprawności i spełniających określone kryterium dochodowe, okresowe – dla osób, które ze względu na niski dochód i trudną sytuację życiową wymagają wsparcia oraz celowe – przyznawane dla zaspokojenia niezbędnej potrzeby bytowej, w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, a także kosztów pogrzebu. Gmina Ząbkowice Śląskie przyznawała również zasiłki celowe specjalne (80 osobom w 2008 r.), przeznaczone dla osób i rodzin potrzebujących pomocy, ale przekraczających kryterium dochodowe.

Pomoc społeczna nie jest w stanie w pełni zaspokoić potrzeb wszystkich wymagających wsparcia, jednakże pracownicy socjalni i inni pracownicy OPS podejmują



aktywne działania na rzecz udzielenia wsparcia wszystkim potrzebującym i jednocześnie aktywizacji beneficjentów.

Ryc. 32. Liczba osób, którym przyznano świadczenia z pomocy społecznej w formie zasiłków w 2008 r.



Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej w Zabkowicach Śląskich.

Do ważnych świadczeń, poza zasiłkami, udzielanych przez pomoc społeczną należy również dożywianie, w szczególności dzieci oraz udzielanie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania.

Usługi opiekuńcze przeznaczone są dla osób, które wymagają takiej opieki ze względu na starość, niepełnosprawność czy chorobę, nie mogą bowiem w tym zakresie liczyć na wsparcie najbliższej rodziny i obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę, higienę, pielęgnację i zapewnienie kontaktów z otoczeniem. W 2008r. usług opiekuńczych udzielono 70 osobom.

Dożywianie, w szczególności najmłodszych, to bardzo ważne zadanie pomocy społecznej, realizowane w ramach programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. W 2008 r. Gmina prowadziła dożywianie w 11 stołówkach i 2 punktach przygotowywania posiłków. Udział w nim brały wszystkie szkoły podstawowe i gimnazja. W 2008r. z dożywiania w formie posiłku skorzystało 413 osób, w tym 410 dzieci.

Do organizacji wspomagających działania w tym zakresie należy między innymi Parafialny Zespół Caritas przy parafii p.w. Świętej Jadwigi oraz oddział Caritas Archidiecezji Świdnickiej w Bobolicach.



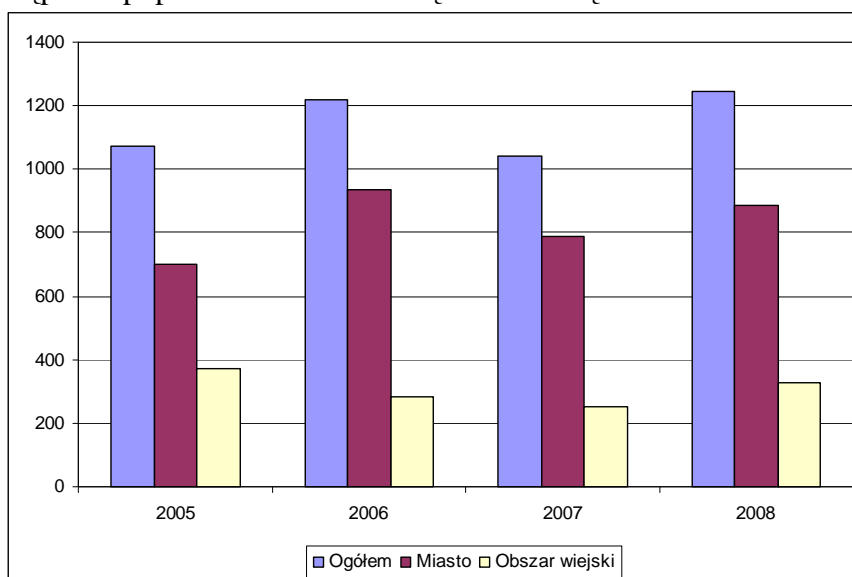
1.6.6. Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo na terenie Gminy Ząbkowice Śląskie zapewnia Policja oraz Straż Miejska, zaś w zakresie bezpieczeństwa przeciwpożarowego państwowa i ochotnicze straże pożarne.

Na terenie Gminy znajduje się jeden komisariat policji – Komenda Powiatowa Policji, przy Alei Niepodległości 10 w Ząbkowicach Śląskich. Pracuje w niej 96 policjantów, którzy dysponują 14 samochodami. W Komendzie jest również liczący 8 miejsc areszt.

Liczba przestępstw popełnianych w Gminie od kilku lat utrzymuje się na podobnym poziomie – w roku 2007 miał miejsce spadek przestępczości, ale w roku 2008 znowu nastąpił niewielki wzrost (ryc. 33). W porównaniu z 2005 r. spadła natomiast liczba przestępstw popełnianych na terenie wiejskim Gminy, a wzrosła w mieście. W roku 2008 26% przestępstw popełniono na wsi, zaś aż 76% w mieście. Do najczęściej popełnianych przestępstw należą kradzieże, kradzieże z włamaniem i zniszczenia mienia. Około 7% przestępstw jest popełnianych przez nieletnich.

Ryc. 33. Przestępstwa popełniane w Gminie Ząbkowice Śląskie

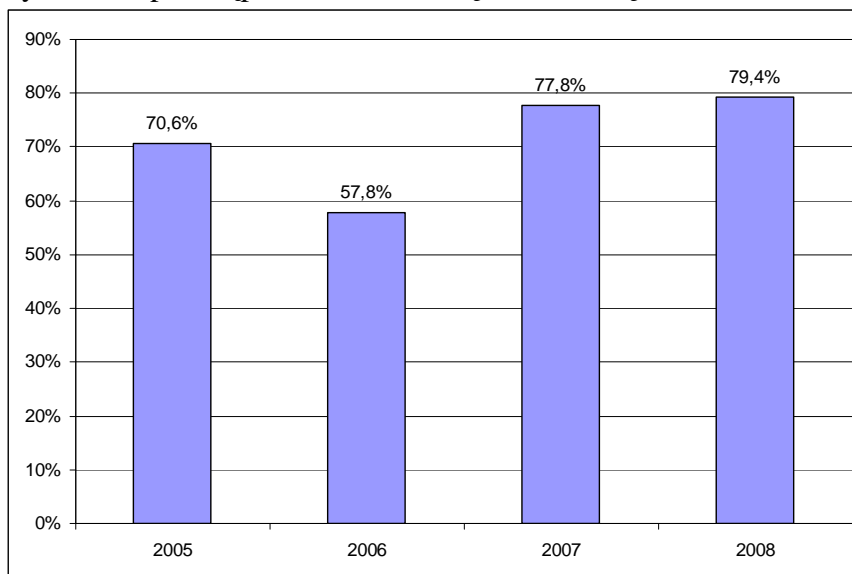


Źródło: Powiatowa Komenda Policji w Ząbkowicach Śląskich.

Ząbkowicką policję cechuje wysoka wykrywalność przestępstw – w 2008 r. wykryto niemalże 80% popełnionych przestępstw (ryc. 34), podczas gdy, jak podaje Komenda Główna Policji, wykrywalność w kraju wyniosła średnio 66%.



Ryc. 34. Wykrywalność przestępstw w Gminie Ząbkowice Śląskie



Źródło: Powiatowa Komenda Policji w Ząbkowicach Śląskich.

O porządek w Gminie dba również Straż Miejska, która ma swoją siedzibę przy ul. 1 Maja 15 w Ząbkowicach Śląskich. Pełni ona służbę na rzecz społeczności lokalnej od kwietnia 1992 r. Służbę w tej formacji zaczynało 2 strażników, których można było spotkać wyłącznie w patrolu pieszym. Obecnie straż liczy 7 funkcjonariuszy wyposażonych w 2 pojazdy służbowe, które obsługują nie tylko miasto ale również całą Gminę. Strażnicy pełnią służbę od poniedziałku do soboty w godzinach 7:00-22:00. Do zadań straży miejskiej należy w szczególności zapewnienie porządku w miejscach publicznych, czuwanie nad porządkiem i kontrola ruchu drogowego jak również szereg innych zadań wynikających z ustaw i aktów prawa miejscowego. W tym zakresie strażnicy uprawnieni są do ujawniania wykroczeń i ścigania ich sprawców. Każdego roku strażnicy ujawniają około 2 tys wykroczeń za które udzielane są upomnienia, nakładane są mandaty karne oraz kierowane wnioski o ukaranie do Sądu Grodzkiego. Straż posiada urządzenia do blokowania kół pojazdów parkujących w miejscach niedozwolonych. W najbliższej przyszłości strażnicy będą monitorować teren miasta za sprawą wprowadzanego monitoringu wizyjnego, jak również dbać o poprawę bezpieczeństwa na drogach za pomocą mobilnego fotoradaru. Ponadto, każdego roku mieszkańcy miasta zgłaszają do straży miejskiej setki spraw i interwencji, w których strażnicy rozwiązują codzienne ich problemy.

O bezpieczeństwo przeciwpożarowe w Gminie dbają Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej oraz jednostki ochotniczej straży pożarnej. Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej mieści się w Ząbkowicach Śląskich, przy ul. Waryńskiego 15,



zatrudnia 77 strażaków oraz posiada 4 samochody ratowniczo-gaśnicze. Państwową Straż Pożarną na terenie wiejskim wspierają jednostki ochotniczej straży pożarnej zlokalizowane w miejscowościach Stolec, Sieroszów, Braszowice i Tarnów (tab. 32). Nie dysponują one tak dobrym i nowoczesnym wyposażeniem jak straż państwowa, ale sprzęt oraz czynni strażacy-ochotnicy dobrze zabezpieczają potrzeby ludności wiejskiej. Ważny jest również fakt, że w ochotniczych strażach pożarnych działa młodzież – daje to szansę na kultywowanie tradycji ochotniczych straży pożarnych.

Tabela 32. Jednostki ochotniczej straży pożarnej w Gminie Ząbkowice Śląskie

Placówka	Liczba strażaków	Wyposażenie w sprzęt
Ochotnicza Straż Pożarna w Braszowicach	Czynni: 38 Honorowi: 4 Wspierający: 2 Młodzież: 14	Samochód gaśniczy GCBA 004 Jelcz; Samochód gaśniczy GLM Żuk; Motopompa P05, P08; Pompa szlamowa WT-30X; Pompa pływająca Aquafast; Agregat prądowrczy GEKO 2,4 kW; Piła spalinowa STHIL; Radiotelefon nasobny Motorola; Radiotelefon w samochodzie; Radiotelefon w remizie; Wężę tłoczne W-52; Wężę tłoczne W-75; Wężę W-110; Mundury bojowe NOMEX; Mundury koszarowe; Mundury sztormiaki; Zestaw ratownictwa medycznego PSP R1; Zestaw ratownictwa medycznego kamizelka KED; Zestaw narzędzi hydraulicznych; Aparat powietrzny MSA Auer; Obuwie specjalne gumowe Officer; Obuwie specjalne skórzane Zemann; Hełm strażacki Calisia AK-06; Drabina nasadkowa DN 2,7; Drabina dwuprzęsłowa wysuwana
Ochotnicza Straż Pożarna w Stolcu	Czynni: 21 Honorowi: 7 Młodzież: 10	Samochód GBA 2,5/16 Star 244; Samochód GBM 2,5/8 Star 200; Samochód VW LT31 gospodarczy; Agregat prądowrczy HONDA 2,4 kW; Maszt oświetleniowy 500W; Radiotelefony Motorola GM 300; Radiotelefon przenośny; Radiotelefon selektywne alarmowanie; Drabina pożarnicza atestowana 2X18S; Wężę tłoczne W-75; Wężę tłoczne W-52; Wężę ssawne WS 110; Piła mechaniczna do drewna OLEO; Piła mechaniczna do betonu i stali STIHL TS; Urządzenie hydrauliczne do ratownictwa drogowego; Zbiornik przenośny składany; Motopompa P05, P07, P08; Pompa do wody czystej; Pompa pływająca; Zestaw ratownictwa medycznego PSP R1; Zestaw ratownictwa medycznego kamizelka KED; Lampy sygnalizacyjne błyskowe; Hełmy bojowe; Pasy bojowe z toporkiem; Obuwie ochronne ZEMAN; Obuwie ochronne typ 428; Mundury bojowe NOMEX; Mundury koszarowe; Aparaty ODO + sygnalizator bezruchu AUER; Latarki Halogenowe Survivor
Ochotnicza Straż Pożarna w Tarnowie	Czynni: 33 Honorowi: 5 Wspierający: 3 Młodzież: 22	Piła STIHL; Pompa szlamowa WT20; Pompa M8/8; Radiotelefony nasobne P/080; Drabiny nasadkowe 2 przęsła; Drabina aluminiowa; Wężę ssawne W-110; Wężę W-75; Wężę W-52; Nożyce do prętów STANLEY; Prądownica TURBOJET; Prądownica uniwersalna; Rozdzielacz kulowy; Zbiornik na wodę; Chelmy bojowe KALISIA; Latarka akumulatorowa; Buty bojowe; Mundury koszarowe; Radiotelefon samochodowy Motorola; Mundury bojowe NOMEX; Zbieracz W110 2x75; Samochód bojowy GCBA Jelcz; Samochód Polonez gospodarczy; Samochód ŻUK (do kasacji)
Ochotnicza Straż Pożarna w Sieroszowie	Czynni: 22	Samochód Star 244; Motopompa P08; Piła mechaniczna do drewna OLEOMAG; Radiotelefon Motorola GSM 300; Pompa szlamowa; Agregat prądowrczy; Drabina pożarnicza atestowana 2X18S; Drabiny nasadkowe; Hełmy bojowe; Obuwie ochronne typ 428; Wężę tłoczne W-75; Wężę tłoczne W-52; Wężę ssawne WS 110; Zestaw ratownictwa medycznego PSP R1; Zbiornik przenośny składany; Radiotelefon przenośny; Mundury koszarowe; Mundury bojowe NOMEX; Pasy bojowe z toporkiem; Obuwie ochronne ZEMAN; Maszt oświetleniowy 500W

Źródło: Urząd Miejski w Ząbkowicach Śląskich.

Gmina jest w trakcie zaprojektowania i wdrażania rozbudowy systemu monitoringu miejskiego w Ząbkowicach Śląskich.

Od października 2009 rozpoczął funkcjonowanie Samorządowy Informator SMS. W ramach SISMS mieszkańcy mogą otrzymywać bezpłatne informacje dot. zagrożeń, awarii..



remontów dróg, imprez kulturalnych i sportowych, bezpłatnych badaniach lekarskich i programach zdrowotnych, sesjach Rady Miejskiej.

1.6.7 Organizacje pozarządowe

Na terenie Gminy Ząbkowice Śląskie swoją siedzibę ma wiele organizacji pozarządowych, które znalazły tu dobre miejsce do rozwoju i odgrywają ważną rolę w życiu lokalnej społeczności. Działają one na różnych polach – zajmują się sportem i rekreacją, kulturą, sztuką, realizacją zainteresowań, ale również pomocą potrzebującym. Podkreślić trzeba, że wiele tych podmiotów działa na obszarze znacznie szerszym niż sama Gmina Ząbkowice Śląskie – często na poziomie powiatu albo nawet województwa czy kraju. Na podstawie informacji Starostwa Powiatowego w Ząbkowicach Śląskich i Bazy Danych Stowarzyszenia Klon/Jawor wskazać należy, poza zaprezentowanymi już wcześniej organizacjami sportowymi i ochotniczymi strażami pożarnymi (które również należą do tzw. trzeciego sektora), na następujące podmioty:

1. Towarzystwo Regionalne Ziemi Ząbkowickiej;
2. Stowarzyszenie Inicjatyw na rzecz Dzieci Ziemi Ząbkowickiej;
3. Stowarzyszenie Rzecznawców Majątkowych;
4. Stowarzyszenie Absolwentów Nauczycieli i Przyjaciół ZSO im. Wł. Jagiełły;
5. Regionalne Stowarzyszenie Na rzecz Osób Niepełnosprawnych w Ząbkowicach Śląskich;
6. Stowarzyszenie Dom Prasy Katolickiej w Brodziszowie;
7. Ząbkowickie Stowarzyszenie Gospodarcze;
8. Stowarzyszenie Kupców i Przedsiębiorców Ziemi Ząbkowickiej;
9. Koło Maszynowo-Usługowo-Doradcze w Stolcu;
10. Stowarzyszenie Na Rzecz Dzieci i Osób Niepełnosprawnych Ziemi Ząbkowickiej „INTEGRACJA”;
11. Związek Producentów Rolnych „Kłos”;
12. Fundacja Pomocy Służby Zdrowia Gminy Ząbkowice Śląskie;
13. Stowarzyszenie „BRASZOWICE NASZA PRZYSZŁOŚĆ” w Braszowicach;
14. Stowarzyszenie Inicjatyw Społecznych „Źródło” w Sulisławicach;



15. Stowarzyszenie Inicjatyw Społecznych „Gród Rycerski” w Kozińcu;
16. Stowarzyszenie Klub Abstynenta „SŁONECZNI”;
17. Stowarzyszenie Promocji i Rozwoju Powiatu Ząbkowickiego;
18. Stowarzyszenie Twórców Sztuki w powiecie ząbkowickim;
19. Stowarzyszenie Rozwoju Gospodarczego Powiatu Ząbkowickiego „PRO FUTURO” w Olbrachcicach;
20. Stowarzyszenie Inicjatyw Społecznych „RAZEM” w Stolcu;
21. Stowarzyszenie Forum Gminne „RAZEM DLA ZĄBKOWIC”;
22. Stowarzyszenie na Rzecz Osób Ubiegających się i Odbywających Służbę Zastępczą „OBJECTOR” – koło terenowe w Ząbkowicach Śląskich;
23. Koło terenowe Społecznego Towarzystwa Oświatowego nr 214 w Ząbkowicach Śląskich;
24. Koło Stowarzyszenia Emerytów i Rencistów Resortu Spraw Wewnętrznych Rzeczypospolitej Polskiej;
25. PTTK oddział w Ząbkowicach Śląskich;
26. Koło Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w Ząbkowicach Śląskich;
27. Koło Przyjaciół Biblioteki Pedagogicznej „LIBRA” w Ząbkowicach Śląskich;
28. Stowarzyszenie Ochrony Środowiska i Zdrowia Konsumentów;
29. Stowarzyszenie Właścicieli Mieszkań;
30. Parafialny Zespół Caritas przy parafii p.w. Świętej Jadwigi;
31. Oddział Caritas Archidiecezji Świdnickiej;
32. Polski Związek Niewidomych – koło terenowe;
33. Ząbkowickie Forum Samorządowe Centroprawicy;
34. Lokalna Organizacja Turystyczna Ziemi Ząbkowickiej;
35. Stowarzyszenie Promocji Ziemi Ząbkowickiej „Ząbkowice – Europa”;
36. Regionalne Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych
37. Koło Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym Ruchowo TPD
38. Polski Czerwony Krzyż – zarząd rejonowy;
39. Komenda Hufca ZHP;
40. Związek Inwalidów Wojennych Rzeczypospolitej Polskiej.

Dodatkowo uwzględnić można jeszcze działanie licznych spółdzielni, które choć nie należą stricte do organizacji pozarządowych są podmiotami tzw. sektora gospodarki



społecznej, łączącej aktywność rynkową z działalnością socjalną, kulturalną i edukacyjną na rzecz członków i najbliższego otoczenia. Do funkcjonujących tu spółdzielni należą np.: „Społem” Powszechna Spółdzielnia Spożywców, Elektrotechniczna Spółdzielnia Inwalidów „Elsin”, Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska”, Spółdzielnia Mieszkaniowa „Nasz Dom” i Spółdzielnia Rzemieślnicza.

Trzy z działających w mieście organizacji mają status organizacji pożytku publicznego. Jest to specjalny status, o który wystąpić mogą działające podmioty trzeciego sektora, podkreślający ich wzorcową działalność w sferze społecznej, wiążący się ze spełnianiem szeregu wymogów, ale dający również przywileje, takie jak np. możliwość przekazywania na rzecz organizacji 1% podatku. Organizacjami pożytku publicznego są Stowarzyszenie Inicjatyw na rzecz Dzieci Ziemi Ząbkowickiej (os. XX-lecia 52) oraz Lokalna Organizacja Turystyczna Ziemi Ząbkowickiej (ul. Świętego Wojciecha 3/1) – mające siedzibę w Ząbkowicach Śląskich oraz Stowarzyszenie Inicjatyw Społecznych „Gród Rycerski” ze wsi Koziniec.

Organizacje pozarządowe działające na terenie Gminy współpracują z samorządem gminnym. Wiele organizacji jest finansowo wspieranych przez Gminę, m.in. Stowarzyszenie Na Rzecz Dzieci i Osób Niepełnosprawnych Ziemi Ząbkowickiej „INTEGRACJA” na działalność w zakresie wspierania osób niepełnosprawnych.

1.7 ANALIZA FINANSOWA

Analiza danych z lat ubiegłych stanowi podstawę do stworzenia planu finansowego dochodów i wydatków Gminy, z określeniem wolnych środków, jakie Gmina może generować na inwestycje w badanym okresie. Analiza została przeprowadzona za lata 2006-2008. Do analizy finansowej posłużyły sprawozdania z wykonania budżetu gminy Ząbkowice Śląskie za lata 2006-2008. Ponadto na podstawie planu dochodów i wydatków uchwały budżetowej Gminy na 2009 rok dokonano prognozy dochodów i wydatków bieżących, celem oszacowania wolnych środków, jakie Gmina może w przyszłości wygenerować na pokrycie kosztów obsługi zadłużenia oraz wydatków inwestycyjnych.

Dochody ogółem Gminy Ząbkowice Śląskie w roku 2007 wzrosły w stosunku do roku 2006 o 13,7%. Natomiast w roku 2008 budżet Gminy po stronie dochodów zwiększył się



o 12,3% w porównaniu do roku poprzedniego. W latach 2006 – 2008 największą pozycję w dochodach ogółem stanowiły dochody własne, które kształtowały się na poziomie odpowiednio 56,4%, 58,4% oraz 62,4%. Głównym źródłem dochodów własnych były udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa (PIT i CIT), wpływy z podatku od nieruchomości oraz dochody z majątku gminy. Subwencje ogólne w analizowanym okresie kształtowały się na malejącym poziomie i wynosiły odpowiednio 24,4%, 21,3% i 20,7% dochodów ogółem.

Tabela 33. Dochody i wydatki budżetu gminy Ząbkowice Śląskie za lata 2006-2008 (w zł.)

Lp.	Wyszczególnienie	Lata		
		2006	2007	2008
1.	Dochody własne, z tego:	20 929 902	24 619 891	29 567 732
	<i>Wpływy z podatków i opłat</i>	10 379 632	12 169 497	13 289 822
	<i>Wpływy z majątku gminy</i>	1 084 534	1 113 643	2 575 877
	<i>Pozostałe dochody</i>	410 073	594 473	1 370 289
	<i>Udział w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa</i>	9 008 717	10 627 759	12 304 593
	<i>Środki pozyskane ze źródeł zagranicznych</i>	46 946	114 519	27 151
2.	Dotacje celowe	7 102 022	8 577 437	7 976 797
3.	Subwencje z budżetu państwa	9 068 910	8 987 019	9 809 631
I.	RAZEM DOCHODY	37 100 834	42 184 347	47 354 160
	<i>Wydatki bieżące</i>	34 855 127	36 468 938	40 449 946
	<i>Wydatki majątkowe, w tym:</i>	2 701 200	4 101 938	8 704 491
	<i>Wydatki inwestycyjne</i>	2 701 200	3 604 875	8 104 491
II.	RAZEM WYDATKI	37 556 327	40 570 876	49 154 437
	<i>Nadwyżka/Deficyt</i>	-455 493	1 613 471	-1 800 277

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów dostarczonych przez Urząd Miejski w Ząbkowicach Śląskich oraz RIO we Wrocławiu

Środki pozyskane w formie dotacji celowych, m.in. z budżetu państwa i funduszy celowych, kształtowały się w badanym okresie na poziomie odpowiednio 19,1%, 20,3%, 16,8% dochodów ogółem.

Wydatki ogółem Gminy Ząbkowice Śląskie wzrosły w roku 2007 w stosunku do roku 2006 o 8,0%, natomiast w roku 2008 w stosunku do okresu poprzedniego wzrosły o 21,2%. Podstawowym czynnikiem, który miał wpływ na wzrost wydatków w roku 2008 był wzrost środków przeznaczonych na realizację zadań inwestycyjnych. Udział wydatków bieżących w wydatkach ogółem kształtował się w analizowanym okresie na poziomie odpowiednio 92,8%, 89,9% oraz 82,3%. Natomiast udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem kształtował się na wzrastającym poziomie i w omawianym okresie wynosił odpowiednio



7,2%, 10,1% oraz 17,7%. Należy podkreślić, że odnotowany w roku 2008 znaczny wzrost wydatków majątkowych, w tym głównie inwestycyjnych, jest pozytywną zmianą w budżecie badanej Gminy.

W roku 2007 badany podmiot posiadał nadwyżkę budżetową, która stanowiła odpowiednio 3,8% dochodów ogółem. Natomiast w roku 2006 i 2008 budżet gminy Ząbkowice Śląskie zamknął się wynikiem ujemnym, który stanowił odpowiednio 1,2% i 3,8% dochodów ogółem.

W celu analizy finansowej danej Gminy, oprócz porównywania określonych wielkości budżetowych w poszczególnych okresach, istotne jest przeprowadzenie analizy wskaźnikowej. Pomaga ona dodatkowo zbadać sytuację finansową jednostki samorządu terytorialnego, ustalić kierunki polityki inwestycyjnej, zdolność kredytową oraz płynność finansową analizowanego podmiotu.

Podstawowym wskaźnikiem dochodowym jest stosunek dochodów budżetowych ogółem do liczby mieszkańców Gminy, który świadczy o stopniu zamożności mieszkańców Gminy. W latach 2006-2008 wskaźnik ten charakteryzował się wysokim wzrostem, co świadczy o wysokim rozwoju badanej Gminy we wspomnianym powyżej okresie. Jednakże w latach 2006-2008 wskaźnik ten kształtował się poniżej wskaźnika dla gmin miejsko-wiejskich na terenie Dolnego Śląska.

Tabela 34. Dochody ogółem na jednego mieszkańca za lata 2006-2008 (w zł.)

Wyszczególnienie	Lata		
	2006	2007	2008
1	2	3	4
Dochody ogółem	37 100 834	42 184 347	47 354 160
Liczba mieszkańców	23 137	23 075	23 054
Wskaźnik	1 603,5	1 828,1	2 054,1
Wskaźnik odniesienia – gminy miejsko-wiejskie na terenie Dolnego Śląska	2 245,7	2 427,3	2 628,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów dostarczonych przez Urząd Miejski w Ząbkowicach Śląskich, RIO we Wrocławiu oraz danych z Głównego Urzędu Statystycznego – liczba mieszkańców wg miejsca zamieszkania

Wskaźnik dochodów własnych do dochodów ogółem określa samodzielność finansową budżetu danej jednostki samorządu terytorialnego oraz poziom niezależności finansowej jednostki samorządu terytorialnego od budżetu państwa. Podstawowym źródłem dochodów własnych są wpływy z podatków i opłat lokalnych, udziały w podatkach



stanowiących dochód budżetu państwa oraz dochody z majątku Gminy. Wskaźnik ten powinien być jak najwyższy. W omawianym okresie badany wskaźnik kształtował się na wysokim, rosnącym poziomie i wynosił odpowiednio 56,4%, 58,4% oraz 62,4%. Porównując poziom wskaźnika Gminy Zabkowice Śląskie z poziomem osiągniętym przez gminy miejsko-wiejskie na terenie Dolnego Śląska należy stwierdzić, iż w latach 2006-2007 wskaźnik ten ukształtował się nieznacznie poniżej wspomnianego wskaźnika, natomiast w roku 2008 był od niego wyższy.

Tabela 35. Relacja dochodów własnych do dochodów ogółem za lata 2006-2008 (w zł.)

Wyszczególnienie	Lata		
	2006	2007	2008
1	2	3	4
Dochody własne	20 929 902	24 619 891	29 567 732
Dochody ogółem	37 100 834	42 184 347	47 354 160
Wskaźnik	56,4	58,4	62,4
Wskaźnik odniesienia – gminy miejsko-wiejskie na terenie Dolnego Śląska	57,8	59,1	59,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów dostarczonych przez Urząd Miejski w Zabkowicach Śląskich oraz RIO we Wrocławiu

Udział wydatków majątkowych w dochodach ogółem świadczy o innowacyjności jednostki samorządu terytorialnego oraz określa kierunki rozwoju analizowanego podmiotu. Wysoki poziom wskaźnika świadczy o dużym rozmachu inwestycyjnym jednostki samorządu terytorialnego oraz o wysokiej jej rozwojowości. Poziom tego wskaźnika w Gminie Zabkowice Śląskie utrzymywał się na wzrastającym poziomie, jednak był w latach 2006-2008 niższy od wskaźnika dla gmin miejsko-wiejskich na terenie Dolnego Śląska. W analizowanym okresie wskaźnik ten wynosił odpowiednio 7,3%, 9,7% oraz 18,4%.



Tabela 36. Relacja wydatków majątkowych do dochodów ogółem za lata 2006-2008 (w zł.)

Wyszczególnienie	Lata		
	2006	2007	2008
1	2	3	4
Wydatki majątkowe	2 701 200	4 101 938	8 704 491
Dochody ogółem	37 100 834	42 184 347	47 354 160
Wskaźnik	7,3	9,7	18,4
Wskaźnik odniesienia - gminy miejsko-wiejskie na terenie Dolnego Śląska	22,1	19,6	22,7

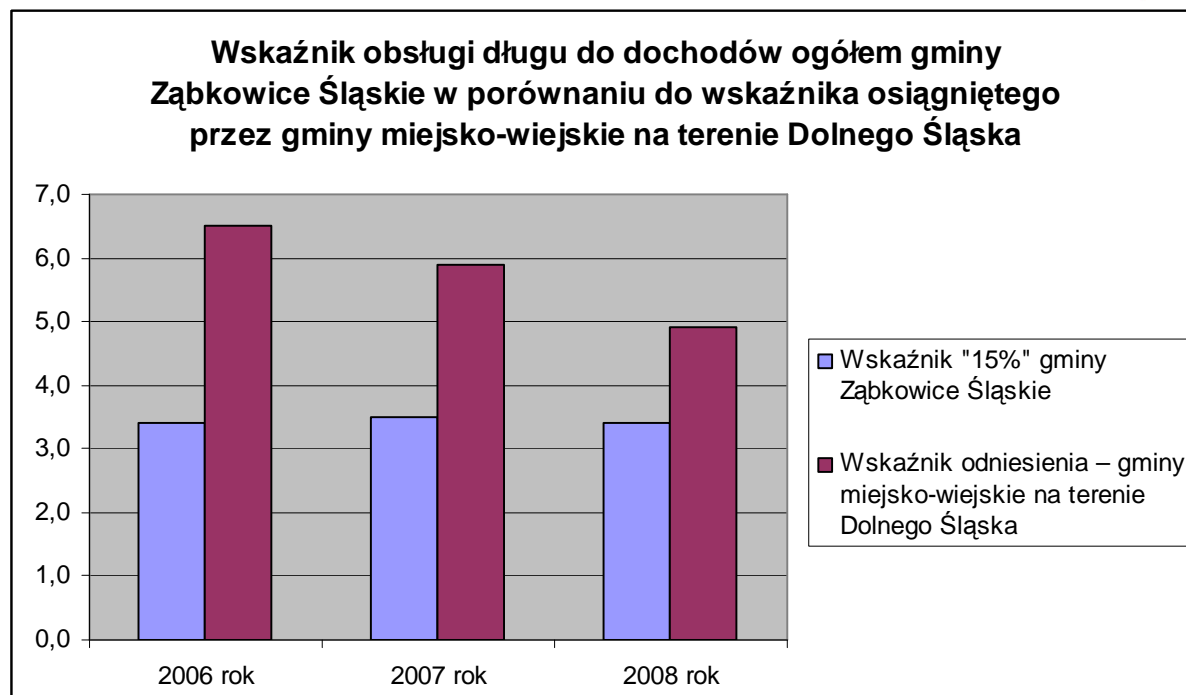
Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów dostarczonych przez Urząd Miejski w Ząbkowicach Śląskich oraz RIO we Wrocławiu

Ocena zadłużenia jednostek samorządu terytorialnego jest najczęściej dokonywana w oparciu o wskaźniki ustalone w przepisach ustawy z dnia 30 czerwca 2005 roku o finansach publicznych. Ustawa ta określa wysokość poziomu zadłużenia i obsługi zadłużenia do dochodów zrealizowanych w jednostkach samorządu terytorialnego. Pierwsze formalne ograniczenie, zawarte w art. 169 ust. 1 przedmiotowej ustawy, wyznacza limit poziomu wydatków na obsługę zadłużenia w wysokości nie większej niż 15% planowanych dochodów na rok budżetowy. Za bezpieczny poziom przyjmuje się wartość wskaźnika nie przekraczającą poziomu 10%. W przypadku Gminy Ząbkowice Śląskie wskaźnik ten kształtował się w latach 2006-2008 na bardzo niskim poziomie i w analizowanym okresie wynosił on odpowiednio 3,4%, 3,5% oraz 3,4%. Bezpieczny poziom tego wskaźnika świadczy o możliwości wygosparowania rezerw, pozwalających na zaciągnięcie zobowiązań niezbędnych do zwiększenia rozwoju gospodarczego podmiotu oraz zabezpieczenie własnego wkładu w celu montażu finansowego środków z Unii Europejskiej.

Tabela 37. Relacja kosztów obsługi zadłużenia do dochodów ogółem za lata 2006-2008 (w zł.)

Wyszczególnienie	Lata		
	2006	2007	2008
1	2	3	4
Dochody ogółem	37 100 834	42 184 347	47 354 160
Obsługa zadłużenia	1 244 008	1 488 688	1 601 944
Wskaźnik	3,4	3,5	3,4
Wskaźnik odniesienia – gminy miejsko-wiejskie na terenie Dolnego Śląska	6,5	5,9	4,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów dostarczonych przez Urząd Miejski w Ząbkowicach Śląskich oraz RIO we Wrocławiu

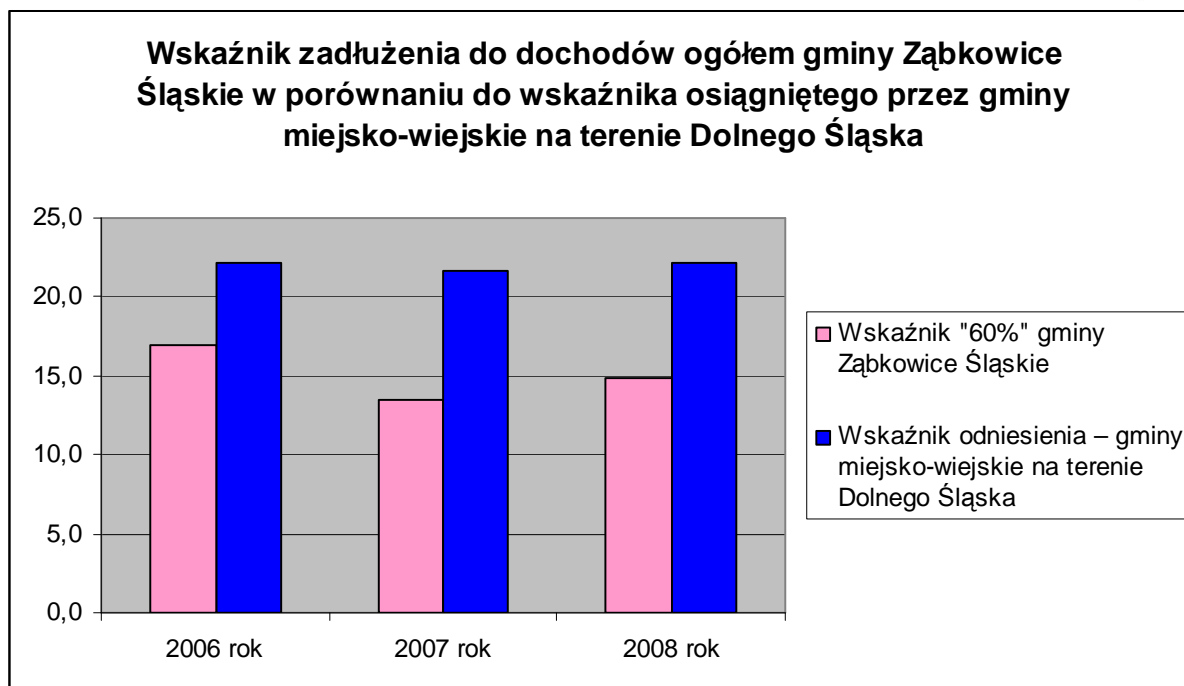


Drugie formalne ograniczenie, zawarte w art. 170 powyższej ustawy, określa maksymalną wartość łącznego zadłużenia na poziomie 60% dochodów jednostki w danym roku budżetowym. W analizowanym okresie zadłużenie badanego podmiotu kształtowało się na bardzo niskim poziomie i wynosiło odpowiednio 16,9%, 13,5% i 14,9% dochodów ogółem. Świadczy to o bezpiecznym stanie zadłużenia badanego podmiotu oraz możliwości wyodrębnienia wolnych środków, które umożliwią rozwinięcie procesu inwestycyjnego w latach następnych. W latach 2006-2008 poziom wskaźnika Gminy Zabkowice Śląskie kształtował się poniżej wskaźnika osiągniętego przez gminy miejsko-wiejskie na terenie Dolnego Śląska.

Tabela 38. Relacja kwoty zadłużenia do dochodów ogółem za lata 2006-2008 (w zł.)

Wyszczególnienie	Lata		
	2006	2007	2008
1	2	3	4
Dochody ogółem	37 100 834	42 184 347	47 354 160
Łączna kwota długu	6 259 763	5 695 785	7 052 785
Wskaźnik	16,9	13,5	14,9
Wskaźnik odniesienia – gminy miejsko-wiejskie na terenie Dolnego Śląska	22,2	21,6	22,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów dostarczonych przez Urząd Miejski w Zabkowicach Śląskich oraz RIO we Wrocławiu



Powyższe ograniczenia formalne należą do najbardziej restrykcyjnych ograniczeń w tym zakresie w krajach Europy. Należy jednak podkreślić, że nie wyrażają one rzeczywistej zdolności kredytowej jednostki. Konieczne jest zatem stosowanie również innych miar kondycji finansowej oraz zdolności kredytowej jednostki takich, które są określane przez instytucje finansowe i miasta w innych krajach. Kluczowym elementem oceny kondycji finansowej i zdolności kredytowej, poza wysokością osiągniętych dochodów, jest poziom wolnych środków.

Wolne środki – to różnica pomiędzy osiągniętymi dochodami ogółem a wydatkami bieżącymi. Wysokość wolnych środków, po pomniejszeniu o koszty obsługi istniejącego zadłużenia, umożliwia ustalenie wysokości wydatków kapitałowych na dany rok tak, by ich realizacja nie spowodowała obniżenia poziomu wskaźnika wolnych środków do obsługi zadłużenia w kolejnych latach.

Zgodnie ze standardami niektórych instytucji finansowych, poziom wolnych środków do obsługi zadłużenia powinien wynosić minimum 1,7. Taki poziom gwarantuje pokrycie zobowiązań z tytułu zadłużenia i dalsze finansowanie zadań na ustalonym poziomie, nawet przy pewnych niekorzystnych zmianach stóp procentowych i kursów walutowych. W latach 2006-2008 wskaźnik ten kształtował się na bezpiecznym poziomie, co świadczy o obecnej stabilnej sytuacji badanego podmiotu, a także pozytywnie o jego płynności finansowej. W analizowanym okresie wskaźnik ten wynosił odpowiednio 2,00; 4,0; oraz 4,52.



Tabela 39. Relacja wolnych środków do kosztów obsługi zadłużenia za lata 2006-2008 (w zł.)

Wyszczególnienie	Lata		
	2006	2007	2008
<i>Dochody ogółem</i>	37 100 834	42 184 347	47 354 160
<i>Wydatki bieżące-odsetki</i>	34 607 337	36 186 398	40 109 784
<i>Wolne środki</i>	2 493 497	5 997 949	7 244 376
<i>Koszty obsługi zadłużenia</i>	1 244 008	1 488 688	1 601 944
<i>Współczynnik wolnych środków do obsługi zadłużenia</i>	2,00	4,03	4,52

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów dostarczonych przez Urząd Miejski w Ząbkowicach Śląskich

Ponadto, zgodnie ze standardami określonymi przez niektóre instytucje finansowe, poziom wolnych środków do wydatków inwestycyjnych powinien wynosić minimum 0,5. Poziom ten gwarantuje terminowe pokrycie kosztów związanych z nakładami inwestycyjnymi. W badanym okresie wskaźnik ten kształtował się na wyższych poziomach od wyżej określonej minimalnej wysokości (szczególnie w roku 2007) i w analizowanym okresie wynosił odpowiednio 0,94; 2,32 oraz 0,97.

Tabela 40. Relacja wolnych środków do wydatków inwestycyjnych za lata 2006-2008 (w zł.)

Wyszczególnienie	Lata		
	2006	2007	2008
<i>Dochody ogółem</i>	37 100 834	42 184 347	47 354 160
<i>Wydatki bieżące-odsetki</i>	34 607 337	36 186 398	40 109 784
<i>Wolne środki</i>	2 493 497	5 997 949	7 244 376
<i>Wydatki inwestycyjne-dotacje celowe na inwestycje</i>	2 663 100	2 588 867	7 432 491
<i>Współczynnik wolnych środków do wydatków inwestycyjnych</i>	0,94	2,32	0,97

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów dostarczonych przez Urząd Miejski w Ząbkowicach Śląskich

1.7.1 Analiza prospektywna sytuacji finansowej Gminy Ząbkowice Śląskie

Do sporządzenia prognozy budżetu Gminy Ząbkowice Śląskie na lata 2010-2020 przyjęto plan dochodów i wydatków wynikający z uchwały budżetowej Gminy Ząbkowice Śląskie na 2009 rok wraz z następującymi założeniami:

1. Wzrost udziałów w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa, dochodów z podatków i opłat lokalnych, dotacji celowych oraz subwencji o planowany wskaźnik wzrostu gospodarczego.



2. Wysokość dochodów z majątku, pozostałych dochodów ustalono w latach 2010-2020 w wysokości odpowiednio 8 000 000 zł oraz 3 000 000 zł, biorąc pod uwagę kształtowanie się tych wielkości w latach poprzednich.
3. Wysokość dochodów pozyskanych na inwestycje z innych źródeł ustalono w latach 2010-2012 na poziomie 50% planowanych inwestycji, a od roku 2013 na poziomie 25% planowanych inwestycji.
4. Wzrost wydatków bieżących bez wydatków na pokrycie obsługi zadłużenia o planowany wskaźnik inflacji wynikający z prognozy makroekonomicznej na lata 2005-2020.
5. Wysokość spłat rat kapitałowych z uwzględnieniem spłat zaciągniętych kredytów przez Gminę Ząbkowice Śląskie, zgodnie z prognozą kwoty długu i spłat na rok 2009-2018 wraz z kwotą spłaty zobowiązań wynikających z przedstawionej projekcji.
6. Wysokość wydatków inwestycyjnych na poziomie uwzględniającym planowany poziomu wolnych środków, z uwzględnieniem kwot zaplanowanych w Limicie wydatków na Wieloletnie Programy Inwestycyjne Gminy Ząbkowice Śląskie w latach 2009 – 2011.



Tabela 41. Prognoza budżetu Gminy Ząbkowice Śląskie na lata 2010-2020 (w zł.)

Wyszczególnienie	Lata					
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Dochody własne, z tego:	31 026 949	56 433 380	53 239 081	45 201 954	44 712 051	46 765 942
- Dochody z podatków i opłat	13 225 300	14 032 043	14 817 838	15 588 365	16 367 784	17 169 805
- Udział w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa	12 398 291	13 154 587	13 891 244	14 613 588	15 344 268	16 096 137
- Dochody z majątku	4 726 974	8 000 000	8 000 000	8 000 000	8 000 000	8 000 000
- Środki pozyskane na inwestycje z innych źródeł (UE)	0	18 246 750	13 530 000	4 000 000	2 000 000	2 500 000
- Pozostałe dochody	676 384	3 000 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000
Dotacje celowe	7 598 398	8 061 900	8 513 367	8 956 062	9 403 865	9 864 654
Subwencje z budżetu państwa	10 404 956	11 039 658	11 657 879	12 264 089	12 877 293	13 508 281
Dochody ogółem	49 030 303	75 534 939	73 410 327	66 422 104	66 993 209	70 138 877
Wydatki bieżące	60 919 879	62 991 155	65 321 828	67 673 413	70 041 983	72 493 452
Koszty obsługi zadłużenia	2 785 441	5 573 724	8 200 574	9 774 059	9 967 215	10 155 004
Splata rat kapitałowych i wykup obligacji	1 242 861	3 599 911	5 421 185	6 548 685	6 882 018	7 382 018
Splata odsetek	616 580	1 047 813	1 853 390	2 299 374	2 159 197	2 110 686
Splata poręczenia	926 000	926 000	926 000	926 000	926 000	662 300
Inwestycje finansowane z:	16 446 000	36 493 500	27 060 000	8 000 000	8 000 000	10 000 000
Środki pozyskane z innych źródeł (UE)	0	18 246 750	13 530 000	4 000 000	2 000 000	2 500 000
Kredyty, pożyczki i emisja obligacji	16 446 000	18 246 750	13 530 000	4 000 000	6 000 000	7 500 000
Planowany dług na koniec roku	19 051 153	33 697 992	41 806 807	39 258 123	38 376 105	38 494 087
Relacja planowanego zadłużenia do dochodów ogółem	38,9	44,6	56,9	59,1	57,3	54,9
Relacja kosztów obsługi zadłużenia do dochodów ogółem	5,7	7,4	11,2	14,7	14,9	14,5
Relacja dochodów własnych do dochodów ogółem	63,3	74,7	72,5	68,1	66,7	66,7
Relacja wydatków inwestycyjnych do dochodów ogółem	33,5	48,3	36,9	12,0	11,9	14,3



Wyszczególnienie	Lata					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Dochody własne, z tego:	48 429 239	50 175 701	52 509 486	54 434 960	56 456 708	59 329 544
- Dochody z podatków i opłat	18 028 295	18 929 710	19 876 195	20 870 005	21 913 505	23 009 181
- Udział w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa	16 900 944	17 745 991	18 633 290	19 564 955	20 543 203	21 570 363
- Dochody z majątku	8 000 000	8 000 000	8 000 000	8 000 000	8 000 000	8 000 000
- Środki pozyskane na inwestycje z innych źródeł (UE)	2 500 000	2 500 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000	3 750 000
- Pozostałe dochody	3 000 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000
Dotacje celowe	10 357 887	10 875 781	11 419 570	11 990 549	12 590 076	13 219 580
Subwencje z budżetu państwa	14 183 695	14 892 879	15 637 523	16 419 400	17 240 370	18 102 388
Dochody ogółem	72 970 821	75 944 362	79 566 580	82 844 909	86 287 154	90 651 512
Wydatki bieżące	74 958 230	77 506 809	80 064 534	82 706 664	85 353 277	88 084 582
Koszty obsługi zadłużenia	10 124 193	7 921 572	8 487 234	9 084 792	9 815 862	8 628 466
Splata rat kapitałowych i wykup obligacji	8 007 018	5 832 283	6 306 221	6 755 621	7 363 250	6 085 833
Splata odsetek	2 117 175	2 089 289	2 181 013	2 329 171	2 452 612	2 542 633
Splata poręczenia	0	0	0	0	0	0
Inwestycje finansowane z:	10 000 000	10 000 000	12 000 000	12 000 000	12 000 000	15 000 000
Środki pozyskane z innych źródeł (UE)	2 500 000	2 500 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000	3 750 000
Kredyty, pożyczki i emisja obligacji	7 500 000	7 500 000	9 000 000	9 000 000	9 000 000	11 250 000
Planowany dług na koniec roku	37 987 069	39 654 786	42 348 565	44 592 944	46 229 694	51 393 860
Relacja planowanego zadłużenia do dochodów ogółem	52,1	52,2	53,2	53,8	53,6	56,7
Relacja kosztów obsługi zadłużenia do dochodów ogółem	13,9	10,4	10,7	11,0	11,4	9,5
Relacja dochodów własnych do dochodów ogółem	66,4	66,1	66,0	65,7	65,4	65,4
Relacja wydatków inwestycyjnych do dochodów ogółem	13,7	13,2	15,1	14,5	13,9	16,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów dostarczonych przez Urząd Miejski w Ząbkowicach Śląskich



Na podstawie wielkości planowanych dochodów i wydatków, zgodnie z uchwałą budżetową Gminy Ząbkowice Śląskie na 2009 rok, została przedstawiona prognoza dochodów i wydatków budżetu na lata 2010-2020. Przedstawia ona stabilną sytuację finansową badanego podmiotu. W omawianym okresie budżet Gminy Ząbkowice Śląskie charakteryzować się będzie wyjątkowo korzystną strukturą wydatków (szczególnie w latach 2009-2011) – znaczna część środków finansowych będzie przeznaczana na wydatki kapitałowe. Nadal będzie utrzymywać się duży udział dochodów własnych oraz dochodów z subwencji ogólnej w dochodach ogółem, co niewątpliwie świadczyć będzie o dużej samodzielności finansowej badanego podmiotu, albowiem są to dochody o których przeznaczeniu może samodzielnie decydować organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego. Należy zaznaczyć, iż pomimo zabezpieczania w budżecie znacznego poziomu środków finansowych na wydatki inwestycyjne zadłużenie badanego podmiotu będzie utrzymywać się na stabilnym poziomie i w omawianym okresie nie przekroczy ustawowych relacji zadłużenia do dochodów ogółem. Analizując wskaźnik kosztów obsługi zadłużenia do dochodów ogółem należy stwierdzić, że będzie się również utrzymywać poniżej limitu ustalonego w ustawie o finansach publicznych.

W związku ze stabilnym poziomem zadłużenia istnieje możliwość zgromadzenia niezbędnych środków finansowych celem zabezpieczenia wkładu finansowego służącego dofinansowaniu realizowanych zadań inwestycyjnych ze środków z Unii Europejskiej i prowadzenia ekspansywnej polityki inwestycyjnej. Umożliwi to przyspieszenie rozwoju gospodarczego badanej Gminy oraz polepszenie jakości życia mieszkańców na jej terenie.



2. ANALIZA PROSPEKTYWNA (SWOT)

Nazwa SWOT jest akronimem angielskich słów Strengths (mocne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse), Threats (zagrożenia). Jest to efektywna metoda identyfikacji kategorii słabych i silnych stron oraz szans i zagrożeń. Przedmiotem analizy może być przedsiębiorstwo, inwestycja lub dowolna organizacja. W tym przypadku analizie poddano Gminę Ząbkowice Śląskie. Głównym celem analizy jest określenie aktualnej i perspektywicznej pozycji Gminy oraz prognoza strategii postępowania. W niniejszym opracowaniu przyjęto zaprezentowany poniżej zakres rodzajowy analizy. W zakresie mocnych i słabych stron:

- Drogi i towarzysząca im infrastruktura,
- Dostępność komunikacyjna,
- Bezpieczeństwo i estetyka,
- Gospodarka odpadami komunalnymi,
- Zasoby mieszkaniowe (w tym komunalne),
- Oświata,
- Służba zdrowia i pomoc społeczna,
- Sport i rekreacja,
- Rynek pracy,
- Społeczeństwo obywatelskie,
- Demografia,
- Aktywność gospodarcza w Gminie,
- Działania władz lokalnych na rzecz wspierania aktywności gospodarczej,
- Potencjał turystyczny.

Przy analizie szans i zagrożeń przyjęto następujący zakres rodzajowy:

- Czynniki naturalne,
- Czynniki technologiczne,
- Czynniki ekonomiczne,
- Czynniki polityczno – prawne,
- Czynniki społeczno – demograficzno – kulturowe,
- Czynniki w sektorze turystycznym i gospodarce,
- Czynniki w sferze społecznej.



Zakres rodzajowy wskazanych czynników, mających wpływ na funkcjonowanie Gminy jest stosunkowo szeroki. Z jednej strony są to czynniki zewnętrzne i wewnętrzne, a z drugiej pozytywne i negatywne. Jednak ich trafna identyfikacja stanowi podstawę analizy SWOT. Przeprowadzając analizę dokonano diagnozy - określono silne i słabe strony przedmiotowego obszaru oraz prognozy – opisując szanse i zagrożenia.

Mocne strony czyli atuty (czynniki wewnętrzne pozytywne) Gminy należy rozumieć jako jego walory, które w sposób pozytywny wyróżniają go w otoczeniu i w konfrontacji z konkurencją. Słabe strony (czynniki wewnętrzne negatywne) to konsekwencja ograniczeń zasobów i niedostatecznych kwalifikacji. Każda jednostka samorządu terytorialnego posiada takie aspekty funkcjonowania, które ograniczają jej sprawność, ale szybkie i obiektywne rozpoznanie oraz zdefiniowanie może łatwo ograniczyć ich negatywny wpływ.

Szanse (czynniki zewnętrzne pozytywne) to zjawiska i tendencje występujące w otoczeniu, które odpowiednio wykorzystane staną się impulsem do rozwoju oraz osłabiają zagrożenia. Zagrożenia (elementy zewnętrzne negatywne) – to wszystkie czynniki zewnętrzne, które postrzegamy jako bariery rozwoju organizacji, utrudnienia, dodatkowe koszty działania. O ile możliwość kreowania mocnych stron i niwelowania jest w zasięgu naszych możliwości – możemy podejmować określone decyzje, o tyle zarówno na szanse jak i zagrożenia nie mamy wpływu. Występują one w otoczeniu, a na natężenie mają wpływ inne podmioty. Możemy je jednak wykorzystywać i dostosowywać się.

W efekcie przeprowadzonych prac analitycznych otrzymano cztery listy: silnych stron Gminy Ząbkowice Śląskie (takich, które należy wzmacniać), słabych stron (takich, które trzeba niwelować), szans (tych, które należy wykorzystywać), oraz zagrożeń (tych, których należy unikać). Kolejnym krokiem jest sporządzenie syntezy, która wytycza strategiczne cele. Konieczne jest podkreślenie w tym momencie, że autorami analizy słabych i mocnych stron Gminy są głównie liderzy lokalni uczestniczący w warsztatach otwartych, które poświęcone były m.in. temu zagadnieniu, zespół konsultantów jedynie uzupełnił analizę o elementy, które ewidentnie uwytatnione zostały w wyniku prac diagnostycznych. Wyniki prac prezentują poniższe tabele.



Mocne i słabe strony Gminy Ząbkowice Śląskie

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	
DROGI I TOWARZYSZĄCA IM INFRASTRUKTURA	
<ul style="list-style-type: none"> – wystarczająca sieć dróg – wprowadzenie oświetlenia energooszczędnego 	<ul style="list-style-type: none"> – brak inwentaryzacji ilościowej i jakościowej dróg gminnych – hałas i drgania wzdłuż drogi nr 382 – intensywny ruch kołowy odbywający się na terenie miasta – brak chodników i ich zły stan – liczne nieoświetlone miejsca na terenie Gminy – brak parkingów w mieście – brak parkingów dla TIRów – brak obwodnicy miasta – zły stan techniczny dróg wiejskich
DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA	
<ul style="list-style-type: none"> – dobra dostępność Gminy komunikacją autobusową; – dobra dostępność samochodowa (przebiegająca droga krajowa oraz drogi wojewódzkie); 	<ul style="list-style-type: none"> – słaba dostępność kolejowa – słabe zagospodarowanie komunikacyjne wewnątrz Gminy – brak wystarczającej liczby połączeń komunikacyjnych, w szczególności uwzględniających potrzeby mieszkańców w dni świąteczne; – niewystarczająca sieć parkingów; – zły stan techniczny dróg;
BEZPIECZEŃSTWO I ESTETYKA GMINY	
<ul style="list-style-type: none"> – dobra praca służb działających w dziedzinie bezpieczeństwa, szczególnie straży pożarnej; – Komenda Powiatowa Policji i Straż Miejska – wysoka wykrywalność przestępstw – Państwowa Straż Pożarna w Ząbkowicach Śląskich i 4 jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej 	<ul style="list-style-type: none"> – liczne wypadki drogowe na trasach o intensywnym ruchu samochodowym; – zaniedbane pobocza dróg; – bezpieczeństwo na drodze krajowej nr 8 (głównie brak chodników dla pieszych); – miasto i niektóre obszary wiejskie zaniedbane pod względem estetycznym – brudne i nieuporządkowane przestrzenie publiczne; – zły stan elewacji budynków znajdujących się w centrum miasta; – zaniedbane tereny zielone; – brak atrakcyjnych miejsc rekreacyjno – wypoczynkowych na terenie Gminy; – niedostosowana do potrzeb mieszkańców polityka utrzymania czystości i porządku w



	Gminie;
GOSPODARKA ODPADAMI KOMUNALNYMI	
<ul style="list-style-type: none"> – występowanie dwóch, konkurencyjnych podmiotów odbierających odpady komunalne od mieszkańców; – rozpoczęcie selektywnej zbiórki odpadów; – zmodernizowana oczyszczalnia ścieków; – rezerwa mocy przerobowych gminnej oczyszczalni ścieków; 	<ul style="list-style-type: none"> – Brak własnego wysypiska śmieci – Niezrekultywowane nieczynne wysypisko odpadów w Braszowicach; – Słaba skuteczność selektywnej zbiórki odpadów; – Niska świadomość ekologiczna mieszkańców; – Brak polityki prowadzącej do wykorzystania odpadów komunalnych z terenu Gminy; – Brak sieci kanalizacyjnej na terenach wiejskich; – Niski odsetek rozdzielnej sieci kanalizacyjnej na terenie miasta; – Przystarzała sieć kanalizacyjna na terenie miasta.
ZASOBY MIESZKANIOWE (W TYM KOMUNALNE)	
<ul style="list-style-type: none"> – występowanie TBS; – istnienie zasobów ziemi przeznaczonej pod budownictwo mieszkaniowe na terenie miasta; 	<ul style="list-style-type: none"> – brak lokali socjalnych; – bardzo długa lista oczekujących na lokal socjalny; – brak realizacji inwestycji gminnych w zakresie tworzenia socjalnych lokali mieszkalnych;
SFERA SPOŁECZNA	
OŚWIATA	
<ul style="list-style-type: none"> – adekwatna do potrzeb liczba szkół – odpowiednia liczba profesjonalnie przygotowanych do zawodu nauczycieli – różnorodna oferta edukacyjna szkół na terenie Gminy 	<ul style="list-style-type: none"> – brak sal gimnastycznych przy 3 szkołach podstawowych – brak boisk przy szkołach – brak szkolnych i przedszkolnych placów zabaw, niedostatecznie wyposażone place zabaw przy szkołach i przedszkolach – zła jakość techniczna budynków infrastruktury oświaty – niedostatecznie zagospodarowane przestrzenie publiczne otaczające budynki infrastruktury oświaty – niedostateczna ilość miejsc w przedszkolach – brak żłobka – niedostateczne wyposażenie placówek oświatowych w sprzęt i pomoce dydaktyczne
SŁUŻBA ZDROWIA I POMOC SPOŁECZNA	
<ul style="list-style-type: none"> – dobrej jakości infrastruktura służby zdrowia zarówno w zakresie leczenia zamkniętego, 	<ul style="list-style-type: none"> – jakość udzielanych usług medycznych często nie jest wystarczająca z punktu



<ul style="list-style-type: none"> – jak i opieki ambulatoryjnej – ofertę służby zdrowia finansowanej w ramach NFZ uzupełnia oferta prywatna – zapewnienie opieki medycznej uczniom w szkołach – dom pomocy społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> – widzenia pacjentów – brak oddziału opieki paliatywnej w mieście – mała liczba ofert aktywizacyjnych i wspierających dla osób starszych – zbyt małe wykorzystywanie wolontariuszy w pomocy społecznej
KULTURA	
<ul style="list-style-type: none"> – prężna działalność gminnych instytucji kultury – Ząbkowickiego Ośrodka Kultury i Biblioteki Publicznej Miasta i Gminy – imprezy masowe zarówno w mieście, jak i na obszarach wiejskich – aktywność lokalnych twórców sztuki i teatrów amatorskich – duża liczba kół i sekcji zainteresowań dla dzieci i młodzieży 	<ul style="list-style-type: none"> – zły stan techniczny i brak wyposażenia wielu świetlic wiejskich uniemożliwiający prowadzenie aktywności kulturalnej – zły stan techniczny budynku ZOK – budynek ZOK nieprzystosowany do pełnienia funkcji ośrodka kultury – brak profesjonalnej czytelni prasy i kawiarenki internetowej przy Bibliotece Publicznej – brak profesjonalnie przygotowanego miejsca do organizacji plenerowych imprez masowych
SPORT I REKREACJA	
<ul style="list-style-type: none"> – infrastruktura sportowa w postaci hali sportowej, sal gimnastycznych w szkołach oraz kompleks boisk sportowych Orlik 2012 – aktywność gminnej instytucji odpowiedzialnej za sport i rekreację – Ośrodka Sportu i Rekreacji – aktywność klubów i towarzystw sportowych działających zarówno w mieście, jak i na obszarach wiejskich 	<ul style="list-style-type: none"> – brak boisk sportowych na osiedlach i na terenach wiejskich – brak placów zabaw dla dzieci – brak basenu krytego
RYNEK PRACY	
<ul style="list-style-type: none"> – aktywność władz lokalnych na rzecz zapewnienia bezrobotnym miejsc pracy 	<ul style="list-style-type: none"> – wysoka stopa bezrobocia – wzrost bezrobocia wśród osób z wykształceniem średnim i wyższym – brak rozwijających się przedsiębiorstw zapewniających nowe miejsca pracy – brak dużych pracodawców, zapewniających dużą liczbę miejsc pracy
SPOŁECZEŃSTWO OBYWATELSKIE	
<ul style="list-style-type: none"> – aktywność rad osiedlowych, sołtysów i rad sołeckich – Lokalna Grupa Działania na obszarze wiejskim – duża aktywność organizacji pozarządowych, szczególnie organizacji sportowych – aktywność na obszarach wiejskich kół gospodyń wiejskich, ludowych zespołów sportowych i ochotniczych straży pożarnych 	<ul style="list-style-type: none"> – mała aktywność społeczeństwa obywatelskiego w mieście – występują duże różnice w aktywności mieszkańców pomiędzy miejscowościami – brak współpracy mieszkańców, brak wspólnych inicjatyw, działania o charakterze negatywnym – brak poczucia wpływu na sprawy lokalne, co przekłada się na brak zaangażowania w aktywność lokalną – brak podmiotów aktywizujących



	<p>mieszkańców</p> <ul style="list-style-type: none"> – brak wsparcia aktywności organizacji pozarządowych i mieszkańców przez Urząd Miejski
DEMOGRAFIA	
<ul style="list-style-type: none"> – wzrost liczby zawieranych małżeństw i urodzeń – spadek liczby ludności na poziomie średniej krajowej 	<ul style="list-style-type: none"> – migracja młodych ludzi w celach edukacyjnych i zarobkowych, rzadko zakończona powrotem do Ząbkowic Śląskich – ujemny przyrost naturalny
SFERA GOSPODARCZA	
AKTYWNOŚĆ GOSPODARCZA	
<ul style="list-style-type: none"> – znaczna aktywność gospodarcza mieszkańców miasta; – występowanie na terenie Gminy podstrefy Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej; – istnienie dwóch nieformalnych (lokalnych) stref aktywności gospodarczej; – nowy inwestor w strefie; – występowanie tzw. „Punktu Szansy” w Urzędzie Miejskim ułatwiającego starania dotyczące podjęcia działalności gospodarczej oraz poszukiwanie zewnętrznego wsparcia dla przedsiębiorców; – potencjał do rozwoju branży kamieniarskiej; – dobre i bardzo dobre gleby; – znaczny odsetek dużych gospodarstw rolnych; 	<ul style="list-style-type: none"> – niewielka liczba przedsiębiorstw na obszarach wiejskich; – słabo aktywna strefa ekonomiczna; – brak rozwoju przedsiębiorczości turystycznej; – brak dużych przedsiębiorców; – niewielki udział kapitału zagranicznego; – niski odsetek podmiotów gospodarczych zaliczanych do sektora produkcyjnego;
DZIAŁANIA WŁADZ LOKALNYCH NA RZECZ WSPIERANIA AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ	
<ul style="list-style-type: none"> – aktywność władz w zagospodarowaniu i utrzymaniu w jak najlepszym stanie infrastruktury drogowej w obrębie 2 nieformalnych stref aktywności gospodarczej – stworzenie oferty inwestycyjnej (tereny inwestycyjne) 	<ul style="list-style-type: none"> – brak uzbrojenia i zagospodarowania potencjalnych terenów inwestycyjnych; – brak systemu promocji gospodarczej; – brak organizacji wspomagających lokalną i regionalną przedsiębiorczość;
POTENCJAŁ TURYSTYCZNY	
<ul style="list-style-type: none"> – liczne atrakcje historyczne i architektoniczne, jak np. Krzywa Wieża, Izba Pamiątek, Laboratorium doktora Frankenstein, zabytkowe kościoły, ruiny zamku, zabytkowe centrum miasta; – istnienie dużej, medialnej imprezy – Weekend z Frankensteinem – opartej na lokalnych legendach i tradycjach; – Położenie Gminy w malowniczym i 	<ul style="list-style-type: none"> – brak odpowiedniej liczby i klasy hoteli; – niewielka liczba gospodarstw agroturystycznych; – brak zaplecza gastronomicznego o wysokim i średnim standardzie; – słaba informacja turystyczna; – słaba promocja turystyczna; – niewystarczająca oferta sportowo – rekreacyjna (z punktu widzenia tworzenia



<p>urozmaiconym krajobrazie Przedgórze Sudeckiego;</p> <ul style="list-style-type: none"> – kompleksy zielone (parki); – rezerwat przyrody w Stolcu i proponowany obszar SOO „Natura 2000” tzw. „Skałki Stoleckie” – uczestnictwo Gminy w generowaniu ponadlokalnych produktów turystycznych; – występowanie stosunkowo dużej liczby lokali gastronomicznych o niskim standardzie; 	<p>produktów turystycznych);</p> <ul style="list-style-type: none"> – niektóre kościoły i ruiny zamku w dość zaawansowanym stadium dewastacji – baszta gołębia – zabytek wpisany do rejestru, jest w rękach prywatnych i niszczeje – brak oznakowanych i atrakcyjnych szlaków turystycznych (rowerowych, pieszych i konnych); – brak atrakcji/produktów pozwalających uprawiać turystykę aktywną; – niskie zalesienie Gminy (7%); – brak wykwalifikowanych przewodników; – niewykorzystany potencjał legendy Frankensteina; – słaba atrakcyjność wypoczynkowa Gminy; – brak wizerunku Gminy turystycznej; – brak typowych inwestycji pro turystycznych w Gminie;
--	--

Szanse i zagrożenia rozwoju Gminy Ząbkowice Śląskie.

SZANSE	ZAGROŻENIA
CZYNNIKI NATURALNE	
<ul style="list-style-type: none"> – Wzrost świadomości ekologicznej Polaków. – Coraz lepsze wykorzystanie funduszy unijnych do realizacji działań prośrodowiskowych. – Normy UE dla Polski dotyczące emisji zanieczyszczeń. – Niskie zanieczyszczenie środowiska naturalnego w ościennych powiatach. 	<ul style="list-style-type: none"> – Katastrofy wynikające ze zmian klimatycznych. – Znaczący ruch kołowy i wynikające z tego zanieczyszczenie środowiska spowodowane bliskością aglomeracji wrocławskiej.
CZYNNIKI TECHNOLOGICZNE	
<ul style="list-style-type: none"> – Rozwój techniki i technologii powodujący zmniejszenie odległości przede wszystkim pod względem informacyjnym i transportowym, a także pozwalający na usprawnienie obsługi klientów. – Rozwój Internetu i postępu technicznego. – Rozwój nowych technologii (gospodarki innowacyjnej). 	<ul style="list-style-type: none"> – Niewystarczająca aktywność Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej w promowaniu oferty inwestycyjnej będącej w jej zasobach (w tym części ząbkowickiej).
CZYNNIKI EKONOMICZNE	
<ul style="list-style-type: none"> – Dostępność różnych źródeł finansowania, w tym fundusze strukturalne UE. – Rosnące zainteresowanie Polaków wypoczynkiem w kraju (szczególnie podróże krótkoterminowe); 	<ul style="list-style-type: none"> – Niekorzystna sytuacja makroekonomiczna na świecie i w Europie, głównie z powodu kryzysu w systemie finansowym. – Symptomy stagnacji i recesji gospodarczej na rynkach światowych.



<ul style="list-style-type: none"> – Członkostwo w Unii Europejskiej – rozwój współpracy między regionami, przedsiębiorstwami, przepływ know-how, wzrost obrotów handlowych, podnoszenie jakości i wzbogacanie oferty handlowej. – Wzrastające wśród inwestorów zainteresowanie rozwojem infrastruktury hotelarskiej, gastronomicznej, rekreacyjnej. – Programy wspierające rozwój gospodarstw agroturystycznych (np. dla młodych rolników). – Perspektywa wprowadzenia w Polsce waluty euro i ułatwienia w płatnościach. 	<ul style="list-style-type: none"> – Proces globalizacji (nasilenie i wzrost zasięgu konkurencji, możliwość szerokiego wyboru ofert bez względu na miejsce ich lokalizacji). – Perspektywa wprowadzenia w Polsce waluty euro i prognozowany w związku z tym wzrost cen.
CZYNNIKI POLITYCZNO - PRAWNE	
<ul style="list-style-type: none"> – Niestabilna sytuacja polityczna w wielu regionach świata poza Europą (w świetle turystyki przyjazdowej). – Zniknięcie granic między państwami układu z Schengen (łatwiejsze przekraczanie granic). – Prorozwojowa polityka turystyczna władz Dolnego Śląska (duże środki z RPO na priorytet: kultura i turystyka). 	<ul style="list-style-type: none"> – Ograniczanie zakresu polityki socjalnej. – Brak odpowiedniej polityki fiskalnej państwa. – Niski stopień współpracy między ugrupowaniami politycznymi. – Postępująca integracja europejska, np. szerszy dostęp do europejskiego rynku pracy (odpływ potencjalnych pracowników).
CZYNNIKI SPOŁECZNO – DEMOGRAFICZNO - KULTUROWE	
<ul style="list-style-type: none"> – Nastawienie turystów na poznawanie nowych, dotąd nie spenetrowanych miejsc. – Wzrastające zainteresowanie elementami sztuki, kultury i historii. – Wzrost średniego poziomu wykształcenia społeczeństw (w turystyce uczestniczą osoby głównie ze średnim i wyższym wykształceniem). – Poprawa wizerunku Polski w wyniku migracji ekonomicznych Polaków. 	<ul style="list-style-type: none"> – Spadek liczby ludności w wieku produkcyjnym (o relatywnie największych dochodach). – Odpływ wykształconych ludzi. – Ujemne saldo migracji Polski.
CZYNNIKI W SEKTORZE TURYSTYCZNYM I GOSPODARCE	
<ul style="list-style-type: none"> – Duże tempo wzrostu zagranicznych inwestycji hotelarskich (szczególnie do roku 2012). – Korzystne opinie turystów zagranicznych o poprawiającym się poziomie jakości usług turystycznych w Polsce. – Bliskość chłonnego na produkty turystyczne rynku niemieckiego i dużych miast europejskich. – Duży wewnętrzny potencjał rozwojowy sektora turystycznego w Polsce. – Nowe możliwości rozwoju sektora turystycznego w Polsce np. z uwagi na EURO 2012. 	<ul style="list-style-type: none"> – Wzrastająca konkurencja ze strony innych Gmin (szczególnie Sudetów i \kotliny Kłodzkiej). – Słaby, a nawet niekorzystny wizerunek turystyczny Polski na rynkach zagranicznych. – Wzrost wymagań co do jakości usług turystycznych powodujący konieczność wprowadzania zmian w systemach zapewniania jakości np. systemu HACCP, ISO, innych certyfikatów potwierdzających wysoką jakość usług. – Nadal niekorzystna struktura motywów podróży do Polski i w turystyce krajowej (duży odsetek odwiedzin krewnych i



<ul style="list-style-type: none"> – Wzrost odsetka uczestników turystyki wypoczynkowo-rekreacyjnej w rejonach o walorach krajobrazowych i przyrodniczych. – Rozwój podmiotów gospodarczych oferujących nowoczesne formy rekreacji i wypoczynku np. quady, paintball, szkoły przetrwania, tory przeszkód dla samochodów, motocykli, rowerów górskich, sztuczna ściana wspinaczkowa; – Rosnąca atrakcyjność turystyczna Polski. – Moda na turystykę wiejską. 	<ul style="list-style-type: none"> znajomych, szczególnie w turystyce krajowej). – Konkurencja krajów ościennych w pozyskiwaniu inwestorów oraz krajów azjatyckich. – Ograniczenie wsparcia przez instytucje zewnętrzne (w tym UE) związanego z kryzysem gospodarczym). – Większa aktywność gmin ościennych w pozyskiwaniu inwestorów oraz lepsza oferta inwestycyjna; – Wysoka skuteczność sąsiednich gmin w pozyskiwaniu zewnętrznych środków finansowych.
CZYNNIKI W SFERZE SPOŁECZNEJ	
<ul style="list-style-type: none"> – możliwość wykorzystywania funduszy UE na cele infrastrukturalne oraz projekty aktywizujące mieszkańców – wzrost zainteresowania turystyką, a wraz z tym ofertą turystyczną i kulturalną Ząbkowic Śląskich – odbudowa zaangażowania społecznego na fali popularyzacji inicjatyw społeczeństwa obywatelskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – emigracja mieszkańców, szczególnie młodych, do bardziej rozwojowych ośrodków miejskich w regionie i poza nim – niż demograficzny i spadek liczby ludności, starzenie się społeczeństwa – spadek liczby urodzeń związany z brakiem instytucjonalnego wsparcia rodziny – wysokie bezrobocie w powiecie ząbkowickim i okolicznych powiatach ograniczające szanse na uzyskanie zatrudnienia mieszkańcom Gminy Ząbkowice Śląskie – konkurencja ze strony okolicznych powiatów z zakresie oferty kulturalnej – korzystanie z oferty kulturalnej, w szczególności kinowej i teatralnej we Wrocławiu – konkurencja usług sportowych (np. baseny kryte) i rekreacyjnych ze strony okolicznych powiatów – ogólnopolska tendencja zmniejszania wydatków na walkę z bezrobociem, zdrowie, oświatę, kulturę czy sport – konieczność przystosowania systemu oświaty do nowych wyzwań (np. przyjęcia do szkół 6-latków, zmian programów nauczania) – postępujące wykluczenie społeczne ubogich, bezrobotnych, osób starszych i niepełnosprawnych związane z brakiem funduszy na wsparcie i walkę z ekskluzją społeczną – brak zainteresowania młodych ludzi uczestniczeniem w inicjatywach na rzecz pielęgnowania tradycji i dziedzictwa kulturowego



3. KONSTRUKCJA STRATEGII ROZWOJU

Założenia strategiczne niniejszej *Strategii...* opierają się na misji Gminy Ząbkowice Śląskie. Misja – wypracowana podczas warsztatów strategicznych – przez liderów lokalnych stanowiła punkt wyjścia do wytyczenia celów strategicznych, których sformułowano trzy. W dalszej kolejności cele strategiczne zostały rozpisane na cele operacyjne – bardziej szczegółowe i posiadające krótszy horyzont czasowy. W sumie wytyczono dziewięć celów operacyjnych. Kolejnym, bardziej szczegółowym i wymiernym elementem opisywanej struktury są zadania, których realizacji powinny się podjąć różnego rodzaju podmioty (o których mowa w opisie). Zadania te zostały wygenerowane na podstawie „Fiszek projektowych”, o których mowa była we wstępie do niniejszego opracowania oraz zaproponowane przez grono konsultantów i poddane dyskusji podczas prowadzonych spotkań warsztatowych.

Dalsza konstrukcja części strategicznej *Strategii...* zawiera opis poszczególnych zadań w przybliżonym porządku: uzasadnienie zadania, działania/projekty do realizacji, podmioty odpowiedzialne za realizację.

Ostatnia część opracowania prezentuje zagadnienia dotyczące monitoringu strategii. Integralny załącznik do niniejszego opracowania stanowi zbiorcze zestawienie zadań, które zostały sformułowane w postaci fiszek. Jest to lista propozycji zadań/inwestycji zawierająca tytuł zadania oraz wskazanie podmiotu/osoby, które je zaproponowały.



3.1 Misja

Prace diagnostyczne nad *Strategią...*, przeprowadzona analiza SWOT, oraz spotkania z liderami lokalnymi pozwoliły sformułować następującą misję Gminy (jej władz oraz mieszkańców):

**WŁADZE I MIESZKAŃCY GMINY ZĄBKOWICE ŚLĄSKIE,
LEŻĄCEJ U WRÓT SUDETÓW, PRZY SZLAKU ŁĄCZĄCYM
PÓŁNOC I POŁUDNIE EUROPY, STAWIAJĄ PRZED SOBĄ
MISJĘ AKTYWNEGO, WSZECHSTRONNEGO I
ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU,**

opartego na:

- **Wielofunkcyjnym postępie gospodarczym.**
- **Zachowaniu i popularyzowaniu dziedzictwa kulturowego i tradycji.**
- **Zaspokajaniu potrzeb społecznych na możliwie najwyższym poziomie.**
- **Dążeniu do wysokiej estetyki obszarów miejskich i wiejskich.**

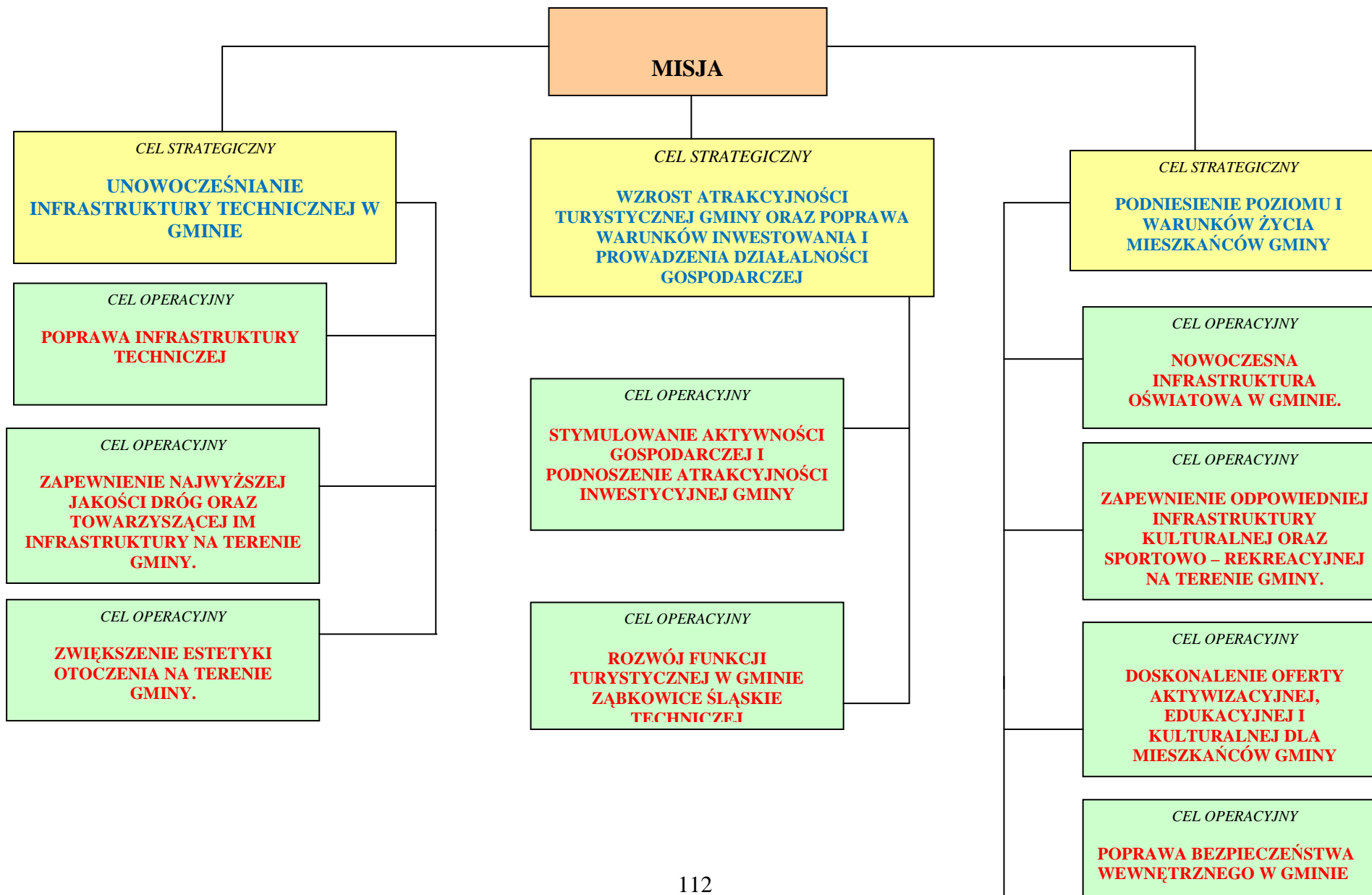
3.2 Cele strategiczne

W wyniku ww. prac powstał katalog celów strategicznych, który oscyluje wokół trzech podstawowych obszarów funkcjonowania społeczności lokalnych – sfery społecznej, gospodarczej i tzw. infratechnicznej. Celom strategicznym nadano następujące brzmienie:

- **Cel strategiczny nr I: Unowocześnianie infrastruktury technicznej w Gminie.**
- **Cel strategiczny nr II: Podniesienie poziomu i warunków życia mieszkańców Gminy.**
- **Cel strategiczny nr III: Wzrost atrakcyjności turystycznej Gminy oraz poprawa warunków inwestowania i prowadzenia działalności gospodarczej.**



Cele strategiczne rozpisane zostały na poziom operacyjny w postaci celów operacyjnych. Te ostatnie zaś zawierają w sobie zadania jakich realizacja jest konieczna. Struktura celów strategicznych i operacyjnych wygląda w sposób następujący:





CEL STRATEGICZNY Nr I UNOWOCZEŚNIANIE INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ W GMINIE

Cel Operacyjny Nr 1 Uporządkowanie gospodarki odpadami

ZADANIA:

Rozwój sieci kanalizacyjnej na terenach wiejskich oraz w mieście.

Gmina Ząbkowice Śląskie charakteryzuje się niewystarczającą ilością i jakością sieci kanalizacyjnej. Braki ilościowe szczególnie dotkliwie odczuwane są na obszarach wiejskich, gdzie zbiorcza sieć kanalizacyjna w zasadzie nie występuje. Sieć istniejąca na obszarze miasta jest natomiast w większości przestarzała (ponadto w większości jest to sieć ogólnospławna). Uzupełnianie sieci kanalizacyjnej na tych obszarach wiejskich, gdzie jest to uzasadnione ekonomicznie i logistycznie (niewielka odległość do miasta), szczególnie ze względu na niewykorzystane możliwości przerobowe istniejącej w Ząbkowicach oczyszczalni ścieków, jawi się jako jedno z pilniejszych zadań infrastrukturalnych. Najbardziej pilne działania, które należy podjąć w opisywanym zakresie dotyczą:

Budowy kanalizacji sanitarnej wraz z przyłączami w miejscowości Tarnów.

Budowy kanalizacji w Olbrachcicach Wielkich.

Modernizacji sieci kanalizacyjnej w Ząbkowicach Śląskich (realizacja tego działania powinna odbywać się sukcesywnie – przy remontach/modernizacjach dróg na terenie miasta należy brać pod uwagę również modernizację sieci kanalizacyjnej).

Podmiotem odpowiedzialnym za realizację tego zadania – od strony organizacyjnej powinien być Wydział Rozwoju Lokalnego Urzędu Miejskiego i/lub Wydział właściwy ds. infrastruktury komunalnej.

Rekultywacja wysypiska odpadów komunalnych w Braszowicach.

W miejscowości Braszowice znajduje się nieczynne składowisko, na które odprowadzano odpady komunalne do roku 2006. Zostało ono zlokalizowane w wyrobisku



kopalnianym po wydobywym magnezycie. Eksploatowane było od lat 70. Obiekt ten od początku nie spełniał wymagań z zakresu ochrony środowiska – brak uszczelnienia dna i skarp wyrobiska, drenażu odcieków, odgazowania, brodzika. Nie prowadzono również odzysku dowożonych odpadów. W związku z dotychczasowym brakiem działań rekultywacyjnych i przy jednoczesnym negatywnym wpływie na środowisko wskazanego obiektu konieczne jest jak najpilniejsze podjęcie działań zmierzających do neutralizacji jego oddziaływania.

Jak przewiduje *Plan Gospodarki Odpadami Gminy Ząbkowice Śląskie*, zakres prac rekultywacyjnych obejmować powinien obszar 1,75 ha. Całość robót odbywała się będzie w dwóch etapach: 1) rekultywacja techniczna polegająca na zabezpieczeniu (ukształtowanie składowiska, ukształtowanie drogi dojazdowej, ukształtowanie bryły składowiska, wykonanie warstwy odgazowującej, uszczelnienie składowiska, itp.) oraz rekultywacja biologiczna polegająca na wprowadzeniu roślinności odtwarzającej warunki biologiczne i hamującej erozję oraz zabudowę biologiczną powierzchni i skarp składowiska.

Organizacyjnie za realizację zadania odpowiedzialny powinna być komórka Urzędu Miasta zajmująca się ochroną środowiska i/lub komórka odpowiedzialna za sprawy infrastrukturalne.

Utworzenie Centrum Zarządzania Odpadami Komunalnymi.

Zmniejszanie ilości i objętości odpadów komunalnych to jeden z obowiązków spoczywających na Gminach (w świetle ustawy o gospodarce odpadami), choć nie można z tego procesu wyłączyć bezpośrednich wytwórców (tej kwestii dotyczyło jednak będzie inne zadanie). Gmina Ząbkowice Śląskie mimo, iż nie prowadzi na swoim terenie składowiska odpadów komunalnych, a odbiór śmieci prowadzony jest przez dwa podmioty (a więc przy zachowaniu wolności wyboru odbiorcy oraz warunków konkurencji) potrzebuje działań, które racjonalizowałyby gospodarowanie odpadami komunalnymi w większym stopniu.

Proponuje się utworzenie w gminie podmiotu, który prowadziłby gospodarkę odpadami w sposób kompleksowy. Nie jest konieczne powoływanie nowej instytucji, gdyż zadania z tego zakresu może prowadzić spółka gminna (np. ZGK lub spółka „Delfin”) czy też Urząd Gminy. Istotne jest stworzenie zaplecza technicznego do przeprowadzania segregacji i oczyszczania pozyskanych odpadów, ich dalszego sortowania, zmniejszania objętości,



ewentualnej wstępnej obróbki, co przygotowywałyby je do dalszego przetwarzania (recyklingu) przez podmioty wyspecjalizowane (w tym także do sprzedaży). W celu organizacji takiego przedsięwzięcia konieczne jest wskazanie stosownego miejsca, gdzie można będzie usytuować odpowiednie urządzenia, opracowanie stosownej dokumentacji, zakup urządzeń, uruchomienie działalności.

Podmiotami odpowiedzialnymi za realizację zadania będą komórki Urzędu Miasta właściwe do spraw infrastruktury technicznej i/lub ochrony środowiska w zakresie organizacyjnym. Wdrożeniem zadania oraz prowadzeniem przedmiotowej działalności może zająć się wybrana jednostka organizacyjna Gminy.

Zwiększenie efektywności selektywnej zbiórki odpadów.

Prowadzona na terenie Gminy Ząbkowice Śląskie selektywna zbiórka prowadzona jest w ograniczonym zakresie oraz w sposób niewystarczający (także w odczuciu mieszkańców Gminy). Działania związane z wprowadzeniem selektywnej zbiórki odpadów komunalnych podejmowane były kilkakrotnie w przeszłości. Jednak, jak oceniono to w *Programie Gospodarki Odpadami...*, nie przyniosły oczekiwanych efektów. Obecnie na terenie Gminy zlokalizowane są pojemniki na szkło i plastik. Ich ilość, szczególnie na obszarach wiejskich, nie jest wystarczająca. Podjęcie działań zwiększających efektywność selektywnej zbiórki odpadów ma duże znaczenie zarówno ze względu na ochronę środowiska jak też z ekonomicznego punktu widzenia (tak Gminy, jak i poszczególnych mieszkańców). Najistotniejszymi działaniami jakie należy podjąć w celu realizacji niniejszego zadania będą:

Zwiększenie liczby pojemników na odpady segregowane przez mieszkańców.

Zwiększenie zakresu prowadzonej selektywnej zbiórki poprzez uzupełnienie istniejącej infrastruktury o pojemniki na papier i odpady metalowe.

Wprowadzenie systemu kolorowych worków na terenach wiejskich.

Wprowadzenie systemu zróżnicowanych opłat za poddane segregacji odpady. Systemu, który „nagradzały” mieszkańców prowadzących segregację.

Wprowadzenie systemu regularnej zbiórki odpadów wielkogabarytowych (np. sprzętu AGD czy mebli) w postaci tzw. wystawek organizowanych regularnie w zależności od potrzeb w tym zakresie.

Organizacja punktu skupu surowców wtórnych. Przedsięwzięcie takie będzie miało na celu zwiększenie efektywności selektywnej zbiórki – zachęcenie mieszkańców do prowadzenia segregacji. Powinno zmniejszyć ilość odpadów odprowadzanych do przeznaczonych do tego



pojemników oraz będzie stanowiło swego rodzaju wstępny etap segregacji prowadzonej w Centrum Zarządzania Odpadami Komunalnymi.

Podmiotem odpowiedzialnym za realizację zadania będzie komórka Urzędu Miasta ds. ochrony środowiska (w zakresie organizacyjnym) oraz jednostka organizacyjna zajmująca się oczyszczaniem Gminy (w zakresie wykonawczym).

Edukacja ekologiczna

Edukacja ekologiczna, czyli poszerzanie wiedzy na temat środowiska otaczającego człowieka oraz zasad racjonalnego korzystania z niego, to nieodzowny element zrównoważonego rozwoju. Jak wynika ze spotkań z liderami lokalnymi oraz niepowodzeń w zakresie wprowadzania selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, w Gminie Ząbkowice Śląskie istnieje duży deficyt wiedzy na temat podstawowych procesów zachodzących w środowisku, negatywnych skutków oddziaływania człowieka na środowisko oraz metod zapobiegania degradacji środowiska.

Z tego względu należy podjąć intensywne działania edukacyjne. Powinny one być zorientowane na uczącą się młodzież, ale równie ważne będą inicjatywy skierowane do osób dorosłych. Realizacja tego zadania powinna polegać na organizacji jak największej liczby różnego rodzaju akcji informacyjnych mających na celu przybliżenie i/lub utrwalenie wiedzy na temat procesów ingerencji człowieka w środowisko naturalne oraz metod przeciwdziałania (ograniczania) negatywnym skutkom tej ingerencji. Istotne jest tutaj podejście wieloaspektowe traktujące o wszystkich komponentach środowiska naturalnego (które szczególnie degradowane mogą być na terenie Gminy), np. ziemi, powietrzu, wodzie.

Realizacją tego zadania powinny zająć się szkoły gminne oraz organizacje pozarządowe. Organizacyjnym wsparciem służyć powinien wydział Urzędu Miejskiego właściwy do spraw ochrony środowiska.



Cel Operacyjny Nr 2

Zapewnienie najwyższej jakości dróg oraz towarzyszącej im infrastruktury na terenie Gminy.

ZADANIA:

Budowa i modernizacja dróg gminnych oraz towarzyszącej im infrastruktury

Sieć dróg istniejących na terenie Gminy Ząbkowice Śląskie oceniana jest jako zadowalająca. Tak więc pod względem ilościowym potrzeby mieszkańców wydają się zaspokojone. Inaczej rzecz się ma z jakością dróg, szczególnie, że jest to substancja, która ulega dość szybkiemu zużyciu. Jakość dróg gminnych na przedmiotowym obszarze oceniana jest przez liderów lokalnych jako niedostateczna. Z tego względu, jak też z uwagi na bezpieczeństwo mieszkańców należy podejmować intensywne działania zmierzające do utrzymania jakości dróg na jak najwyższym poziomie. Najpilniejsze potrzeby jakie odnotowano w opisywanym zakresie, sformułowane podczas procesu tworzenia i uspołeczniania niniejszej strategii, w Wieloletnim Programie Inwestycyjnym, oraz w Programach Odnowy Miejscowości opracowanych przez mieszkańców poszczególnych sołectw, są następujące:

- Modernizacja/przebudowa kompleksu ulic Sienkiewicza ,c.d. Dolnośląskiej, plac Jana Pawła II i Kościuszki.
- Przebudowa chodników i nawierzchni ulic: Armii Krajowej, Kłodzkiej i Dolnośląskiej
- Przebudowa chodników i nawierzchni ulicy 1 Maja w Ząbkowicach Śląskich
- Przebudowa ulicy Botwina w Ząbkowicach Śląskich
- Remont drogi gminnej 118348D (ul. Kolejowej w Ząbkowicach Śląskich, łączącej lokalną strefę aktywności gospodarczej z drogą wojewódzką 382 oraz drogą krajową Nr 8)
- Utwardzenie drogi łączącej Jaworek z ul. Głowackiego
- Remont drogi do kościoła w miejscowości Koziniec oraz rozbudowa drogi do nowych terenów
- Modernizacja dróg we wsi Olbrachcice
- Wykonanie drogi asfaltowej do Suszki
- Remont dróg bocznych, we wsi Strąkowa



- Modernizacja dróg dojazdowych we wsi Sulisławice,
- Remont dróg we wsi Zwrócona

Podmiotem odpowiedzialnym za realizację wskazanych projektów będą władze wykonawcze Gminy oraz komórka Urzędu Miejskiego właściwa ds. rozwoju lokalnego i/lub infrastruktury komunalnej.

Współpraca z podmiotami zewnętrznymi w zakresie rozwoju infrastruktury towarzyszącej drogom

Przez teren Gminy Zabkowice Śląskie przebiega liczna sieć dróg powiatowych oraz drogi wojewódzkie i krajowa (o znaczeniu międzynarodowym). Jakość tych dróg z przyczyn naturalnych ulega pogarszaniu, co nie pozostaje bez wpływu na bezpieczeństwo oraz jakość życia mieszkańców Gminy. Dodatkowo znaczna część wskazanych kategorii dróg nie jest wyposażona w stosowną infrastrukturę towarzyszącą, taką jak chodniki, trasy rowerowe itp. W celu zwiększenia bezpieczeństwa mieszkańców Gminy oraz podniesienia jakości infrastruktury drogowej z której korzystają konieczne jest podjęcie przez władze Gminy ścisłej współpracy z podmiotami zarządzającymi poszczególnymi kategoriami dróg. Ważne jest tutaj wspólne i kompatybilne (w miarę możliwości) planowanie inwestycji modernizacyjnych oraz uzupełnianie brakującej infrastruktury towarzyszącej.

Realizacja tego zadania przede wszystkim spoczywać będzie na władzach Gminy, jako podmiocie władnym do podejmowania decyzji, a tym samym właściwym do prowadzenia rozmów z instytucjami zarządzającymi drogami powiatowymi, wojewódzkimi oraz drogą krajową. W zakresie realizacji wypracowanych decyzji (organizacyjnie) odpowiedzialność spoczywać będzie na komórce właściwej ds. rozwoju lokalnego i/lub infrastruktury komunalnej.

Lobbing w zakresie budowy tzw. Małej obwodnicy wschodniej.

Szczególne uciążliwości (hałas, drgania, nadmierna eksploatacja niedostosowanych do takiego ruchu dróg) związane z występowaniem intensywnego ruchu kołowego występują w mieście Zabkowice Śl. Fragmentami najbardziej narażonymi na negatywne oddziaływanie jest centrum miasta – ulice którymi biegnie droga wojewódzka 382. Jednocześnie od wielu już lat postuluje się budowę obwodnicy, która uwolniłaby miasto od wskazanych niedogodności. Zważywszy jednak, iż zarządcą drogi jest podmiot funkcjonujący na poziomie regionu, a ponadto inwestycja tego typu przekracza możliwości finansowe oraz organizacyjne



Gminy, jedyną możliwą ścieżką działania jest prowadzenie intensywnych rozmów na poziomie wojewódzkim, które doprowadzą do realizacji inwestycji przez zarządcę drogi.

Realizacja zadania polegała więc będzie na intensywnym lobbowaniu władz Gminy, które doprowadzi do wpisania przedsięwzięcia (tzw. Małej obwodnicy wschodniej) w wiążące wojewódzkie plany inwestycyjne. Następnie zaś dążenie do jak najszybszego rozpoczęcia oraz realizacji inwestycji.

Podmiotem odpowiedzialnym za realizację zadania będą władze Gminy Ząbkowice Śląskie.

Budowa chodników oraz tras rowerowych na terenach wiejskich.

Obszary wiejskie leżące na terenie Gminy Ząbkowice Śląskie są szczególnie niedoinwestowane jeśli chodzi o występowanie chodników oraz tras rowerowych. Istnienie obydwu wskazanych elementów infrastruktury towarzyszącej drogom jest szczególnie istotne z punktu widzenia zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańców. Realizacja niniejszego zadania w pierwszej kolejności powinna polegać na realizacji następujących projektów (znajdujących swoje odzwierciedlenie w *Programach Odnowy Miejscowości*):

- Budowa chodników i oświetlenia ulicznego od ul. Powstańców Warszawy do Jaworka
- Budowa chodników we wsi Strąkowa
- Budowa chodników (lub utwardzenie poboczy) w miejscowości Koziniec
- Wykonanie ciągów pieszych we wsi Sulisławice
- Budowa chodników (lub utwardzenie poboczy) we wsi Zwrócona.

W dalszej kolejności należy ustalić potrzeby realizacji podobnych inwestycji w pozostałych miejscowościach znajdujących się na terenie Gminy. Wskazaną infrastrukturę należy ponadto uzupełnić (choćby poprzez właściwe oznakowanie uliczne) w trasy, którymi poruszali by się bezpiecznie rowerzyści. Jest to rodzaj inwestycji szczególnie istotny na terenach wiejskich, ponieważ rower jest tam jednym ważniejszych „środków komunikacji”.

Podmiotem odpowiedzialnym za realizację niniejszego zadania powinna być komórka Urzędu Miejskiego właściwa ds. rozwoju lokalnego i/lub komórka właściwa ds. infrastruktury komunalnej.



– Uzupełnienie oświetlenia przestrzeni publicznych

Jednym z częściej zgłaszanych przez liderów lokalnych problemów jest niedostateczne oświetlenie Gminy. Kwestia ta dotyczy przestrzeni publicznych znajdujących się zarówno na terenach wiejskich jak i w samym mieście. Brak oświetlenia to sytuacja rodząca duży dyskomfort mieszkańców oraz brak poczucia bezpieczeństwa.

Realizacja niniejszego zadania sprowadzać się powinna do inwentaryzacji przestrzeni publicznych, które nie są oświetlone bądź też są oświetlone w sposób niewystarczający, a następnie podjęcie stosownych działań, które przyczynią się do stopniowego uzupełniania braków w opisywanym zakresie.

Podmiotem odpowiedzialnym za realizację zadania powinna być komórka Urzędu Miejskiego właściwa ds. infrastruktury komunalnej.

Cel Operacyjny Nr 3 **Zwiększenie estetyki otoczenia na terenie Gminy.**

ZADANIA:

Odnowa obszarów wiejskich

Dążenie do większej estetyzacji otoczenia to jeden z częściej podejmowanych tematów przez liderów lokalnych z Gminy Ząbkowice Śląskie. Problemy związane z uporządkowaniem zaniedbanych terenów publicznych (i nie tylko) wskazywano jako ważniejsze na drodze do tworzenia tak pozytywnego wizerunku w stosunku do odbiorców zewnętrznych, jak i kreowania czy podtrzymywania tożsamości w wymiarze lokalnym. Z tych względów pojawia się propozycja zadania dotyczącego aktywnego wsparcia odnowy obszarów wiejskich.

Realizacja tego zadania jest o tyle uproszczona, że część miejscowości znajdujących się w granicach Gminy posiada już opracowane Programy Odnowy Miejscowości (POM) – dokumenty będące uproszczonymi programami rozwoju, zawierającymi zestawy zadań, których realizacja doprowadzić ma do polepszenia jakości życia mieszkańców obszarów wiejskich. Są to miejscowości: Braszowice, Brodziszów, Jaworek, Kziniec, Olbrachcice,



Pawłowice, Stolec, Strąkowa, Sulisławice, Tarnów, Zwrócona. Programy te opracowane zostały z myślą o korzystaniu ze środków Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Konieczność ich opracowania uzasadnia się potrzebą zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich oraz integrowania wspólnot lokalnych. W przedmiotowych programach rozwoju znajdują się zestawy zadań jakie poszczególne wspólnoty lokalne chciałyby zrealizować w celu polepszenia jakości życia na danym obszarze. Podkreślić należy, iż analiza zadań wytyczonych przez wskazane wyżej wspólnoty w znacznej części sprowadza się do takich działań, które przyczynią się właśnie do estetyzacji otoczenia.

Nie wszystkie zadania zawarte w POM-ach będą współfinansowane ze środków europejskich. Obowiązuje tu bowiem system uczestnictwa w konkursach. Stąd też istota niniejszego zadania sprowadza się do aktywnego wspierania – organizacyjnego i finansowego – realizacji POM-ów. Dodatkowo opracowaniem POM-ów należy zainteresować wspólnoty z pozostałych miejscowości.

Za realizację zadania odpowiedzialne powinny być władze Gminy (w zakresie wygospodarowania środków oraz zasad ich przyznawania) oraz komórka Urzędu Miejskiego właściwa ds. rozwoju lokalnego.

Rewitalizacja zniszczonych obszarów miejskich

Ząbkowice Śląskie to jedno z ładniejszych miasteczek południowej części województwa dolnośląskiego. W dużym stopniu zachowała się tam stara (poniemiecka) zabudowa. Miasta tego typu, odrestaurowane, poddane procesom rewitalizacji i zadbane robią bardzo dobre wrażenie na turystach. Pozytywnie też wpływają na odbiór poziomu życia w danej miejscowości przez jej mieszkańców.

Problemy związane z estetycznym wyglądem miasta wiążą się przede wszystkim z takimi negatywnymi zjawiskami jak: ulice centrum miasta niedostosowane do pełnienia funkcji rekreacyjnych i usługowych (a tym samym także turystycznych), zaniedbane budynki mieszkalne i usługowe (ich zły stan techniczny oraz niski standard), zaniedbane przestrzenie publiczne (parki, tereny rekreacyjne). Sytuacja taka powoduje konieczność aktywnego poszukiwania sposobów rozwiązania wskazanych problemów, które z czasem ulegają pogłębianiu. Istotną kwestią będzie poszukiwanie zewnętrznych środków wspierających inwestycje mieszczące się we wskazanym zakresie przedmiotowym. W pierwszej kolejności należy jednak ustalić pewien porządek działania w opisywanym zakresie. Do pewnego



stopnia wychodzi temu naprzeciw opracowany przez Gminę Ząbkowice Śląskie *Lokalny Program Rewitalizacji (LPR)* – opracowanie, które określa priorytety w zakresie rewitalizacji określonego (wytypowanego na podstawie ogólnych wskaźników) obszaru miasta. Najpilniejszymi zadaniami jakie zaproponowano do realizacji we wskazanym planie są:

- Przebudowa ulic w centrum miasta (celem dostosowania ich do obsługi ruchu turystycznego).
- Rewitalizacja Parku Miejskiego im. Sybiraków.
- Remonty i modernizacje zdegradowanych zasobów mieszkaniowych.
- Zagospodarowanie przestrzeni międzyblokowych.
- Remont Ząbkowickiego Ośrodka Kultury (co wskazano jako odrębne zadanie strategiczne w tzw. społecznym celu strategicznym)
- Rewitalizacja ruin zamku.

Trzeba mieć świadomość, iż zaproponowane w LPR zadania mają charakter wycinkowy. Potrzeby rewitalizacyjne w mieście są znacznie większe – dotyczą znacznie większego obszaru. Stąd też konieczność ustalenia dalszych priorytetowych projektów do realizacji oraz konsekwentne poszukiwanie środków (tak zewnętrznych jak i wewnętrznych) na ich realizację.

Realizacja niniejszego zadania ma charakter złożony, przede wszystkim z tego względu, że dotyczyć będzie obszarów czy też nieruchomości należących do różnych właścicieli. Dlatego też odpowiedzialność za jego realizację w sferze organizacyjnej należy przypisać władzom Gminy oraz komórce właściwej ds. rozwoju lokalnego, w dalszych etapach odpowiedzialność spoczywać będzie na określonych jednostkach organizacyjnych Gminy, komórkach Urzędu Miejskiego, wspólnotach mieszkaniowych, i innych podmiotach przedmiotowo zainteresowanych realizacją określonych projektów.

Utrzymanie porządku i czystości na jak najwyższym poziomie

Niezadawalający stan porządku i czystości to słaba strona Gminy, na którą wielokrotnie zwracali uwagę liderzy lokalni. Jednocześnie jest to nieodzowna składowa wpływająca na estetykę otoczenia (co koresponduje z zawartymi powyżej zadaniami). Realizacja tego zadania w pierwszej kolejności powinna sprowadzić się do opracowania



nowych zasad dotyczących utrzymania porządku i czystości w postaci uchwały organu stanowiącego Gminy.

W celu realizacji niniejszego zadania należy zadbać o:

- Zwiększenie nakładów na sprzątanie przestrzeni publicznych (racjonalizację polityki prowadzonej w tym zakresie);
- Organizację systemu sprzątania po zwierzętach domowych na terenie miasta.

Z podnoszeniem estetyki miasta i gminy wiąże się również tworzenie oraz utrzymywanie w należytych stanie miejsc tzw. zieleni miejskiej (publicznej), miejsc rekreacji i wypoczynku czy placów zabaw dla dzieci, a także racjonalne wykorzystywanie oraz zagospodarowywanie pustych przestrzeni (często międzyblokowych). Problematiczne kwestie estetyki oraz porządku i czystości na obszarach wiejskich rozwiązane powinny być na podstawie wskazanych w innym zadaniu Programów Odnowy Miejscowości. Tymczasem liderzy lokalni szczególną uwagę zwracali na niewystarczające dotychczas działania mające na celu zagospodarowanie oraz utrzymanie we właściwym stanie obszarów zielonych oraz rekreacyjno – wypoczynkowych w samym mieście.

Konieczne jest zatem podjęcie intensywnych działań (projektów) polegających na uporządkowaniu przestrzeni, które są, bądź też potencjalnie (zgodnie z miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego) mogą być wykorzystywane jako wskazany rodzaj powierzchni. Należy je więc oczyścić oraz wyposażyć we właściwą infrastrukturę (istotną z punktu widzenia bezpieczeństwa oraz aktywnego spędzania czasu tak przez dzieci i młodzież jak i przez dorosłych).



CEL STRATEGICZNY Nr II PODNIESIENIE POZIOMU I WARUNKÓW ŻYCIA MIESZKAŃCÓW GMINY

Cel Operacyjny Nr 1: Nowoczesna infrastruktura oświatowa w Gminie.

ZADANIA:

Modernizacja obiektów infrastruktury oświaty i ich otoczenia.

Liczba placówek oświatowych przedszkolnych i szkolnych w Gminie jest wystarczająca i zaspokaja potrzeby mieszkańców, jednakże jakość infrastruktury oświatowej pozostawia wiele do życzenia. Budynki wielu szkół i przedszkoli są stare i wymagają remontów, w przypadku niektórych również rozbudowy. Także otoczenie obiektów oświatowych nie jest właściwie zagospodarowane, brakuje na przykład placów zabaw dla dzieci, ogrodzeń czy konieczna jest wymiana nawierzchni dróg.

Dla bezpieczeństwa i poprawy komfortu uczenia się dzieci i młodzieży konieczne jest więc podjęcie aktywnych działań na rzecz poprawy jakości infrastruktury oświaty przede wszystkim poprzez szybkie przeprowadzenie niezbędnych remontów, zarówno wewnątrz i na zewnątrz budynków, jak i zagospodarowanie otoczenia obiektów – dotyczy to 12 placówek oświatowych.

W ramach realizacji tego zadania przeprowadzić należy następujące projekty:

1. Przedszkole Publiczne Nr 1 z grupą żłobkową w Ząbkowicach Śląskich:
 - Wymiana ogrodzenia ogrodu przedszkolnego wraz z wymianą bram wjazdowej i wejściowej.
 - Modernizacja pomieszczeń dla grupy żłobkowej.
 - Remont dachu budynku.
 - Wymiana instalacji centralnego ogrzewania oraz pieców centralnego ogrzewania i ciepłej wody użytkowej.



2. Przedszkole Publiczne Nr 2 w Ząbkowicach Śląskich:
 - Remont łazienki dla dzieci.
 - Remont elewacji budynku.
 - Naprawa nawierzchni betonowej na dziedzińcu przedszkola.
 - Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej w budynku.
3. Przedszkole Publiczne Nr 4 w Ząbkowicach Śląskich:
 - Termomodernizacja budynku.
4. Przedszkole Publiczne Nr 5 w Ząbkowicach Śląskich:
 - Modernizacja ogrodu przedszkolnego
5. Przedszkole Publiczne w Szklarach Huta z Oddziałem Przedszkolnym w Bobolicach:
 - Przystosowanie budynku po byłej szkole podstawowej w Bobolicach dla potrzeb oddziału przedszkolnego.
 - Budowa placu zabaw dla potrzeb oddziału przedszkolnego w Bobolicach.
 - Termomodernizacja budynku Przedszkola Publicznego w Szklarach Hucie i wymiana instalacji grzewczej.
6. Szkoła Podstawowa Nr 1 w Ząbkowicach Śląskich:
 - Remont dachu.
 - Budowa szkolnego placu zabaw.
 - Wymiana stolarki okiennej.
 - Remont korytarza na III piętrze.
 - Przygotowanie pomieszczeń do nauczania wczesnoszkolnego (dzieci 6-letnich).
 - Wykonanie elewacji budynku.
 - Uzupełnienie ubytków w schodach kamiennych na klatce schodowej.
 - Wymiana instalacji wodno-kanalizacyjnej.
 - Remont stołówki szkolnej.
 - Remont podwórka szkolnego.
7. Szkoła Podstawowa Nr 2 z Oddziałami Przedszkolnymi w Ząbkowicach Śląskich:
 - Wymiana i naprawa zabawek ogrodowych na placu zabaw dla dzieci z oddziałów przedszkolnych.
 - Wymiana stolarki drzwiowej wewnętrznej w budynku.



- Modernizacja i rekonstrukcja pokrycia dachu i blacharki w budynku użytkowanym przez oddział przedszkolny w Olbrachcicach.
 - Naprawa i rekonstrukcja pokrycia dachu i blacharki w budynku.
 - Adaptacja pomieszczeń na archiwum zakładowe w budynku szkoły.
 - Likwidacja szamba i podłączenie do kolektora budynku szkoły.
 - Utwardzenie placu wokół szkoły.
 - Naprawa – wymiana elewacji budynku.
 - Wymiana – modernizacja instalacji wodno-kanalizacyjnej w budynku szkoły.
 - Wymiana – modernizacja instalacji centralnego ogrzewania w budynku szkoły.
8. Szkoła Podstawowa Nr 3 w Ząbkowicach Śląskich:
- Rozbudowa i przebudowa szkoły – sal dydaktycznych, świetlic, biblioteki, kuchni oraz stołówki, budowa podjazdów dla niepełnosprawnych.
 - Wymiana stolarki drzwiowej wewnętrznej.
 - Wymiana instalacji elektrycznej w budynku szkoły.
 - Wymiana boksów przeznaczonych na szatnie dla uczniów.
 - Wymiana posadzek w budynku szkoły.
 - Budowa szkolnego placu zabaw.
9. Zespół Przedszkolno-Szkolny w Stolcu:
- Budowa szkolnego placu zabaw.
10. Szkoła Podstawowa w Braszowicach z Oddziałem Przedszkolnym:
- Budowa szkolnego placu zabaw.
11. Publiczne Gimnazjum Nr 1 w Ząbkowicach Śląskich:
- Położenie tynku strukturalnego na ciągach komunikacyjnych w budynku szkoły.
 - Wymiana kafelek przy wejściu głównym do budynku szkoły.
 - Budowa wiaty przystankowej dla uczniów przy budynku szkoły.
 - Wymiana ogrodzenia od strony Osiedla Słonecznego, wzdłuż hali i budynku szkoły.
 - Wymiana nawierzchni drogi wzdłuż budynku szkoły.
 - Wymiana stolarki drzwiowej w budynku.
 - Wymiana elewacji budynku.



- Osuszenie i odwilgocenie pomieszczeń piwnicznych budynku.

12. Publiczne Gimnazjum Nr 2 w Ząbkowicach Śląskich:

- Zmiana systemu grzewczego w budynku szkoły na ogrzewanie gazowe.
- Wykonanie elewacji budynku.

Podmiotami odpowiedzialnymi za przeprowadzenie wskazanych projektów będą władze Gminy oraz wskazane powyżej placówki oświatowe.

Budowa i modernizacja szkolnych obiektów sportowych.

Zajęcia sportowe w szkole są niezwykle ważne, przede wszystkim ze względu na zdrowie i kondycję uczniów. Mowa tu o zajęciach wychowania fizycznego w ramach obowiązkowych lekcji, ale również o różnorodnych dodatkowych zajęciach sportowych. Dzięki nim dzieci lepiej się rozwijają, są zdrowsze i bardziej aktywne.

Dla prowadzenia tych zajęć niezbędna jest jednakże odpowiednia infrastruktura sportowa – zarówno w postaci boisk, ale również i sal gimnastycznych, które umożliwiają prowadzenie zajęć przez cały rok. Zajęcia wychowania fizycznego na szkolnym korytarzu znacząco ograniczają ofertę rodzajów zajęć, mogą zagrażać bezpieczeństwu uczniów, a często po prostu zniechęcają do aktywności fizycznej. Stąd niezbędne jest podejmowanie aktywnych działań na rzecz przygotowania profesjonalnej infrastruktury sportowej w szkołach. W ząbkowickich placówkach oświatowych widoczne są braki w tym zakresie, które winny być jak najszybciej zlikwidowane.

W ramach realizacji tego zadania należy przeprowadzić następujące działania:

- Wykonanie boiska wielofunkcyjnego przy Szkole Podstawowej Nr 1 w Ząbkowicach Śląskich.
- Budowa sali gimnastycznej przy Szkole Podstawowej Nr 2 w Ząbkowicach Śląskich.
- Budowa sali gimnastycznej przy Szkole Podstawowej Nr 3 w Ząbkowicach Śląskich.
- Przebudowa boisk przy Szkole Podstawowej Nr 3 w Ząbkowicach Śląskich w ramach programu „ORLIK 2012” oraz ich ogrodzenie.
- Budowa – remont zespołu boisk wraz z ogrodzeniem przy Szkole Podstawowej w Braszowicach.
- Budowa sali gimnastycznej przy Szkole Podstawowej w Braszowicach.



- Budowa sali gimnastycznej przy Szkole Podstawowej z Oddziałem Przedszkolnym w Zwróconej.

Podmiotami odpowiedzialnymi za przeprowadzenie wskazanych projektów będą władze Gminy oraz wskazane powyżej placówki oświatowe.

Wyposażenie placówek oświatowych w nowoczesny sprzęt i pomoce dydaktyczne.

O możliwościach placówek oświatowych w zakresie nowoczesnego nauczania przesądza jakość budynków, ich wyposażenie oraz zatrudniona kadra pedagogiczna. Aby szkoła mogła uczyć nowoczesnie konieczne są ciągłe inwestycje w wyposażenie placówek oświatowych – zarówno w nowoczesny sprzęt, jak i w pomoce dydaktyczne. Dobrze dobrane krzesło, szafka dla każdego ucznia i nowoczesnie wyposażona pracownia to niezwykle ważne elementy dobrego nauczania. Pomoce dydaktyczne pozwalają uczniom łatwiej i lepiej poznawać i rozumieć świat, a nauczycielom prowadzić bardziej interesujące zajęcia. Stąd w budżecie nowoczesnej gminy nie powinno zabraknąć pieniędzy na wyposażenie placówek szkolnych i przedszkolnych. Ważne jest również wspieranie szczególnie uzdolnionych uczniów, którzy dzięki stypendiom będą mogli poszerzać swą wiedzę.

W ramach tego zadania przeprowadzić należy następujące projekty:

- Zakup programu komputerowego ułatwiającego ewidencjonowanie realizacji obowiązku nauki przez młodzież w wieku 16-18 lat.
- Stypendia dla dzieci i młodzieży uzdolnionej z terenu Gminy Ząbkowice Śląskie.
- Utworzenie gabinetu logopedycznego z ruchomym zapleczem w Przedszkolu Publicznym Nr 1 z grupą żłobkową w Ząbkowicach Śląskich.
- Zakup obieraczki do ziemniaków dla potrzeb Przedszkola Publicznego Nr 2 w Ząbkowicach Śląskich.
- Przygotowanie i wyposażenie pracowni przyrodniczej w Szkole Podstawowej Nr 1 w Ząbkowicach Śląskich.
- „E-szkoła” – modernizacja i rozbudowa wyposażenia Szkoły Podstawowej Nr 1 w Ząbkowicach Śląskich w środki i narzędzia technologii informacyjnej.
- Utworzenie multimedialnej pracowni językowej w Szkole Podstawowej Nr 1 w Ząbkowicach Śląskich.



- „Szkola Artystyczna” przy Szkole Podstawowej Nr 1 w Ząbkowicach Śląskich – przystosowanie pomieszczeń, zakup potrzebnych sprzętów, mebli i pomocy dydaktycznych.
- Doposażenie klas w Szkole Podstawowej Nr 1 w Ząbkowicach Śląskich w meble, ławki, krzesła i pomoce dydaktyczne.
- Wymiana wyposażenia sal w budynku Szkoły Podstawowej Nr 3 w Ząbkowicach Śląskich.
- Zakup szafek do szatni dla każdego ucznia Publicznego Gimnazjum Nr 1 w Ząbkowicach Śląskich.
- Utworzenie gabinetu – laboratorium chemicznego w budynku Publicznego Gimnazjum Nr 1 w Ząbkowicach Śląskich.
- Zakup gabinetu biologicznego wraz z wyposażeniem dla potrzeb Publicznego Gimnazjum Nr 1 w Ząbkowicach Śląskich.
- Utworzenie Centrum Wspierania Uzdolnień przy Publicznym Gimnazjum Nr 2 w Ząbkowicach Śląskich dla młodzieży gimnazjalnej z terenu Gminy, w celu rozwoju zdiagnozowanych uzdolnień i zainteresowań w różnorodnych pracowniach.
- Kontynuacja pilotażowego programu „Uczeń na wsi – pomoc w zdobyciu wykształcenia przez osoby niepełnosprawne zamieszkujące gminy wiejskie i miejsko-wiejskie”.

Podmiotami odpowiedzialnymi za przeprowadzenie wskazanych projektów będą władze Gminy oraz placówki oświatowe.

Dostosowanie obiektów infrastruktury oświaty do pełnienia nowych funkcji.

Nowoczesna oświata to również taka oświata, która potrafi dostosować się do bieżących i przyszłych potrzeb oraz trendów zarówno na poziomie makro, jak i w skali lokalnej. Konieczne jest więc przystosowywanie czy modyfikacja zadań placówek oświatowych przede wszystkim w oparciu o diagnozę potrzeb mieszkańców Gminy.

Pomysłów czy propozycji działań jest tutaj wiele. Ruch turystyczny może być na przykład wspierany przez szkolne schronisko, które zapewni miejsca noclegowe zorganizowanym grupom i indywidualnym turystom odwiedzającym miasto. To przykład połączenia funkcji edukacyjnych i turystycznych w ramach jednego obiektu o odpowiednim potencjale. W szkole może mieścić się szkoła dla dorosłych czy świetlica środowiskowa,



dzięki czemu budynek placówki będzie dobrze wykorzystany. Niezwykle ważne są również inwestycje zapewniające możliwości rozwoju i opiekę najmłodszym mieszkańcom. Zapewnienie nauki języków obcych w przedszkolach, czy utworzenie przedszkola językowego pozwoli na rozwój przedszkolaków, co w przyszłości zaprocentuje lepszą znajomością języków obcych. Wskazywanym przez mieszkańców mankamentem publicznej opieki nad najmłodszymi jest brak żłobka. Przy Przedszkolu Publicznym Nr 1 działa wprawdzie grupa żłobkowa, ale nie zaspokaja ona w pełni potrzeb mieszkańców, ze względu na brak możliwości umieszczenia w niej najmłodszych dzieci. Stąd konieczność utworzenia w Ząbkowicach Śląskich takiej placówki.

W ramach tego zadania przeprowadzone powinny być następujące działania:

- Utworzenie schroniska szkolnego przy Szkole Podstawowej Nr 1 w Ząbkowicach Śląskich.
- Adaptacja strychu budynku Przedszkola Publicznego w Szklarach Hucie na potrzeby świetlicy środowiskowej.
- Utworzenie przedszkola językowego na terenie Gminy.
- Utworzenie żłobka miejskiego.
- Utworzenie szkoły dla dorosłych przy Szkole Podstawowej Nr 1 w Ząbkowicach Śląskich.

Podmiotami odpowiedzialnymi za przeprowadzenie wskazanych projektów będą władze Gminy oraz placówki oświatowe.



Cel Operacyjny Nr 2:

Zapewnienie odpowiedniej infrastruktury kulturalnej oraz sportowo – rekreacyjnej na terenie Gminy.

ZADANIA:

Uruchomienie kawiarenki internetowej i kącika prasowego w Bibliotece Publicznej Miasta i Gminy.

Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy zapewnia pełną obsługę biblioteczną mieszkańcom, służy rozwijaniu i zaspokajaniu potrzeb czytelniczych, edukacyjnych i informacyjnych, upowszechnianiu wiedzy, nauki i rozwojowi kultury. Dysponuje bogatymi, stale aktualizowanymi zbiorami w swojej siedzibie głównej w Ratuszu w Ząbkowicach Śląskich oraz 4 filiach: w Ząbkowicach Śląskich na os. XX-lecia, w Braszowicach, Stolcu i Olbrachcicach Wielkich. Biblioteka nie tylko wypożycza książki na zewnątrz, ale również udostępnia zbiory książkowe i prasę na miejscu, prowadzi działalność informacyjną, oferuje też dostęp do sieci Internet, usługi reprograficzne (kserokopie), wydruki komputerowe z dokumentów elektronicznych, a także usługi intrologatorskie.

W celu poszerzenia działalności biblioteki i dostosowania jej oferty do potrzeb mieszkańców Biblioteka chce zrealizować zadanie polegające na przystosowaniu jednego z pomieszczeń biblioteki, a następnie wyposażenie w odpowiedni sprzęt i meble w celu uruchomienia kawiarenki internetowej i kącika czytania prasy. Dzięki temu mieszkańcy Gminy będą mogli skorzystać z sieci Internet w bibliotece w komfortowych warunkach, jak również w kąciku czytelniczym w przytulnych fotelach zapoznać się z tytułami prasowymi.

Podmiotami odpowiedzialnymi za przeprowadzenie projektu będą władze Gminy oraz Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy.

Modernizacja i doposażenie Ząbkowickiego Ośrodka Kultury.

Główną instytucją zajmującą się propagowaniem kultury i organizacją życia kulturalnego na terenie Gminy jest Ząbkowicki Ośrodek Kultury (ZOK). Ośrodek prowadzi wielokierunkową działalność edukacyjną i kulturalną poprzez organizowanie konkursów,



przeглядów, warsztatów i kół zainteresowań, oraz organizuje imprezy muzyczne, teatralne i filmowe. Wiele z tych zadań ZOK realizuje w swoim budynku, który ma wprawdzie ten walor, że znajduje się w samym centrum – na ząbkowickim rynku, ale i mankament – budynek jest stary i nieprzystosowany do pełnienia funkcji ośrodka kultury. Niezbędny jest więc remont budynku, dzięki któremu z jednej strony wewnątrz budynku zyska nowoczesny wygląd, a z drugiej przystosowane zostanie do właściwego pełnienia swojej funkcji poprzez odpowiednią adaptację pomieszczeń. Remontu wymaga sala kinowa, która nie spełnia współczesnych standardów, brakuje miejsca na organizację wystaw, a koła zainteresowań również nie mają odpowiednich pomieszczeń na swą działalność. Dodać należy, że sala kinowa, która pełni również funkcję sali widowiskowej, jest jedynym tego typu obiektem w mieście, a nagłośnienie, projektor czy fotele są tu przestarzałe, przez co placówka nie ma szans na konkurencję z multikinami we Wrocławiu, gdzie na projekcje filmów wyjeżdżają mieszkańcy Ząbkowic. Profesjonalnie wyposażona sala kinowa z pewnością przyciągnie wielu z nich do ZOK.

W ramach zadania modernizacji i doposażenia ZOK konieczne jest przeprowadzenie następujących działań:

- Adaptacja holu kina ZOK na potrzeby galerii ZOK.
- Adaptacja III piętra w Ząbkowickim Ośrodku Kultury.
- Modernizacja sali kinowo-widowiskowej ZOK.

Podmiotami odpowiedzialnymi za przeprowadzenie wskazanych projektów będą władze Gminy oraz Ząbkowicki Ośrodek Kultury.

Budowa amfiteatru przy ruinach zamku w Ząbkowicach Śląskich.

Ruiny zamku w Ząbkowicach Śląskich są nie tylko obiektem o walorach zabytkowych i historycznych odwiedzanym przez turystów, ale również miejscem organizacji różnorodnych imprez kulturalnych w mieście. Jednakże miejsce to nie jest przystosowane do organizowania imprez, stąd każdorazowo konieczna jest budowa sceny i organizacja miejsc dla publiczności.

W celu usprawnienia organizacji imprez ZOK chce przeprowadzić zadanie polegające na budowie amfiteatru w postaci profesjonalnej sceny i siedzisk dla publiczności w ruinach zamku.



Budowa amfiteatru będzie z jednej strony formą zagospodarowania ruin zamku, które dziś wymagają podjęcia działań na rzecz ich odpowiedniego utrzymania. Niezabezpieczenie ruin może doprowadzić do ich zniszczenia, może też spowodować wyłączenie funkcji turystycznej obiektu, ze względu na zagrożenie. Dodatkowo dziś zniszczone elementy małej architektury oraz nieuporządkowane tereny zielone wpływają negatywnie na estetykę terenu oraz obniżają jego funkcjonalność dla mieszkańców i turystów.

Amfiteatr pozwoli na organizację w ruinach zamku imprez kulturalnych bez konieczności wynajmowania sceny i siedzisk dla publiczności, co w konsekwencji obniży koszty jednostkowe organizacji imprez kulturalnych w mieście.

Podmiotami odpowiedzialnymi za realizację przedsięwzięcia będą władze Gminy oraz Zabkowicki Ośrodek Kultury.

Budowa basenu krytego i infrastruktury towarzyszącej.

Gmina Zabkowice Śląskie ma na swym terenie różnorodne obiekty sportowe, takie jak boiska i hale sportowe, które umożliwiają uprawianie sportu mieszkańcom miasta w każdym wieku. Zabkowicki Ośrodek Sportu i Rekreacji ma bazę w postaci stadionu, w skład którego wchodzi 4 płyty piłkarskie, 2 korty tenisowe, 3 boiska do koszykówki, skate-park, ścianka wspinaczkowa oraz basenu kąpielowego z dwiema nieckami pływackimi. Obiekty sportowe funkcjonują również przy placówkach oświatowych. Jednakże basen kąpielowy będący w zasobach OSiR jest basenem o charakterze odkrytym, czynnym sezonowo. Na terenie Gminy nie ma basenu krytego, którym umożliwiałby uprawianie sportów wodnych przez cały rok. To duży mankament, gdyż pływanie jest dziś szczególnie polecaną aktywnością, zarówno dla osób bardziej i mniej sprawnych fizycznie, znane są też jego walory rehabilitacyjne. Ważne jest, aby dzieci w wieku szkolnym mogły korzystać z zajęć z wychowania fizycznego w formie pływania, jednak w Zabkowicach nie jest to możliwe.

Stąd konieczność realizacji zadania polegającego na budowie profesjonalnej, krytej pływalni. Niecka kąpielowa o odpowiedniej głębokości pozwoli na korzystanie z pływalni zarówno dzieciom i młodzieży, jak również osobom dorosłym. Wartościowe byłoby zrealizowanie inwestycji polegającej na budowie basenu pływackiego wraz z jedną lub dwoma nieckami brodzikowymi z cieplejszą wodą (np. o głębokości 20-30 cm oraz 70-90 cm), co pozwoli na korzystanie z basenu również przedszkolakom oraz rodzicom z małymi



dziećmi. Długie godziny otwarcia placówki (np. 6.00-22.00) pozwolą w pełni na zaspokojenie w tym zakresie potrzeb wszystkich mieszkańców.

Budowa oświetlenia, ścieżek pieszych i elementów małej architektury. Modernizacja istniejącego kąpieliska otwartego oraz budowa zaplecza parkingowego.

Odpowiedzialnym za realizację tego zadania będą władze Gminy.

Budowa hotelu czterogwiazdkowego z niezbędną infrastrukturą towarzyszącą, wraz z realizacją ulicy na działce nr 5. Zadanie to realizowane będzie na podstawie obowiązującego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Cel Operacyjny Nr 3:

Doskonalenie oferty aktywizacyjnej, edukacyjnej i kulturalnej dla mieszkańców Gminy

Zadania:

Poszerzanie i doskonalenie oferty edukacyjnej, kulturalnej i sportowej dla dzieci i młodzieży w mieście i na terenach wiejskich.

Stworzenie dzieciom i młodzieży różnorodnych możliwości spędzania wolnego czasu poza szkołą jest niezwykle istotnym zadaniem, które winna realizować każda gmina. Interesujące i dostępne zajęcia edukacyjne, sportowe i kulturalne dla dzieci i młodzieży pozwalają na rozwijanie i ukierunkowywanie zainteresowań, odkrywanie uzdolnień, a jednocześnie przeciwdziałają wykluczeniu społecznemu czy patologiom społecznym. Zajęcia takie są szczególnie istotne z punktu widzenia tych młodych ludzi, którym rodziny nie są w stanie zapewnić możliwości korzystania z szerokiej oferty prywatnych zajęć odpłatnych. W Gminie Ząbkowice Śląskie zajęcia o charakterze edukacyjnym, sportowym i kulturalnym prowadzą Ząbkowicki Ośrodek Kultury, Biblioteka Publiczna, Ośrodek Sportu i Rekreacji oraz liczne kluby i związki sportowe, organizacje hobbystyczne czy świetlice wiejskie na wsiach.

Zadanie polegające na poszerzaniu i doskonaleniu oferty edukacyjnej, kulturalnej i sportowej dla dzieci i młodzieży w mieście i na terenach wiejskich ma na celu dalszą



rozbudowę propozycji spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży, dostosowanie jej do potrzeb i preferencji młodych ludzi oraz zainteresowanie dzieci i młodzieży tymi propozycjami, gdyż często młodzi ludzie niewiele wiedzą o ofercie pozaszkolnej. Szczególnie ważny jest rozwój zajęć sportowych i edukacyjno-kulturalnych na obszarach wiejskich, gdyż tam oferta jest znacząco uboższa niż w mieście. Tu szczególna rola spoczywa na świetlicach wiejskich oraz ludowych zespołach sportowych, które winny rozwijać sportową aktywność dzieci i młodzieży.

W ramach tego zadania prowadzone powinny być następujące projekty:

- Akcje „Lato w mieście” i „Zima w mieście” polegające na organizacji dzieciom i młodzieży czasu wolnego podczas wakacji i ferii zimowych.
- III Dziecięcy Przegląd Tańca „Zatańcz z nami” – cykliczna impreza dla wszystkich przedszkolaków z powiatu ząbkowickiego.
- Trenerzy osiedlowi – projekt animacyjny ZOK na terenach miejskich.
- Pomagamy dzieciom – zajęcia dla dzieci niepełnosprawnych prowadzone przez Stowarzyszenie na rzecz Dzieci i Osób Niepełnosprawnych Ziemi Ząbkowickiej „Integracja”.
- Świetlica wiejska miejscem spotkań młodzieży – poszerzanie oferty edukacyjno-kulturalnej świetlic wiejskich.

Podmiotami odpowiedzialnymi za realizację tego zadania są władze Gminy, Ząbkowicki Ośrodek Kultury, Rady Sołeckie na wsiach i Rady Osiedli w mieście we współpracy z innymi instytucjami publicznymi (np. biblioteką), placówkami edukacyjnymi oraz organizacjami pozarządowymi.

Aktywizacja i wsparcie osób starszych w Gminie.

Dbłość o potrzeby osób starszych jest wyrazem poziomu kultury i rozwoju współczesnych społeczeństw. Starzejące się społeczeństwa, do których również należy społeczeństwo polskie, wymagają stałego rozwoju i doskonalenia usług o charakterze wspierającym i aktywizacyjnym dla osób starszych. Oczywiście dziś trudno wyznaczyć i podać jednoznacznie granicę wieku w którym zaczyna się starość, jednakże panuje pełna zgoda co do tego, że osoby, które same nie potrafią zaspokoić swoich potrzeb życiowych i mają ograniczone uczestnictwo w życiu społecznym czy kulturalnym winny uzyskiwać



wsparcie. Instytucją powołaną do tego celu jest Ośrodek Pomocy Społecznej, jednakże realizując zadania aktywizacyjne i wspierające powinien on współpracować z organizacjami pozarządowymi, jak również korzystać z pomocy wolontariuszy, którzy wprawdzie nie zastąpią profesjonalnie przygotowanych pracowników, ale we wspieraniu i aktywizacji osób starszych mogą okazać się bardzo pomocni.

Zadanie wsparcia i aktywizacji osób starszych będzie polegało na realizacji następujących projektów:

- Organizacja grup wsparcia.
- Organizowanie zajęć dla osób starszych w istniejących świetlicach środowiskowych, klubach i domu pomocy społecznej.
- Utworzenie domu dziennego pobytu dla osób starszych.
- Organizowanie opieki nad ludźmi starszymi w środowisku domowym na zasadach wolontariatu.
- Uniwersytet Trzeciego Wieku.

Podmiotami odpowiedzialnymi za realizację przedsięwzięcia będą władze Gminy i Ośrodek Pomocy Społecznej. Podmioty te będą dla realizacji projektów współpracowały z organizacjami pozarządowymi działającymi na terenie Gminy.

Wzmacnianie roli organizacji pozarządowych jako podmiotów realizujących funkcje aktywizacyjne, edukacyjne i kulturalne.

Na terenie Gminy Ząbkowice Śląskie działa wiele organizacji pozarządowych zajmujących się różnymi sferami życia społecznego – wiele podmiotów jest aktywnych w sferze sportu i rekreacji, ale wiele też działa w sferze kultury, sztuki, edukacji, wsparcia niepełnosprawnych czy pomocy społecznej. Organizacje pozarządowe samodzielnie, jak i we współpracy z instytucjami publicznymi realizują wiele niezwykle ważnych zadań wspierających rozwój społeczności miejskich i wiejskich. Entuzjaści w nich działający mają wiele nowych pomysłów, świeże spojrzenie i zapał do pracy. Dzięki aktywności członków i wolontariuszy podmioty trzeciego sektora wiele zadań mogą zrealizować lepiej i taniej niż sektor publiczny.

Gmina Ząbkowice Śląskie wspiera finansowo działalność organizacji pozarządowych, np. klubów i związków sportowych, czy organizacji wspierających niepełnosprawnych. To bardzo wartościowe działania, stąd konieczne jest ich dalsze poszerzanie. Dotyczy to zarówno



wspierania organizacji już istniejących, jak również pomoc obywatelom, którzy chcieliby założyć organizację pozarządową i rozpocząć działalność.

Stąd potrzeba utworzenia w strukturze Urzędu Miejskiego w Zabkowicach Śląskich stanowiska pełnomocnika (konsultanta) ds. organizacji pozarządowych, którego zadaniem byłoby utrzymywanie kontaktów z organizacjami pozarządowymi, wspieranie tych podmiotów oraz pomoc osobom, które chciałyby założyć organizację pozarządową. Funkcję tę można powierzyć po odpowiednim przeszkoleniu pracownikowi urzędu jako jedno z zadań do realizacji. Zadaniem takiej osoby winno być również informowanie organizacji o możliwych innych źródłach pozyskiwania funduszy na działalność i pomoc w ich pozyskiwaniu.

W ramach zadania wzmocnienia roli organizacji pozarządowych jako podmiotów realizujących funkcje aktywizacyjne, edukacyjne i kulturalne powinny być prowadzone następujące działania:

- Stworzenie stanowiska pełnomocnika (konsultanta) ds. organizacji pozarządowych w strukturze Urzędu Miejskiego w Zabkowicach Śląskich.
- Nawiązanie regularnych kontaktów między pracownikami Urzędu Miejskiego a zainteresowanymi przedstawicielami trzeciego sektora.
- Wspieranie społeczności wiejskich w odbudowie i funkcjonowaniu Ludowych Zespołów Sportowych.
- Finansowe wspieranie działalności organizacji pozarządowych. Jednym ze zgłoszonych ważnych projektów wymagających finansowego wsparcia, który winien być zrealizowany jest projekt zakupu samochodu osobowego typu bus do przewozu dzieci niepełnosprawnych, w tym na wózkach inwalidzkich do Ośrodka Rehabilitacyjnego w Mikoszowie zgłoszony przez Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci i Osób Niepełnosprawnych Ziemi Zabkowickiej „Integracja”.

Podmiotem odpowiedzialnym za realizację tego zadania będą władze Gminy we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Zachowanie i popularyzowanie dziedzictwa kulturowego i tradycji.

Każda społeczność lokalna, a więc i społeczność Gminy Zabkowice Śląskie ma swoje własne – wykształcone w toku wspólnego zamieszkiwania i zewnętrznych wpływów dziedzictwo kulturowe i tradycję. Szczególną rolę w jej kultywowaniu i przekazywaniu odgrywają obszary wiejskie. Jednakże dziś, proces przekazywania dziedzictwa kulturowego ulega



niejednokrotnie przerwaniu. Wraz z najstarszym pokoleniem odchodzi w niepamięć bogata tradycja i historia życia naszych przodków. Bardzo często zanikają dawne więzi społeczne, zwyczaje podtrzymywania tradycji i kulturowy przekaz międzypokoleniowy ulega przerwaniu. Jednocześnie każda społeczność, każda wieś, ma swoje własne tradycje i zwyczaje, wartości przekazywania i popularyzacji. Dzięki nim młode pokolenie nie tylko poznaje historię swojej małej ojczyzny, ale również buduje swoją tożsamość i przywiązanie do Ziemi Ząbkowickiej. Dziedzictwo kulturowe i tradycja mogą też być atrakcyjnym produktem turystycznym.

Stąd bardzo ważne jest podejmowanie działań na rzecz zachowania, kultywowania, przekazywania i popularyzowania dziedzictwa kulturowego i lokalnych tradycji. Szczególną rolę mogą tutaj odegrać organizacje powstające na terenach wiejskich – stowarzyszenia czy koła gospodyń wiejskich, które będą zajmowały się kultywowaniem tradycji, ale również jej popularyzacją i przekazywaniem w atrakcyjnych dla młodych pokoleń formach. Władze Gminy powinny więc wspierać tego typu inicjatywy mieszkańców wsi, służyć radą i pomocą zarówno na etapie organizowania kół czy stowarzyszeń, ale również wspierać działania tych podmiotów popularyzujące tradycje lokalne.

Dla realizacji tego zadania ważne jest przeprowadzenie następujących projektów:

- Stworzenie wystawy zabytkowych narzędzi rolniczych i urządzeń gospodarstwa domowego we wsi Pawłowice.
- Utworzenie Sulisławickiej Izby Pamięci.
- Uporządkowanie poniemieckiego cmentarza w Sulisławicach.
- Tworzenie i rozwijanie działalności kół gospodyń wiejskich oraz organizacji pozarządowych stawiających sobie za cel zachowanie i popularyzowanie dziedzictwa kulturowego i tradycji.

Podmiotem odpowiedzialnym za realizację tego zadania będą władze Gminy, Rady Sołeckie we współpracy z organizacjami pozarządowymi, w szczególności kołami gospodyń wiejskich.



Cel Operacyjny Nr 4: Poprawa bezpieczeństwa wewnętrznego w Gminie

ZADANIA:

Doposażenie w sprzęt ratowniczy Ochotniczych Straży Pożarnych.

Jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej stanowią istotny element systemu bezpieczeństwa w Gminie, jak również ważny element z punktu widzenia życia społecznego na wsi. W Gminie Ząbkowice Śląskie funkcjonują 4 jednostki OSP – w Stolcu, Sieroszowie, Braszowicach i Tarnowie. Ich sprawność działania zależy z jednej strony od wyszkolenia strażaków-ochotników, z drugiej zaś od zaplecza technicznego, stanu i wyposażenia jednostek OSP. Konieczne jest ciągłe doposażenie jednostek OSP w sprzęt do ratownictwa, którego jednostki jeszcze nie posiadają oraz systematyczna wymiana starego, zużytego sprzętu na nowy.

W ramach tego zadania w sprzęt do ratownictwa technicznego oraz chemiczno-drogowego wyposażone zostaną OSP Mieroszów i OSP Tarnów.

Podmiotami zaangażowanymi w realizację tego zadania będą władze Gminy oraz Związek OSP RP (Zarząd Oddziału Wojewódzkiego we Wrocławiu), jak również Urząd Marszałkowski we Wrocławiu.

Budowa i modernizacja remiz strażackich.

Jak już wskazano przy opisie poprzedniego zadania, jednostki OSP to element zarówno systemu bezpieczeństwa, jak również życia społecznego wsi. OSP we wsiach Stolec, Sieroszów, Braszowice i Tarnów nie tylko zapewniają bezpieczeństwo mieszkańcom, ale również są organizatorem zajęć dla młodzieży – w Stolcu, Tarnowie i Braszowicach działają drużyny młodzieżowe, organizują i pomagają w organizacji imprez kulturalnych i integracyjnych. Taką dwojaką funkcję – zapewnienia bezpieczeństwa i ośrodka integracyjnego wsi pełnią również remizy strażackie. Jednakże wymagają one remontów i modernizacji.

Stąd konieczność podjęcia zadania polegającego na modernizacji i remoncie remiz OSP Stolec, Sieroszów i Braszowice oraz budowy remizy w Tarnowie.



Podmiotami zaangażowanymi w realizację tego zadania będą władze Gminy oraz Związek OSP RP (Zarząd Oddziału Wojewódzkiego we Wrocławiu), jak również Urząd Marszałkowski we Wrocławiu.

Uruchomienie systemu monitoringu miejskiego.

Problemem, na który zwracają uwagę mieszkańcy Gminy Ząbkowice Śląskie jest wysoki stopień przestępczości i wykroczeń w mieście. Poczucie bezpieczeństwa, szczególnie na niektórych obszarach miasta, jest znacząco ograniczone. Najwięcej przestępstw popełnianych jest w Rynku i jego okolicach. Na poziom bezpieczeństwa w Rynku wpływa brak systemu monitorującego, który zdecydowanie przyczyniłby się do ograniczenia przestępczości i aktów wandalizmu oraz umocniłby poczucie bezpieczeństwa mieszkańców i turystów w Ząbkowicach Śląskich.

Konieczne jest więc podjęcie realizacji zadania polegającego na uruchomieniu systemu monitoringu miejskiego, składającego się z centrali systemu oraz zespołu kamer monitorujących. Dzięki odpowiednim parametrom technicznym systemu oraz stałej współpracy z Policją zapewnione zostanie mieszkańcom i turystom bezpieczeństwo na ząbkowickim Rynku.

Podmiotem odpowiedzialnym za przeprowadzenie tego zadania będą władze Gminy we współpracy ze Strażą Miejską i Policją.



CEL STRATEGICZNY Nr III WZROST ATRAKCYJNOŚCI TURYSTYCZNEJ GMINY ORAZ POPRAWA WARUNKÓW INWESTOWANIA I PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ

Cel Operacyjny nr 1: Stymulowanie aktywności gospodarczej i podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej Gminy

Zadania:

Podjęcie współpracy z instytucjami finansującymi działalność gospodarczą

Prowadzenie działalności gospodarczej wymaga dużego zaangażowania zwłaszcza środków finansowych. W tym celu, aby ułatwić oraz zachęcić mieszkańców Gminy Ząbkowice Śląskie do prowadzenia różnego rodzaju działalności gospodarczej Władze Gminy powinny nawiązać współpracę z instytucjami wspierającymi finansowanie działalności gospodarczej zwłaszcza z takimi jak: Lokalne Fundusze Pożyczkowe.

Fundusze takie umożliwiają finansowanie działalności inwestycyjnej, obrotowej oraz początkowego etapu rozwoju mikro i małych przedsiębiorstw. Celem Funduszu Pożyczkowego jest wspieranie lokalnej aktywności gospodarczej poprzez ułatwienie przedsiębiorcom dostępu do zewnętrznych źródeł finansowania w postaci pożyczek. Oferta takiego funduszu kierowana jest przede wszystkim do mikro i małych przedsiębiorców, którzy mają utrudniony dostęp do kredytu bankowego. Najczęściej pożyczkę taką mogą uzyskać przedsiębiorcy:

- zatrudniający do 50 pracowników;
- mający swoją siedzibę i prowadzący podstawową działalność na terenie województwa dolnośląskiego;
- działający co najmniej 3 miesiące;
- posiadający wyraźnie określony cel, na który zostanie wykorzystana pożyczka;
- mający dobrą strategię działania, lecz niewystarczające środki finansowe na sfinansowanie swojego działania i rozwoju;



- działający we wszystkich branżach, z wyjątkiem przedsiębiorców z sektora rolniczego, zbrojeniowego i przedsiębiorców prowadzących działalność przemysłową określaną jako szkodliwa dla środowiska, a także prowadzących działalność powszechnie uznawaną za nieetyczną

Jaką pożyczkę można otrzymać:

- cel: pożyczka może być udzielona zarówno na cele inwestycyjne, jak i na cele obrotowe;
- kwota pożyczki: pożyczka może być udzielona maksymalnie do wysokości 120 tys. zł;
- okres spłaty pożyczki: okres spłaty pożyczki wynosi 36 miesięcy od momentu podpisania umowy. Dopuszczalny jest 6 miesięczny okres karencji w spłacie kapitału. W indywidualnych przypadkach, istnieje możliwość udzielenia pożyczki o okresie spłaty do 60 miesięcy;
- wkład własny: minimalny wkład własny ubiegającego się o pożyczkę wynosi 20% wartości przedsięwzięcia;
- oprocentowanie pożyczek uzależnione jest od stóp rynkowych i jest nie niższe niż stopa referencyjna, zgodnie z metodą jej ustalania określoną w Komunikacji Komisji Europejskiej. Pożyczki oprocentowane są według stopy referencyjnej, obowiązującej w dniu zawarcia umowy pożyczki plus maksymalnie 3,0 punkty procentowe marży funduszu w stosunku rocznym;
- od przyznanej pożyczki pobierana jest opłata manipulacyjna w wysokości do 5,0% kwoty przyznanej pożyczki;
- zabezpieczenie: z tytułu pożyczki może stanowić m.in.: weksel in blanco, poręczenie funduszu poręczeń kredytowych, poręczenie przez osoby trzecie, hipoteka, przewłaszczenie.

Korzyści jakie daje współpraca z instytucjami tego typu to głównie:

- ułatwiony dostęp do źródeł finansowania z pominięciem banków komercyjnych;
- minimalny wkład własny;
- elastyczne formy zabezpieczenia spłaty pożyczki;
- uproszczona procedura.

Dzięki nawiązaniu współpracy Gminy z tego typu instytucjami, osoby chcące rozpocząć działalność gospodarczą lub ją prowadzące mogłyby uzyskać na preferencyjnych zasadach pożyczki, co mogłoby przyczynić się do wzrostu przedsiębiorczości w Gminie. Oprócz



wspomnianych powyżej Funduszy Pożyczkowych Gmina powinna nawiązywać współpracę z innymi instytucjami finansującymi działalność gospodarczą, jak Fundusze Poręczeniowe (udzielające m.in. zabezpieczeń w postaci poręczeń dla kredytów komercyjnych, czy Fundusze Venture Capital, nastawione na pomoc finansową innowacyjnym przedsięwzięciom).

W związku z tym można by uruchomić w Urzędzie Gminy punkt, w którym osoby zainteresowane wzięciem pożyczki w tego typu instytucji mogłyby uzyskać kompleksową informację i pomoc oraz za pośrednictwem tego punktu złożyć wymagane dokumenty do uzyskania tego rodzaju pomocy. Funkcję taką mógłby pełnić działający już w Urzędzie Gminy tzw. „Punkt Szansy”.

Wspieranie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości poprzez system preferencji i szkoleń

Rozwój małej i średniej przedsiębiorczości jest największą szansą stabilnego rozwoju Gminy i jej mieszkańców, dlatego też jak największy nacisk należy położyć na jej rozwój.

Poza zaproponowaną powyżej współpracą z instytucjami finansującymi należy również stworzyć system preferencji promujący małe i średnie przedsiębiorstwa z terenu Gminy, jak również system szkoleń dla osób chcących lub już prowadzących działalność gospodarczą.

W obszarze preferencji obecne możliwości gminy, z uwagi na ogólną sytuację społeczno – gospodarczą panującą w kraju, są dość ograniczone. Jednak z uwagi, iż przedmiotowa Strategia jest dokumentem wyznaczającym kierunki działań na kilka lat należy zaznaczyć, iż stworzenie w Gminie takiego mechanizmu jest konieczne. Dotyczyłoby to przede wszystkim regulowania stawek podatkowych w stosunku do działających na terenie Gminy podmiotów gospodarczych poprzez redukcję niektórych opłat, jak podatków od nieruchomości, czy stawek z tytułu najmu, czy dzierżawy, a także stawek za niektóre media.

Kolejnym sposobem mogącym przyczynić się do wzrostu przedsiębiorczości na terenie Gminy jest organizowanie przez Gminę cyklu szkoleń dotyczących prowadzenia

działalności gospodarczej. W ramach takich cykli powinny zostać zorganizowane szkolenia przygotowujące do podjęcia działalności gospodarczej np. z zakresu: podstaw księgowości, marketingu, podatków i świadczeń małej firmy, nauki tworzenia biznes planów itp.



Jednocześnie powinny zostać zorganizowane szkolenia dla osób prowadzących już działalność, a dotyczące a związane z: marketingiem, sposobem pozyskania środków finansowych na dokapitalizowanie swojej firmy, prawa i podatków dla małej i średniej firmy, planowania rozwoju przedsiębiorstwa, zastosowania Internetu w działalności firmy (praktyczne), designu i promocji swoich produktów itp.

Wymienione szkolenia powinny być w pewnej części dofinansowane ze środków Urzędu Gminy. Na tego typu działania można by również uzyskać dofinansowanie ze środków pomocowych Unii Europejskiej.. Bardzo ważne jest jednak to, aby szkolenia były, choć w niewielkiej części, finansowane przez uczestników. Cena za takie szkolenie nie powinna stanowić bariery utrudniającej udział, ale jednocześnie uczestnik musi mieć świadomość, że szkolenie jest jego inwestycją w przyszłość, co zapewni, że jego udział w przedsięwzięciu będzie aktywny, efektywny i pewny. Organem odpowiedzialnym za realizację takiego zadania mógłby być Wdział Rozwoju Lokalnego i Promocji funkcjonujący w Urzędzie Gminy.

Realizacja tak zarysowanego zadania powinna doprowadzić do zwiększenia aktywności gospodarczej mieszkańców Gminy.

Opracowanie i wdrożenie *Marketingowej strategii promocji gospodarczej Gminy Ząbkowice Śląskie*

Gmina Ząbkowice Śląskie posiada zasoby oraz opierającą się na nich ofertę inwestycyjną, którą stara się przybliżyć potencjalnym inwestorom poprzez wykorzystanie tradycyjnych sposobów komunikacji. Odbywa się to głównie poprzez uczestnictwo w różnego rodzaju targach czy zamieszczanie informacji o charakterze oferty inwestycyjnej na gminnej stronie WWW. (czy BIP). W dobie kryzysu gospodarczego oraz ostrej konkurencji między jednostkami samorządu terytorialnego tego rodzaju działania są daleko niewystarczające w pozyskiwaniu inwestorów, przede wszystkim zewnętrznych.

Jednym z bardziej efektywnych działań progospodarczych może okazać się zadanie dotyczące opracowania Marketingowej strategii promocji gospodarczej Gminy Ząbkowice Śląskie (tytuł należy traktować w tym miejscu umownie bądź roboczo). Istota zadania sprowadzałaby się do opracowania przez fachowy zespół profesjonalnego opracowania marketingowego, które zawierałoby, między innymi, następujące elementy składowe:



- analiza otoczenia gospodarczego Gminy (bliższe i dalsze) oraz jego potrzeby i trendy;
- analiza konkurencji (jej oferty inwestycyjnej oraz aktywności w pozyskiwaniu inwestorów);
- identyfikacja produktu gospodarczego Gminy Ząbkowice Śląskie (lub grupy produktów) – dopasowanego do potrzeb i oczekiwań potencjalnych odbiorców;
- strategia dystrybucji i promocji ząbkowickiego produktu inwestycyjnego (gospodarczego), a więc określenie sposobów komunikacji z inwestorami oraz kanałów dystrybucji posiadanej oferty.

Najważniejszym walorem takiego opracowania byłoby wskazanie produktu inwestycyjnego Gminy dopasowanego do trendów gospodarczych. Strategia taka powinna pokazać władzom i mieszkańcom, które zasoby Gminy, w jakim czasie najlepiej eksponować i starać się zaoferować potencjalnym inwestorom oraz gdzie i jak szukać tych ostatnich. Dzięki temu podejmowane działania promocyjne nie miałyby charakteru przypadkowego i chaotycznego. Poprzez swój ukierunkowany charakter byłyby w pełni profesjonalne i skuteczne.

Przygotowanie proponowanego opracowania należałoby zlecić na zewnątrz, natomiast za jego realizację (koordynację wdrażania) odpowiedzialny powinien być z jednej strony organ wykonawczy Gminy, a z drugiej komórka odpowiedzialna za rozwój gospodarczy gminy i jej promocję, czyli Wydział Rozwoju Lokalnego i Promocji.

Cele Operacyjny nr 2: Rozwój funkcji turystycznej w Gminie Ząbkowice Śląskie

Zadania:

Aktywna promocja turystyczna Gminy.

Rozwój funkcji turystycznej w Gminie Ząbkowice Śląskie, aby był możliwy konieczna jest intensywna, długotrwała i zakrojona na szeroką skalę akcja promocyjna zarówno na terenie Gminy, wśród mieszkańców (tzw. promocja wewnętrzna), jak i zewnętrzna poza jej granicami.



Promocja wewnętrzna polegać powinna na wypracowaniu pozytywnego nastawienia mieszkańców Gminy do turystyki i turystów oraz na ich inspirowaniu do uruchamiania działalności gospodarczej związanej z tym zakresem, czyli rozwoju szeroko rozumianych usług turystycznych i usług im towarzyszących, przede wszystkim na obszarach wiejskich.

Zewnętrzna promocja turystyczna Gminy wymaga zintensyfikowanych działań promocyjnych, które najlepiej ująć w tzw. Planie promocji Gminy. Jego celem powinno być nie tylko przyciąganie turystów oraz propagowanie miejscowych atrakcji, ale także zwiększenie identyfikacji mieszkańców z Gminą, poprzez propagowanie miejscowej kultury. Proponowany Plan promocji Gminy powinien zawierać:

- grupę (grupy) odbiorców - adresatów promocji (świadczonych usług);
- cele promocji;
- środki i formy promocji;
- zasięg promocji (lokalizacja, czas, częstotliwość);
- zasoby finansowe (budżet promocji) i środki organizacyjne potrzebne do wdrożenia strategii.

Akcję promocyjną należy stopniowo zwiększać - proporcjonalnie do skali oferty proponowanej potencjalnym klientom. Początkowo zewnętrzna promocja turystyczna będzie polegała na wprowadzeniu efektywnego systemu dystrybucji oferty działek rekreacyjnych, folderów o atrakcjach turystycznych Gminy czy map z rowerowymi szlakami turystycznymi. W momencie uruchomienia działalności agroturystycznej wraz z towarzyszącymi jej atrakcjami, kiedy rewitalizacji zostaną poddane zabytkowe obiekty oraz stworzone odpowiednie zaplecze służące obsłudze turystów, prowadzenie zewnętrznej akcji promocyjnej Gminy nabierze właściwego wymiaru.

Będzie ono polegało przede wszystkim na rozpowszechnianiu informacji, różnymi środkami masowego przekazu o tym, że w Gminie można i warto spędzić czas. Akcja promocyjna będzie odbywała się przede wszystkim na terenie województwa dolnośląskiego, ale także w miarę możliwości po za nim, a także po za granicami kraju. Przydatne okazać się mogą takie działania jak: współpraca z biurami podróży, informacja zamieszczana w Internecie i przewodnikach turystycznych województw, a także udział w targach turystycznych.. Przy prowadzeniu aktywnej promocji Gminy bardzo skuteczna okazać się



może współpraca z instytucjami wspierającymi (zrzeszającymi) podmioty działające w obszarze turystyki.

Gmina Ząbkowice Śląskie pragnąc rozwijać na swoim obszarze funkcję turystyczną powinna zadbać o to, aby istniejące w Ząbkowicach Śląskich Powiatowe Centrum Informacji Turystycznej jak najlepiej spełniało swoją funkcję. Placówka taka powinna dysponować informacjami typu: gdzie można zjeść, gdzie przenocować, gdzie znajdują się gospodarstwa agroturystyczne, gdzie wypożyczyć rower, jak dotrzeć do określonego miejsca w Gminie, gdzie nabyć pamiątki, co warto zobaczyć itp. Oferować powinna również materiały informacyjno – promocyjne na temat Gminy. W punkcie takim, w charakterze przewodników (na zasadzie może wolontariatu) mogłyby pracować osoby emerytowane, znające historię oraz atrakcje Gminy, a także ciekawostki na jej temat i temat okolicznych obszarów.

Dodatkowo, jeśli Gmina Ząbkowice Śląskie ma rozwijać funkcję turystyczną, konieczne jest dostosowanie istniejącej i przyszłej infrastruktury do potrzeb odbiorców tego typu usług. Niezwykle istotne jest dostarczenie informacji o możliwościach, jakie oferowane są na terenie Gminy, a przede wszystkim ich przestrzenne usytuowanie – tak, aby każdy potencjalny odbiorca usług mógł łatwo i bezpiecznie dotrzeć do określonych, interesujących go miejsc. Aby zrealizować tak zarysowaną formułę atrakcji turystyczno-rekreacyjnych oraz kulturalnych, należy postarać się o dokładne oznakowanie Gminy. Najprostszym i jednocześnie najtańszym sposobem będzie umieszczenie na terenie Gminy tablic informacyjnych, które dostarczałyby wiedzy, co do tego, w którym miejscu Gminy (szlaku) się znajdujemy, jakie atrakcje znajdują się przed nami, jakie odległości dzielą nas, np. od poszczególnych miejsc na trasie itp. Tablice takie powinny mieć postać uproszczonych mapek i być rozmieszczone we wszystkich ważnych punktach Gminy – wzdłuż tras, na skrzyżowaniach dróg, przy interesujących miejscach. Takie oznakowanie sprawi, że potencjalni turyści nie będą się czuli zagubieni i bez większych problemów dotrą w wytyczone miejsce.

Jednym z nieodzownych elementów promowania Gminy, jako obszaru atrakcyjnego turystycznie, jest opracowanie przewodnika turystycznego po Gminie. Informator taki powinien zawierać wszystkie najważniejsze informacje na temat obiektów zabytkowych i atrakcji turystycznych, które występują na terenie Gminy. Istniejącej na jej obszarze bazy noclegowej, gastronomicznej i rekreacyjnej. Ponadto infrastruktury towarzyszącej np. parkingów (w tym parkingów wyposażonych w WC, strzeżonych, z możliwością grillowania, itp.), tras rowerowych, spacerowych, widokowych, wypożyczalni rowerów, miejsca do



wędkowania, itp. Wszystkie te elementy powinny być zaznaczone na mapie Gminy, będącej integralną częścią przewodnika. Niezbędne jest także, aby do takiego przewodnika dodawać ulotki o bieżących wydarzeniach kulturalnych odbywających się na terenie Gminy (tzw. kalendarz wydarzeń). Ponadto należy tak organizować imprezy w Gminie, zwłaszcza na obszarach wiejskich, aby w jak najmniejszym stopniu terminy tych wydarzeń pokrywały się ze sobą.

Najistotniejszą kwestią związaną z Przewodnikiem turystycznym po Gminie jest jego dystrybucja. Należałoby zadbać o to, aby docierał on do jak najszerszego grona odbiorców zwłaszcza z poza obszaru Gminy i województwa dolnośląskiego. Dystrybucję proponowanego informatora może ułatwić aktywna współpraca np. biurami podróży, czy też z organizacjami zrzeszającymi zajmującymi się promocją i rozwojem turystyki.

Zaproponowane rozwiązania wskazują, iż należałoby przy promowaniu funkcji turystycznej Gminy przyjąć filozofię aktywnego poszukiwania odbiorcy oferowanych przez Gminę usług – wyjść turyście naprzeciw, dostarczyć mu informację o tym, że Gmina Ząbkowice Śląskie to atrakcyjny obszar do spędzania czasu.

Stymulowanie rozwoju turystyki na obszarach wiejskich Gminy

Jednym ze sposobów rozwoju w Gminie Ząbkowice Śląskie funkcji turystycznej jest rozwój agroturystyki na terenach wiejskich. Wydaje się, iż jest to najprostsza, najszybsza i najmniej kosztowna forma wygenerowania dodatkowych miejsc noclegowych.

Obecnie, w Gminie Ząbkowice Śląskie, praktycznie nie funkcjonują usługi w tym zakresie. W chwili obecnej działa tylko jedno gospodarstwo agroturystyczne.

Należałoby zatem działania w tym zakresie zacząć od promocji wewnętrznej polegającej na popularyzowaniu turystyki, w tym wiejskiej mieszkańcom Gminy – przybliżanie jej istoty i płynących z tego korzyści. W tym celu należy przeprowadzić szeroko zakrojoną akcję informacyjną, polegającą przede wszystkim na przybliżeniu specyfiki prowadzenia działalności agroturystycznej i związanych z tym możliwości. Należałoby opracować i dystrybuować wśród mieszkańców materiały informacyjne. Wartościowe mogłyby okazać się wyjazdy studyjne, pokazujące mieszkańcom Gminy jak funkcjonuje turystyka wiejska. Można w tym celu wykorzystać kontakty z instytucjami statutowo zajmującymi się tego typu działalnością (np. Polska Federacja Turystyki Wiejskiej).



Koordynatorem tego typu działań (akcji promocyjnych, organizowania wyjazdów studyjnych, prezentacji), powinna być komórka w Urzędzie Gminy odpowiedzialna za promocję.

Rozwój agroturystyki wymaga pewnego profesjonalizmu, dlatego konieczne jest organizowanie szkoleń pozwalających, osobom zainteresowanym świadczeniem takich usług, zgłębić ich specyfikę. Celem takich szkoleń powinno być przekazanie wiedzy na temat ścieżek formalnych, możliwości i standardów w opisywanym zakresie. Korzyści z takich szkoleń, poza rozpoznaniem możliwości podwyższania poziomu świadczonych usług, polegałyby na uzyskaniu wiedzy związanej z planowaniem takich przedsięwzięć, marketingiem, finansami, zarządzaniem. Proponowane kursy doształcające, w pierwszym etapie powinny być podstawowe, z czasem powinny ewoluować w szkolenia udoskonalające umiejętności osób działających w agroturystyce. Organizacją takich kursów w pierwszym etapie (promocyjnym) powinien zająć się Urząd Gminy, powinien on również poszukiwać zewnętrznych środków finansowych na ten cel na w ramach programów skierowanych na rozwój obszarów wiejskich.

Potencjalny usługodawca musi także mieć na względzie, że oferta dla turysty powinna być bogata - sam wynajem pokoju nie wystarcza. Warto, więc pomyśleć o zorganizowaniu wyżywienia opartego na kuchni regionalnej, ciekawych wycieczek, grzybobraniu z możliwością suszenia i marynowania grzybów, wspólnej pracy w gospodarstwie itp. rozwiązań. Wynika to stąd, że warunkiem rozwoju turystyki wiejskiej jest stworzenie pakietu różnorodnych propozycji spędzania wolnego czasu. Wachlarz atrakcji agroturystycznych powinien być jak największy i powinien być świadczony przez kilka okolicznych gospodarstw tworząc tym samym system usług o charakterze uzupełniającym i kompleksowym.

Sukcesywne tworzenie zaplecza usług z zakresu turystyki wiejskiej, zwłaszcza agroturystyki wpłynie z jednej strony na zdywersyfikowanie źródeł dochodów mieszkańców Gminy, a z drugiej świadczyć będzie o atrakcyjności Gminy. Konsekwencją opisanych powyżej działań będzie promocja Gminy Ząbkowice Śląskie na zewnątrz i zachęcanie turystów do jej odwiedzania.



Rewitalizacja istniejących obiektów i atrakcji turystycznych

Rozwój funkcji turystycznej na określonym obszarze związany jest ze stworzeniem odpowiedniej oferty w tym zakresie, skierowanej do różnych grup odbiorców. Jednym z najważniejszych elementów jest zapewnienie turystom odpowiednich atrakcji, zwłaszcza udostępnienie do zwiedzania obiektów godnych uwagi i zobaczenia. W Gminie Ząbkowice Śląskie znajdują się liczne zabytki i atrakcje, lecz niektóre z nich wymagają rewitalizacji i modernizacji, a nawet całkowitej odbudowy.

W tym celu Gmina powinna pozyskiwać środki zewnętrzne pochodzące głównie z Unii Europejskiej, ale również środków krajowych jak Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Ministerstwa Kultury, czy środków pochodzących z budżetu województwa dolnośląskiego.

Dodatkowo Gmina powinna poszukiwać inwestorów prywatnych i zawiązywać z nimi, w miarę możliwości, partnerstwa publiczno – prywatne, które pozwalają na obopólne korzyści.

Utrzymanie w dobrym stanie obiektów i atrakcji turystycznych

Gmina Ząbkowice Śląskie posiada znaczne zasoby różnego rodzaju atrakcji i obiektów turystyczno – kulturowych (ich szczegółowy opis znajduje się w części diagnostycznej Strategii). Są to zarówno obiekty stworzone przez człowieka, przede wszystkim budowle sakralne, jak i świeckie, jak i stworzone przez samą naturę tzw. bogactwa naturalne, czyli walory przyrodniczo – krajobrazowe. Stwarza to duże możliwości do rozwoju funkcji turystycznej przez Gminę.

Dla poprawy atrakcyjności całej Gminy istotne jest, aby interesujące obiekty i miejsca, występujące na jej obszarze były utrzymane w jak najlepszym stanie. Dotyczy to zarówno budowli, kompleksów pałacowo-parkowych, przyrody i jej pomników. W tym celu należy je systematycznie remontować, restaurować i pielęgnować. A zatem niezbędne jest przeznaczanie na ten cel odpowiednich środków z budżetu Gminy. Z uwagi jednak na ograniczone możliwości i niejednokrotnie przewyższanie potrzeb nad dostępnymi środkami, niezbędne jest poszukiwanie środków z zewnątrz np. z budżetu województwa, programów rządowych, z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej, ale również od osób prywatnych.



Oprócz obiektów materialnych i niematerialnych należy także zadbać o estetykę obszarów wiejskich Gminy. W tym celu należy dążyć do aktywnego zaangażowania społeczności lokalnych i mieszkańców do dbania o jej wizerunek i utrzymywanie w czystości.

Tworzenie i doskonalenie oferty produktów turystycznych wyróżniających Gminę tzw. produktu lokalnego

Produkt lokalny, to usługa lub wyrób o określonej jakości, specyficzny dla danego regionu, przyjazny dla środowiska i pozwalający identyfikować w pewien sposób obszar, na którym powstał. Każda społeczność gminna i nie tylko, może za produkt lokalny uznać coś innego, z jakiegoś powodu ważnego dla niej i danego obszaru.

Gmina, która ma aspiracje stać się gminą turystyczną i osiągać sukcesy na polu rozwoju drobnej przedsiębiorczości wśród mieszkańców zwłaszcza na obszarach wiejskich powinna wykreować taki produkt, który z jednej strony byłby rozpoznawalny i utożsamiany z Gminą, a z drugiej spełniałby rolę swoistej wizytówki Gminy. Pod pojęciem produktu turystycznego należy rozumieć kompleksowy produkt turystyczny, który jest łatwo identyfikowalny dla potencjalnych turystów i wyróżniający się z oferty rynkowej obszarów konkurencyjnych, reprezentujący stale wysoki poziom jakości. Jest on tworzony przy zaangażowaniu przedstawicieli jednostek samorządowych, organizacji turystycznych i branży turystycznej, wspomagany w znacznym zakresie działaniami marketingowymi, zaspokajający jednocześnie potrzeby turystyczne i kształtujący satysfakcję turystów.

Dla Gminy Ząbkowice Śląskie takim produktem turystycznym mogłoby być opracowanie kompleksowych wycieczek po tzw. Ziemi Ząbkowickiej, dzięki którym turyści mogliby obejrzeć i poznać największe atrakcje obszaru. Mogłyby to być wycieczki kilkudniowe, podczas których nocleg odbywałby się np. na kwaterach agroturystycznych, mogłyby one być także połączone z wycieczkami po okolicznych terenach, np. Ziemi Kłodzkiej itp.

Można również w celu stworzenia takiego produktu przeprowadzić na jej terenie konkurs, którego przedmiotem będzie właśnie pomysł na produkt turystyczny Gminy Ząbkowice Śląskie. Jego rozstrzygnięcie powinno nastąpić podczas publicznej debaty lub plebiscytu, np. podczas cyklicznego festynu lub imprezy. Mieszkańcy powinni mieć



oczywiście okazję do wcześniejszego zapoznania się z pomysłami i wybrać najbardziej atrakcyjny. Zaproponowane przez liderów lokalnych projekty do realizacji to:

- Rewaloryzacja ruin zamku.
- Utworzenie Parku Kulturowego w Braszowicach (tzw. forty napoleońskie)
- Regionalna kolejka wąskotorowa przez Sudety szlakiem „Ducha Gór”.
- Utworzenie ścieżki turystycznej na terenie byłej kopalni odkrywkowej w Szklarach.
- Utworzenie Muzeum Regionalnego na bazie kościoła protestanckiego przy ul. Krzywej.
- Przekształcenie polnej drogi gminnej (Sulisławice – Szklary – Huta) w ścieżkę rowerową.

Komórką odpowiedzialną, za przygotowanie, czy stworzenie produktu turystycznego mogłoby być działające w Ząbkowicach Śląskich Powiatowe Centrum Informacji Turystycznej przy współpracy Urzędu Miejskiego, zwłaszcza działającego w jego strukturach Wydziału Rozwoju Lokalnego i Promocji.

Stworzenie specjalnej oferty turystycznej przez Gminę z pewnością podniesie jej atrakcyjność dla potencjalnych turystów i w znacznym stopniu przyczyni się do rozwoju społeczno – gospodarczego Gminy.

Stymulowanie rozwoju zagospodarowania turystycznego i paraturystycznego

Gmina Ząbkowice Śląskie jest jednostką posiadającą aspiracje rozwijania funkcji turystycznej na swoim terenie. Na chwilę obecną występują w gminie liczne walory antropogeniczne, takie jak liczne ciekawe zabytki czy charakterystyczne dla tego obszaru imprezy. Istotnym niedostatkim jest jednak brak podstawowego zagospodarowania turystycznego oraz niepełne zagospodarowanie paraturystyczne. W samych Ząbkowicach oraz na terenach wiejskich brakuje miejsc noclegowych (występuje tylko jeden hotel i to niestety o bardzo słabym standardzie). Niedostateczna jest również baza żywnościowa. Wątpliwa wydaje się być efektywność informacji turystycznej (w Ząbkowicach znajduje się siedziba Powiatowego Centrum Informacji Turystycznej) chociażby ze względu na godziny jej funkcjonowania (w tygodniu 9:00 – 16:00, soboty 10:00 – 14:00). Z tego też powodu najpilniejszymi działaniami/projektami jakie należy podjąć w zakresie realizacji proponowanego zadania powinny być:



- Stworzenie oferty dla inwestorów, którzy podjęliby się przedsięwzięcia w postaci uruchomienia hotelu, motelu, pensjonatu, schroniska, campingu. Istotne będzie określenie wiązki preferencji (w postaci ulg podatkowych leżących w zakresie kompetencji Gminy) oraz atrakcyjnych nieruchomości nadających się (funkcjonalnie oraz lokalizacyjnie) do uruchomienia tego rodzaju działalności. Podobnie rzecz się ma z obszarami wiejskimi (tematyka ta podjęta jednak została w innym zadaniu). Ważną kwestią jest też dążenie do stworzenia różnorodnej oferty noclegowej.
- Wykorzystując system preferencji i zachęt dla inwestorów należy dążyć do wzbogacenia oferty gastronomicznej występującej na terenie całej Gminy. Poza opisanym powyżej mogą to być działania związane z prowadzeniem szkoleń, ułatwianiem zakładania działalności gospodarczej, itp.
- Doskonalenie systemu informacji turystycznej.
- Doskonalenie oferty produktów turystycznych oraz infrastruktury służącej ich wykorzystaniu (np. w przypadku tras turystycznych – rowerowych warto zadbać o istnienie wypożyczalni rowerów, itp. działania).
- Optymalizacja ilości (w zależności od intensywności rozwoju ruchu turystycznego) placówek zaliczanych do tzw. zagospodarowania paraturystycznego, a więc np. punkty sprzedaży pamiątek, bankomaty, punkty rzemieślnicze, apteki, agendy pocztowe, itp.

Odpowiedzialność za realizację tego zadania powinna spoczywać na władzach Gminy przede wszystkim w zakresie realizacji pierwszych trzech punktów. Wynika to z faktu, iż jest to organ odpowiedzialny za podejmowanie określonych decyzji w Gminie (dotyczących np. preferencji dla określonych podmiotów chcących uruchomić przedmiotową działalność). Organizacyjnie zaangażowana powinna być również komórka zajmująca się rozwojem gospodarczym. Z czasem konieczne może się okazać stworzenie stanowiska specjalizującego się w kwestiach turystyki. Nieodzowna będzie również współpraca z podmiotami zewnętrznymi, takimi jak organizacje turystyczne, przedsiębiorcy, inne Gminy powiatu czy regionu, w tym Gminy Partnerskie.



3.4 Zasady monitorowania i nadzoru nad strategią

Istotnym wymogiem, stawianym dokumentom szczebla strategicznego, jest wewnętrzny system monitorowania i ewaluacji postępów we wdrażaniu oraz osiąganiu założonych celów, a w konsekwencji osiągnięcie stanu zakładanego w perspektywie strategicznej. Gromadzenie i interpretacja danych pozwalają na bieżące korekty działań podmiotów ją wdrażających w razie wystąpienia ewentualnych nieprawidłowości. Konieczne jest zatem stworzenie pełnego systemu, obejmującego:

- monitoring, czyli podsystem zbierania i selekcjonowania informacji,
- ewaluację, czyli podsystem oceny i interpretacji zgromadzonego materiału.

Podstawowym celem funkcjonowania systemu monitoringu jest gromadzenie i przetwarzanie informacji o stanie realizacji *Strategii...* oraz identyfikacja barier w tym zakresie (o ile będą występowały). Prowadzenie tej swojej rodzaju bazy danych jest też istotne w kontekście barier informacyjnych na jakie napotkano w procesie przygotowywania części diagnostycznej w Gminie Ząbkowice Śląskie.

Wdrażanie *Strategii...* będzie się odbywać poprzez realizację wytyczonych zadań i/lub projektów zawartych w ich opisie bądź też wygenerowanych w trakcie obowiązywania niniejszego opracowania. Celowe jest stworzenie wokół *Strategii...* korzystnego klimatu dzięki włączeniu w proces wdrażania, a następnie jej aktualizacji, instytucji społecznych i gospodarczych.

Istotą monitoringu jest gromadzenie, opracowywanie i przekazywanie informacji przydatnych w zarządzaniu rozwojem Gminy. Przedmiotem monitoringu będzie tu Gmina, pojmowana jako spójny system społeczno-ekonomiczno-ekologiczny. Oznacza to, że rozwój będący efektem wdrażania *Strategii...* powinien być ujmowany w płaszczyznach:

- społeczność Gminy,
- gospodarka Gminy,
- środowisko przyrodnicze,
- infrastruktura techniczna.



Proces monitorowania polegał będzie na systematycznym obserwowaniu zmian zachodzących w ramach poszczególnych celów operacyjnych i składał się będzie z etapów zaprezentowanych w poniższej tabeli:

Etapy procesu monitorowania *Strategii...*

LP	ETAP	ZADANIA	WYNIKI I PROCEDURY
1.	Zbieranie danych i informacji	- zbieranie danych	materiał empiryczny stanowiący podstawę do analiz i ocen
2	Analiza danych i informacji	- uporządkowanie, przetworzenie i analiza danych oraz ich archiwizacja	Materiał służący przygotowaniu raportów
3.	Przygotowywanie raportów	zestawienie otrzymanych danych w raporty	roczne raporty (w razie potrzeby raportowanie kwartalne)
4.	Ocena wyników (porównanie z aktualnymi normami)	- ocena porównawcza osiągniętych wyników z założeniami	określenie stopnia wykonania przyjętych zapisów strategii (w wypadku stwierdzenia znacznych odchyleń przejście do punktu 5 oraz możliwość wprowadzenia raportów kwartalnych.)
5.	Identyfikacja odchyleń	- ocena rozbieżności pomiędzy założeniami a rezultatami	przygotowanie materiału dla dalszych działań
6.	Analiza przyczyn odchyleń	- poszukiwanie i określenie przyczyn zaistniałej sytuacji	przygotowanie materiału dla dalszych działań o charakterze korygującym
7.	Planowanie korekty	- zmiana dotychczasowych metod realizacji bądź wprowadzenie nowych	określenie i akceptacja działań korygujących

Podmiotem realizującym proces monitorowania będzie komórka Urzędu Miejskiego właściwa ds. rozwoju lokalnego. Podstawowym celem monitoringu jest uzyskanie mierzalnych wyników progresji osiągnięcia celów *Strategii...* Konieczne będzie więc opracowanie zestawu wskaźników agregujących wyniki działań podejmowanych na rzecz rozwoju Gminy. Ich opracowanie będzie jednym z pierwszych zadań podmiotu realizującego proces monitoringu.

Podstawowym dokumentem w procesie monitoringu i ewaluacji będzie raport z wdrażania *Strategii...* Dokument ten będzie powstawał w oparciu o dane zawarte w raportach cząstkowych oraz dane pochodzące ze statystyki ogólnej. Na podstawie informacji zawartych w raportach podejmuje działania mające na celu usunięcie ewentualnych nieprawidłowości. Odpowiedzialnym za raportowanie czyni się wszystkie podmioty zaangażowane w realizację opracowania. Raport będzie sporządzany przez Wydział Rozwoju Lokalnego, najlepiej w okresach rocznych, dopasowanych do terminarza roku budżetowego – tak aby w budżecie można było planować środki na realizację zadań przewidzianych w *Strategii...*



Raporty z wdrażania *Strategii...* powinny podlegać zatwierdzeniu przez organ stanowiący Gminy. Za samo wdrażanie *Strategii...* przed Radą Gminy odpowiedzialny będzie Burmistrz.

W efekcie analiz przeprowadzanych w raportach uzasadnione może się okazać korygowanie *Strategii...* - zawartych w niej zadań, a w dalszej kolejności również celów operacyjnych. Jest to proces naturalny, gdyż każda strategia jest dokumentem „żywym”. Oznacza to, że jednostki samorządu terytorialnego funkcjonują w określonych warunkach wewnętrznych, a przede wszystkim zewnętrznych, które ulegają zmianom. Również realizacja jednych zadań będzie rodziła konieczność wytyczania sobie nowych. Organem władnym do przyjęcia nowych zadań (mieszczących się jednak w ramach wytyczonych celów i misji) będzie organ stanowiący Gminy.